

Riksdagens protokoll

2000/01:43

Fredagen den 8 december

Kl. 09.00 – 17.15

Protokoll
2000/01:43

1 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2000/01:130

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:130 av Amanda Agestav (kd) om IT-säkerhet.

Interpellationen kommer att besvaras den 23 januari 2001.

Skälet till dröjsmålet är att jag inte kunnat finna en debattdag som passar både interpellanten och mig.

Stockholm den 30 november 2000

Försvarsdepartementet

Björn von Sydow

Enligt uppdrag

Ingvar Åkesson

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2000/01:145

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:145 av Cristina Husmark Pehrsson om nikotinersättningspreparat.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 25 januari 2001.

Skälet till dröjsmålet är på grund av juluppehåll.

Stockholm den 6 december 2000

Socialdepartementet

Lars Engqvist

Interpellation 2000/01:146

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:146 av Gudrun Lindvall om ozonhålet och förebyggande hälsovård.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 25 januari 2001.

Skälet till dröjsmålet är på grund av juluppehåll.

Stockholm den 6 december 2000

Socialdepartementet

Lars Engqvist

Interpellation 2000/01:152

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:152 av Elver Jonsson om folkhälsa i Europa-perspektiv.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 25 januari 2001.

Skälet till dröjsmålet är på grund av juluppehåll.

Stockholm den 6 december 2000

Socialdepartementet

Lars Engqvist

Interpellation 2000/01:150

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:150 av Rigmor Stenmark om polisen i Uppsala län.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 25 januari 2001.

Skälet till dröjsmålet är juluppehåll i riksdagen och att första interpellationstiden redan är fulltecknad samt tjänsteresa.

Stockholm den 4 december 2000

Justitiedepartementet

Thomas Bodström

Interpellation 2000/01:166

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:166 av Ingvar Svensson om medlemskap i brottsliga organisationer.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 25 januari 2001.

Skälet till dröjsmålet är juluppehåll i riksdagen och att första interpellationstiden redan är fulltecknad samt tjänsteresa.

Stockholm den 4 december 2000

Justitiedepartementet

Thomas Bodström

Interpellation 2000/01:154

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:154 av Ingegerd Saarinen om produktionskrav vid offentlig upphandling.

Interpellationen kommer att besvaras den 25 januari 2001.

Skälet till dröjsmålet är juluppehållet i riksdagen.

Stockholm den 1 december 2000

Miljödepartementet

Kjell Larsson

Enligt uppdrag

Kathrin Flossing

Expeditions- och rättschef

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:155 av Per Lager om formalinspridning vid begravningar.

Interpellationen kommer att besvaras den 25 januari 2001.

Skälet till dröjsmålet är juluppehållet i riksdagen.

Stockholm den 1 december 2000

Miljödepartementet

Kjell Larsson

Enligt uppdrag

Kathrin Flossing

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2000/01:149

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:149 av Birgitta Sellén (c) om ungdomars möjligheter i demokratiska verksamheter.

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 26 januari 2001.

Skälet till dröjsmålet är juluppehåll i riksdagen och att första interpellationstiden redan är fulltecknad.

Stockholm den 4 december 2000

Kulturdepartementet

Britta Lejon

Interpellation 2000/01:136

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:136 av Eskil Erlandsson om en nordisk miljöunion.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 1 februari 2001.

Skälet till dröjsmålet är att ministern inte kunnat finna en debattdag dessförinnan som passar både interpellanten och honom.

Stockholm den 6 december 2000

Miljödepartementet

Enligt uppdrag

Kathrin Flossing

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2000/01:162

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:162 av Carina Adolfsson Elgestam om strandskydd.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 1 februari 2001.

Skälet till dröjsmålet är att ministern inte kunnat finna en debattdag dessförinnan som passar både interpellanten och honom.

Stockholm den 5 december 2000

Miljödepartementet

Enligt uppdrag

Kathrin Flossing

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2000/01:134

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:134 av Margareta Andersson om skattereglerna för ideella ungdoms- och kulturorganisationer.

Interpellationen kommer att besvaras den 6 februari 2001.

Skälet till dröjsmålet är att det på grund av utlandsresor inte funnits någon tid som passar både interpellanten och mig.

Stockholm den 1 december 2000

Finansdepartementet

Bosse Ringholm

Interpellation 2000/01:137

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:137 av Lena Ek (c) om skatt på biobränsle.

Interpellationen kommer att besvaras den 6 februari 2001.

Skälet till dröjsmålet är att det på grund av utlandsresor inte funnits någon tid som passar både interpellanten och mig.

Stockholm den 1 december 2000

Finansdepartementet

Bosse Ringholm

2 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2000/01:49 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om att fastställa hälsoregler för animaliska biprodukter som inte är avsedda för livsmedel KOM (2000) 574 till miljö- och jordbruksutskottet

2000/01:53 Europeiska kommissionens förslag om kallstartskrav för lätta lastbilar och bussar KOM (2000) 487 till miljö- och jordbruksutskottet

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Prot. 2000/01:43
8 december

Föredrogs och hänvisades
Motioner
2000/01:Fi10 till finansutskottet
2000/01:Fö1–Fö6 till försvarsutskottet

4 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Socialutskottets betänkande 2000/01:SoU1

5 § Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 2000/01:SfU1
Anslag inom socialförsäkringsområdet (utgiftsområdena 10, 11 och 12)
(prop. 2000/01:1 delvis) och
socialförsäkringsutskottets betänkande 2000/01:SfU6
Vissa ålderspensionsfrågor, m.m. (prop. 2000/01:16).

Utgiftsområde 10

Anf. 1 MARGIT GENNSER (m):

Fru talman! Innan jag kommer in på sakfrågorna vill jag yrka bifall till den första reservationen inom utgiftsområdet, nämligen nr 1. För att inte betunga kammaren kommer jag inte att yrka bifall till fler. Alla våra reservationer är viktiga.

Rehabilitering och arbetsskadeförsäkring kommer Margareta Cederfelt att behandla senare i debatten.

Fru talman! Socialförsäkringen har kännetecknats av betydande problem, inte minst finansiella, under de senaste decennierna. Näringslivets omstrukturering, stora demografiska förändringar men också institutionalisering och byråkratisering av samhällslivet har skapat instabilitet; finansiellt, utnyttjandemässigt etc. Kraven på de offentliga finanserna blev tydliga, och snabba förändringar har varit nödvändiga. Dessa förändringar har ofta varit kortsiktiga och försvårat en utveckling av långsiktigt stabila socialförsäkringar.

Framtidens system måste bygga på en genomtänkt långsiktig strategi, och avvägningarna bör kunna accepteras av en bred majoritet av medborgare. Socialförsäkringarna utvecklas bäst i en nationell miljö eftersom det måste finnas ett nära samband mellan beskattning och socialförsäkring – dessa är som kommunicerande kärl. Samtidigt måste socialförsäkringarna befrämja rörlighet, nationellt och internationellt. Vad som nu sagts innebär att socialförsäkringsfrågorna inte ska föras över till EU:s beslutssystem. Jag noterar med tillfredsställelse att utskottet är helt enigt i vad jag nu har sagt.

Sjukförsäkringen har sedan 1997 kännetecknats av ökande ohälsotal. Kostnaderna har skenat. Detta innebär att försäkringssystemet har förlorat sin stabilitet. Detta är allvarligt. Det är inte en faktor som har lett till denna utveckling. Demografi, arbetsmarknadsläge, förändringar av ersättningsnivåer, sjukvårdens köer, belastningen på försäkringskassorna, arbetsmiljö, både fysisk och psykisk, åldersfördelningen på olika arbetsplatser men också synen på försäkringarna som ett alternativ till arbete påverkar utnyttjandet. Min långa uppräkningslista av faktorer som påverkar försäkringen visar att om vi ska återskapa ett stabilt system måste en rad olika åtgärder vidtas samtidigt. En eller ett fåtal räcker inte. Det är därför vår motion Sf286 innehåller så många förslag till förändringar.

Jag ska endast beröra några av de viktigaste.

Vad som är försäkringsmässig sjukdom måste preciseras. Det är inte helt lätt, men svårigheter ska sporra inte leda till uppgivenhet.

Ersättningsnivån i försäkringen måste bygga på en god avvägning mellan tillfredsställande ersättning vid inkomstbortfall och samtidigt skapa drivkrafter att gå så snabbt som möjligt tillbaka till arbetet. Ersättningen måste avvägas mot dels statens budgetrestriktioner, dels hur arbetsinkomsterna beskattas. Naturligtvis ska det ge någorlunda god trygghet. En lägre ersättningsnivå i försäkringen tillsammans med lägre skatter skapar bättre drivkrafter än motsatsen. Det finns ett klart samband mellan lägre skatter, stabilare sparande och i viss utsträckning egna riskförsäkringar. Samtidigt finns det ett samband mellan lägre skatter och lägre ersättningsnivåer. Försäkringsmässigt utformade avtalsförsäkringar kan hjälpa till att göra systemen mer hållfasta, speciellt om försäkringarna är anpassade till förhållandena inom olika branscher. Vi anser att en kombination av lägre skatter och i viss mån lägre ersättningar i inkomstbortfallsförsäkringarna gynnar både anställda och arbetsgivare. Vårt förslag om en ersättningsnivå på 75 % av sjukpenninggrundande inkomst måste ses i ett sammanhang med våra skattesänkningar för hushållen samt de ersättningar som utgår via avtalsförsäkringarna.

Sjukförsäkringsutredningen avfärdar att det finns ett samband mellan ersättningsnivåer och utnyttjande. Diagrammet i vår motion är hämtat från utredningen, och det motsäger utredningens påstående. Då kan vi se på samband som började redan efter 1955. Den sänkta ersättningen som möjliggörs genom lägre skatter fungerar egentligen som en förhöjd självrisk. Det gör systemet mer försäkringsmässigt, och det är bra. Den sänkta skatten underlättar införandet av denna självrisk.

Andra åtgärder för att göra försäkringen mer försäkringsmässig är en klarare definition av sjukdomsbegreppet, två karensdagar, varav en dock bör infalla först efter sjunde dagen, bättre skadereglering genom att försäkringen själv ska kunna hänvisa vårdsökande till behandling om så behövs utanför det egna landstinget, att försäkringskassan får ett odelat ansvar när det gäller budget, ett förändrat ersättningstak – samma som i pensionssystemet – och ett helt avskaffande av avgifter över taket. En del av förslagen kan genomföras snabbt. Andra fordrar tid, utredningar och eftertanke.

En förändring som bör och kan genomföras mycket snabbt finns i våra motioner. En försäkringsmässig utbildning av i första hand läkarna kan ge bättre medicinskt omhändertagande och väsentligt lägre sjuktal.

Det finns vetenskapligt dokumenterade resultat från en sådan utbildning redovisad i Läkartidningen nr 46 i år.

Precisionen vid sjukskrivning blev bättre, rättssäkerheten ökade, felaktiga ärenden ändrades snabbare och sjukskrivningen användes bättre som terapeutisk metod. I Eskilstunas försäkringskasseområde där försöken genomfördes sjönk ohälsotalen från 23 % över riksgenomsnittet till 17 % under. Satsningen kostade 600 000 kr och gav minskade sjukpenningkostnader, allt annat lika, på 30 miljoner.

Även om resultatet sjunker med hälften när utbildningen genomförs i full skala måste det betecknas som osedvanligt bra. Och lägg märke till att det var både de korta och långa sjukfallen som minskade. Jag måste poängtera att avkastningen på denna åtgärd var att för 1 krona fick Eskilstunas försäkringskassa igen 50 kr. Det är sällan man har så bra kalkyler. Det blev färre flaskhalsar hos kassorna, bättre handläggning och bättre rehabilitering. Förtidspensioneringarna kan sedan efterhand minska, och individen slipper i ganska stor utsträckning olycklig passivisering.

Fru talman! Jag är inte den som tycker att brådska är bra i alla väder. Men när det gäller den försäkringsmässiga utbildningen är varje dröjsmål förkastligt. Att sätta i gång med det innebär inga risker. Att förhålla den försäkringsmässiga utbildningen går inte att försvara om man är mån om sjukförsäkringen och skattebetalarnas pengar. Ingen vill väl öka antalet människor som handikappas av långtidssjukskrivningar.

Fru talman! Jag är övertygad om att vi alla är besjälade av att förbättra socialförsäkringarna, inte minst sjukförsäkringen på bästa sätt. Jag tror också att vi alla kan instämma i Frank Fields ord. Han var tidigare socialminister hos Tony Blair. Han har sagt om välfärdssystemen: De påverkar våra värderingar. Men vilka värderingar och handlingar vill vi att de ska främja och utveckla? Det är frågan. Jag tror, precis som Frank Field, att det är ansvarstagande, arbetsvilja, sparande, ärlighet och – det viktigaste av allt – att vi är måna om att hjälpa människor att behålla sin arbetsförmåga.

Vi är – det vet jag – oeniga inte om målen men om medlen. Vår syn på att det krävs en samsyn mellan skatter, ersättningsnivåer, avtalsförsäkringar och försäkringsmässighet delar vi inte – ännu. Det kommer kanske; vi brukar kunna komma överens. Men det är ett svaghetstecken om vi inte redan i dag eller i alla fall de närmaste veckorna kommer fram till att ju snabbare vi kan få i gång en god försäkringsmedicinsk utbildning för en bättre sjukskrivning, desto bättre. Att vi snabbt får i gång försäkringsmässig utbildning på högre nivå är också väsentligt.

Fru talman! Statsrådet Ingela Thalén finns här. Vi känner varandra väl, och jag vet att statsrådet är handlingskraftig. Jag tror att vi kan få bevis för det i dag.

Egentligen behövs det bara ett uttalande att försäkringskassorna själva kan börja ta initiativ och sätta i gång den försäkringsmässiga utbildningen med AT- och SF-läkarna. Man kan göra det snabbast möjligt, och sedan kan departementet arbeta med att verkligen sätta den här förändringen i verket. Jag hoppas att jag får ett positivt svar i dag. Det skulle vara bra för oss alla: för skattebetalare, för dem som är sjuka inte minst och för läkarna, som kommer att få mycket större trygghet i sitt arbete.

Prot. 2000/01:43
8 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

Anf. 2 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Fru talman! Den huvudsakliga uppgiften för den generella välfärdspolitiken är att minska klyftor och gränser mellan olika samhällsgrupper och fungera som en sammanhållande kraft. Det område som vi diskuterar i dag, socialförsäkringar, är en mycket viktig del av den generella välfärdspolitiken.

Det svenska välfärdssystemet bygger på individens rättigheter och skyldigheter. Liksom rösträtt och likhet inför lagen ska goda levnadsförhållanden vara en rättighet för alla. Välfärden finansieras delvis via skattsedeln och ska verka omfördelande och utjämna levnadsförhållanden mellan olika grupper i samhället samt verka omfördelande mellan kvinnor och män. Vården, omsorgen, utbildningen och andra samhällsliga rättigheter är offentligt finansierade och utgår från människors behov, inte från tjockleken på deras plånböcker. Hela forandet av det vi i dag kallar välfärdsstaten har byggt på denna värdering.

För oss i Vänsterpartiet är försvaret av den offentliga sektorn en av vår tids viktigaste klass- och jämställdhetsfrågor. Ytterst handlar det om kamp om makten över hur samhällets resurser ska fördelas. De värden som vi gemensamt skapar i arbetslivet och i samhället ska fördelas rättvist. Sverige ska inte vara ett tvåtredjedelssamhälle. Men det finns både ekonomiska och sociala hinder för att uppnå en förbättrad demokrati och mer makt över sitt eget liv. En rättvis fördelning tycks tyvärr för många löntagare vara en avlägsen vision i fjärran. Men det är verkligen någonting att kämpa för.

Fru talman! Vi har vid många tillfällen i denna kammare ställt frågan: Vad är det som håller på att hända? Håller arbetslivet på att bli så tufft att vi slås ut av det hårda tempot? Mer än var fjärde person på arbetsmarknaden överväger att förändra sin arbetssituation på grund av problem med den egna hälsan. Detta är vanligare bland kvinnor än bland män. Och om man utsätts för höga krav i arbetet eller om man har för lite inflytande är det betydligt vanligare att av hälsoskäl överväga olika förändringar av sin arbetssituation.

På fyra år har sjukskrivningarna med utbrändhetsdiagnoser ökat med 50 % bland anställda i kommuner och landsting. Ökningen är alarmrande! Och inom den offentliga sektorn har utbrändhetsdiagnoserna passerat belastningsskadorna som den vanligaste orsaken till sjukskrivning. Med tanke på att dessa diagnoser ökar mest hos kvinnor i offentlig sektor krävs det att forskningen fokuseras på kvinnor, stress och ohälsa i betydligt högre grad än vad som hittills gjorts.

Att så många inom offentlig sektor drabbas av ohälsa på grund av sin arbetssituation är mycket allvarligt och måste åtgärdas. Det som behövs är inte privatiseringar utan respekt för arbetsuppgifternas särskilda karaktär. Vårdbiträden, undersköterskor och skolpersonal är några av de grupper som har fått bära en mycket tung börda med den egna hälsan som insats. Vi ser facit på snabba organisationsförändringar, kraftiga nedskärningar, minskat inflytande och osäkerhet över den egna arbetssituationen. Arbetsorganisationer som behandlar människor som utbytbara delar är ineffektiva, inhumana och omoderna. Och dessa arbetsorganisationer vältrar över sina kostnader på andra.

Makthavare, arbetsgivare m.fl. har trott och ställt upp på att man kan öka sjuknärvaron och öka stressen och pressen på arbetsplatserna i all

oändlighet, som om människan vore en evighetsmaskin. De måste också inse att de sjukskrivningar som ökar i dag inte beror på att folk inte har vaccinerat sig mot influensa utan att diagnoserna är utbrändhet, belastningsskador, psykiska sjukdomar och att det i många fall är långa sjukskrivningsperioder.

I syfte att betona arbetslinjen vill moderaterna införa två karensdagar. Den andra karensdagen föreslås införas med förläggning till den åttonde sjukdagen. Med en andra karensdag kan man säkert betona arbetslinjen. Sjuknärvaron kommer att öka ännu mer för många löntagargrupper, för man kommer inte att ha råd att vara sjuk. Valet kommer för många att stå mellan kronofogden eller att jobba när de är sjuka. Det troliga är också att antalet mycket långa sjukskrivningsperioder med höga kostnader för samhället bara kommer att öka genom detta moderata förslag.

Moderaterna menar också att det inte går att förneka att patienten har ett avgörande inflytande på sin egen sjukskrivning. Då frågar jag om inte patienten ska ha ett visst avgörande över sjukskrivningen. Vem vet bättre hur en person mår än personen själv? Ska någon högre chef eller politiker bestämma när man är sjuk?

En viktig grundpelare inom vårt socialförsäkringssystem är trovärdigheten och tilliten till systemet. Ju fler som omfattas av systemet desto bättre, eftersom bl.a. behovet av privata försäkringsalternativ försvinner.

I Vänsterpartiet har vi länge drivit frågan om höjt tak i sjukförsäkringen. I dag ligger en alltför stor del av befolkningen över taket. Det innebär att en stor del av befolkningen får betydligt under 80 % vid inkomstbortfall vid sjukdom. Att höja taket är därför både en trovärdighetsfråga och en rättvisefråga.

Möjligheten att leva ett hälsosamt liv skiljer sig åtskilligt åt mellan individer i dagens Sverige. Ohälsa och dödlighet bestäms i stor utsträckning av våra sociala positioner. Den kanske viktigaste faktorn som påverkar vår hälsa är vår arbetssituation. Den som är arbetslös känner sig ofta stressad över sin ekonomiska situation och känslan att stå utanför arbetsgemenskapen. För många av oss som har arbete räcker inte tiden till, och arbetsbördan är stor.

Den ökade arbetstakten är en av de mest påtagliga arbetsmiljöförändringar som inträffat under de senaste fem åren. Men även det tunga och ensidiga arbetet är fortfarande alltför vanligt, och det har ökat för kvinnorna.

Av gruppen sjukskrivna utgör kvinnorna över 60 %. Varför är kvinnor mer sjukskrivna än män? Beror det på att kvinnorna i stor utsträckning arbetar i en alltför slimmad offentlig sektor? Beror det på att det dubbelarbete som fortfarande i dag görs faller alltför ensidigt på kvinnans lott?

Det finns många faktorer som vi med det sunda förnuftet kan peka på när vi analyserar ökningen av sjukskrivningarna. Men samtidigt är det så att kvinnors hälsa fått förhållandevis lite uppmärksamhet inom forskningen. Riskfaktorn att vara kvinna i arbetslivet måste uppmärksammas mer.

En annan mycket prioriterad fråga i Vänsterpartiet är arbetsskadeförsäkringen. Enligt vad som har uppgetts av Socialdepartementet är avsikten att en proposition ska föreläggas riksdagen under hösten 2001. I Vänsterpartiet säger vi så här: Ju förr desto bättre. Det behövs en mänsk-

ligare, rättvisare och mer jämlik arbetsskadelagstiftning. Det kan inte vara rätt att kvinnor ska ha dubbelt så svårt som män att få en anmäld arbetssjukdom godkänd.

Att komma igenom nålsögat i arbetsskadeförsäkringen och få skador godkända är mycket svårt i dag. Resultatet av reglerna kring bevisbördan har blivit att många enskilda har drabbats hårt.

I Vänsterpartiet anser vi att arbetsskadeförsäkringen måste ändras, så att kvinnors arbetsskador inte missgynnas och att hänsyn tas till kvinnors och mäns olika förutsättningar vid bedömning av arbetsskador. Det betyder också att arbetsskadebegreppet och bevisregeln måste få ett annat innehåll än vad som nu gäller.

Könssegregeringen på arbetsmarknaden och en hierarkisk organisering av arbetet har lett till att kvinnor tilldelats monotona och enahanda arbetsuppgifter som ofta leder till belastningsskador. Dessutom har många kvinnor ofta tunga psykiskt påfrestande arbetsuppgifter som inte värderas så högt lönemässigt.

Det finns många stora brister i hanteringen av arbetsskadeärenden. Långa handläggningstider och brister i många försäkringsläkares arbets sätt är exempel på detta. Många löntagargrupper anser att arbetsskadeförsäkringen och tillämpningen av denna lagstiftning har mycket låg trovärdighet. I förlängningen blir det politiska systemets trovärdighet också låg.

En förändring av arbetsskadeförsäkringen får inte bara ses som en valfråga. Det måste ses som en rättighetsfråga som det krävs en skyndsamt handläggning kring – inte bara nya utredningar och vackra ord. Här behövs det politisk vilja och mer pengar för en rättvisare lagstiftning.

I anslutning till detta vill jag yrka bifall till reservation 30 om en översyn av arbetsskadeförsäkringen.

En av de ganska många utredningar som vi har eller har haft inom vårt område är Sjukförsäkringsutredningen. Den 16 november hade utskottet en intressant offentlig utfrågning med den särskilde utredaren Jan Rydh. Det som troligen har diskuterats mest i utredningen är förslaget om sjuklöneperiod på 60 dagar, där löntagarna ska ersättas av företagen. I Vänsterpartiet är vi kritiska till detta förslag, som kan få mycket negativa konsekvenser för små och medelstora företag.

I dag, när vi har en sjuklöneperiod på 14 dagar, kan vi se vissa risker för att människor med återkommande sjukperioder stängs ute från arbetsmarknaden. Det finns en befogad oro för att det skapas ett A- och ett B-lag på arbetsmarknaden genom selektering. Denna risk ökar mycket om förslaget om 60 dagars sjuklön får gehör.

I Vänsterpartiet har vi lagt fram en motion med förslag om en utredning kring ett restitutionssystem som vänder sig till de mindre företagen med högst tio anställda. För dessa små företag är sjuklönen i vissa fall ett stort problem. Jag vill därför yrka bifall till reservation 10.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till reservation 32 om utbyte av yrkesskadelivränta. För oss i Vänsterpartiet är detta en viktig och principiell fråga. Ingen individ ska behöva betala tillbaka mer än vad han eller hon har fått ut i kapitalbelopp. Därför anser vi att nuvarande system måste förändras vad gäller utbyte av yrkesskadelivränta mot ett engångsbelopp.

Jag står givetvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag alltså bifall till reservationerna 10, 30 och 32.

Prot. 2000/01:43
8 december

Anf. 3 MARGIT GENNSER (m) replik:

Fru talman! Föregående talare nämnde moderaterna och lät kritisk mot att vi vill värna om arbetslinjen. Jag tror att det är väldigt viktigt att människor verkligen kommer tillbaka till livet så snabbt som möjligt. Det vet läkare när det gäller operationer, osv. Man försöker få upp patienterna snabbt. Förr lät man dem ligga i sängen, och resultatet blev mycket sämre.

Är det problem på arbetsplatserna ska man ta itu med problemen på arbetsplatserna. Man ska inte vara sjukskriven.

Jag tror att vi ska vara försiktiga med täckdiagnoser som utbrändhet. Det kan vara väldigt många olika saker de döljer. Denna typ av diagnoser har funnits under olika namn genom tiderna. Jag kan bara nämna Axel Munthes bok om San Michele, där han nämner societetsdamer som led av colitis. Det var ingen sjukdom.

Utbrändhet kan vara missnöje, olycka, otillfredsställelse, icke tillfredsställda förväntningar, osv., men det ska inte betecknas som sjukdom. Man ska alltid ta itu med de problem det verkligen gäller.

Det är därför vi hävdar arbetslinjen. Jag tror faktiskt att det är mycket bättre för alla de människor som kan lida men av passivisering. Men de som verkligen är riktigt sjuka ska tas om hand. De ska rehabiliteras. Ju mindre flaskhalsar vi har inom försäkringskassorna, desto snabbare får vi dem på fötter igen. Därför ska vi se till att de som egentligen inte bör vara där inte heller stannar där. Dem ska vi hjälpa på annat sätt.

Anf. 4 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Fru talman! Jag tror precis som Margit Gennser att vi ska hävda arbetslinjen. Det gör vi nog i samtliga partier. Vi vill verkligen måna om att alla löntagare ska ha möjlighet att arbeta.

Men vi kan se på 90-talet, när karensdagen infördes. I och med min bakgrund som industriarbetare vet jag i alla fall att det slog väldigt hårt mot en del löntagargrupper med låga inkomster. Om man har en månadslön på 13 000–14 000 kr har man kanske inte så mycket sparade reserver. Det slår verkligen hårt med karensdagar mot vissa grupper.

Man kan se på moderaternas förslag. Jag tror att en ytterligare karensdag, alltså två karensdagar, leder till att många går och arbetar när de är sjuka. Det blir alltså en sjuknärvaro, och sådant gör egentligen bara att de längre sjukskrivningarna ökar. Jag ser uppenbara risker med det här, och moderaterna slår faktiskt väldigt hårt mot svaga löntagargrupper, de som alltså har låg lön.

Anf. 5 MARGIT GENNSER (m) replik:

Fru talman! Alla försäkringar mår bra av självriskan. Nu hade jag antagligen ett för komplicerat resonemang och sade att vi kan öka självriskan om vi sänker skatterna. Då kan vi också ha lite lägre ersättningsnivåer och karensdagar i försäkringen. Det blir alltså i princip samma sak. Folk får större möjligheter att spara. Man kan ha riskförsäkringar, och man har avtalsförsäkringar osv.

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

Men man tänker efter, och folk är oerhört mycket klokare än vad vi tror i den här kammaren. De tänker efter om de verkligen kan och behöver vara borta. Det är alltid bra att få tillfälle att tänka efter. De människor som känner att de blir fortare friska om de är hemma är hemma. Vi lever inte på yttersta marginalen. Vi försöker faktiskt, genom våra samfälliga förslag, se till att folk får möjlighet att tänka efter samtidigt som de kan fatta mycket mer initierade beslut än vad vi här i kammaren kan göra om hur människor ska bete sig.

Anf. 6 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Fru talman! Vi har redan en självrisk i och med att sjukförsäkringen ligger på 80 %. Jag tror att många tycker att de drabbas tillräckligt av det.

Jag tror inte att någon är hemma eller sjuk på grund av att de vill det. De är verkligen sjuka. Det är väl så att vi har sådana krav på oss i dag att vi vill och tvingas arbeta. Vi vet att annars får andra arbetskamrater en ökad börda. Jag tror att 99 av 100 är hemma för att de är sjuka, och det kostar.

I regel är det nog inte de löntagargrupper som Margit Gennser pratar om som får sänkt skatt som drabbas mest. En hel del av de här människorna har inte en statlig inkomstskatt, utan de har kommunalskatten. Det är en stor och besvärlig del för många som ligger i inkomstnivåer på 13 000–14 000 kr. När de har kvar 8 000–9 000 kr och en månad blir sjuka och får karensdagar gräver det väldigt djupa hål i plånboken. Sådan kan leda till att antalet besök av kronofogden ökar betydligt.

Anf. 7 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att vi kristdemokrater står bakom alla våra reservationer och det särskilda yttrandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservationerna 2 och 23.

En tredjedel av alla kvinnor som var sjukskrivna vid förra årsskiftet hade sjukskrivningsperioder på över ett år. Det var en ökning med 84 % under två år. För männen var ökningen 66 %.

Det är alltså en dramatisk ökning av de långa sjukskrivningarna. Dessa uppgifter fick vi av regeringens utredare Jan Rydh i en hearing som utskottet hade nyligen. Rydh sade vidare att man går in i en lång sjukskrivning och blir kvar där. Som vi har hört i medierna är det kvinnors sjukfall som ökar mest dramatiskt, och det gäller framför allt kvinnor som arbetar inom kommuner och landsting. Det är den första generationen dubbelarbetande kvinnor som nu slås ut. Det här behöver vi nu ta till oss, och vi behöver lära mer, så att inte dagens unga kvinnor riskerar att slitas ut ännu tidigare. Över huvud taget bör kvinnors hälsosituation uppmärksammas alltmer.

Fler blir alltså långtidssjuka, och ju längre tid de är sjukskrivna desto sämre är förutsättningarna för att personen någonsin ska komma tillbaka till arbetsmarknaden. Resultatet av långa sjukskrivningar är tyvärr ofta en förtidspension. Trots att all forskning talar för att tidiga rehabiliteringsåtgärder lönar sig har mycket lite hänt med den nuvarande regeringen för att stoppa den här förskräckande negativa utvecklingen i svensk sjukförsäkring. Det är nästan oförsvarbart.

Kostnaderna har bara de senaste åren, mellan 1998 och 2000, ökat från ca 20 till 36 miljarder – det är oerhörda belopp. Regeringen visste

redan för några år sedan att problemen eskalerade men valde att endast utreda. Inga akuta åtgärder har vidtagits för att bromsa den negativa utvecklingen i väntan på alla utredningar som regeringen tar fram. Det är oerhört värdefullt med utredningar, men de löser inte akuta ekonomiska problem. Vi anser att regeringen jämsides med utredningar borde ha satt in extra resurser på försäkringskassorna för att avarbeta rehabiliteringsköerna, dvs. snabbt utreda vilka som behöver olika insatser för att snabbt komma i arbete igen. Det är inte alltid som det fungerar, men ett aktivt rehabiliteringsarbete innebär oftast att den sjukskrivne inte tappar hoppet om att kunna komma igen och hitta vägar tillbaka till arbetet.

Försäkringskassorna har inte inom nuvarande ramar klarat det ökade tryck som den stora sjukskrivningsökningen har inneburit. De har under de senaste fem åren tvingats dra ned på antalet anställda med ungefär 25 %. Så när trycket har ökat har de samtidigt fått minskade resurser. Det har inneburit att de har fått prioritera sjukpenningutbetalningar före rehabilitering. De som tidigare har arbetat med rehabilitering har nu satts att betala ut sjukpenning. Och det är klart att folk måste få ut sin sjukpenning. Men om man ser det ur regeringens synvinkel borde man säga: Stopp och belägg, det här är ju kontraproduktivt! Om vi inte arbetar med rehabilitering ökar sjuktalet, och då ökar kostnaderna för sjukpenning och så småningom kostnaderna för förtidspension, vilket gör att vi får ännu mindre resurser till kassorna framöver. Det är ett slags självsvält i hela det här systemet som vi håller på med just nu.

Många inom försäkringskassan, framför allt personalorganisationerna, har sagt att de känner en stark oro för att det med fler arbetsuppgifter som t.ex. det nya pensionssystemet och införandet av ett helt nytt IT-system kommer att bli stora ytterligare påfrestningar på organisationen. Och det är stora förändringar på gång inom försäkringskassan.

Kassorna har också redan problem med både JO och Yrkesinspektionen. JO har synpunkter på rättssäkerheten i beslutsfattandet. Detta bekräftades senast av den artikel som fanns i DN häromdagen. Riksförsäkringsverket går ut och säger att försäkringskassan i Stockholms län fattar så många felaktiga beslut att rättssäkerheten äventyras. Vart fjärde beslut om underhållsstöd var felaktigt. Kritiken haglade också när det gällde kassans beslut om rätt till sjukpenning vid årslånga sjukfall.

Henrik Möldahl, direktör för Stockholms läns försäkringskassor, menar att detta är effekten av de kraftiga neddragningar som gjordes för några år sedan. Stockholmskassan har själv 10 % sjukskrivna, vilket naturligtvis påverkar kvaliteten och snabbheten i handläggningen.

Det dåligt fungerande systemet är dåligt för individen som inte får hjälp. Det är dåligt för arbetsgivarna som inte får sitt stöd. Det är dåligt för försäkringskassans personal och dess motivation, och det är dåligt för statens kassa.

Man kan egentligen fråga sig vilken legitimitet ett sådant här dåligt fungerande offentligt system har. Arbetsgivarna som betalar en sjukförsäkringsavgift på, som det nu blir, 8,8 % per anställd önskar nog att få ett visst stöd i rehabiliteringsarbetet. Annars måste de som inte själva har rehabiliteringskompetens börja köpa in privata försäkringsbolag på rehabiliteringsområdet. Är det den utvecklingen som majoritetspartierna vill se? Arbetsgivarna har nog inte tänkt sig att dessa pengar bara ska gå till en passiv sjukskrivning.

Vi kristdemokrater har tidigare föreslagit mer resurser till försäkringskassorna än regeringen. Nu tycker vi att regeringen har utrett sjukförsäkringen och rehabiliteringen tillräckligt genom särskilda utredare. Men det är inte nog med att vi nu inväntat de här utredningarna med hopp om förslag som ska genomföras under kommande år – vi hade hoppats redan tidigare. Nej, nu står det i budgetpropositionen att man tänker fortsätta att utreda, nu på departementsnivå, för att tidigast genomföra någon förändring år 2003.

Vi kristdemokrater anser att vi nu bör skrida till handling. I en motion har vi därför föreslagit att regeringen snarast påbörjar lagstiftningsarbetet i syfte att införa en rehabiliteringsförsäkring i enlighet med Gerhard Larssons modell. Vi tycker att han på ett bra sätt fångat de olika problem som behöver lösas med bl.a. regionala resultatenheter, en metod- och utvärderingsenhet, kompetensförstärkning av handläggarpersonal, en högskoleutbildning på området och en förstärkt yrkesinspektion. Det enda vi inte har ställt oss bakom i hans förslag är en ny rehabiliteringsmyndighet. Vi tror och tycker att man bör klara detta med en egen resultatenheter inom Riksförsäkringsverket.

Utredaren, dvs. Gerhard Larsson, anser att förslaget bör kunna genomföras från den 1 juli år 2001, vilket vi anser att man bör göra. Det går inte att vänta på åtgärder om man vill stävja den negativa utvecklingen på sjukförsäkringsområdet.

Vad kostar då detta förslag? Margit Gennser sade här tidigare att en satsad krona gav 50 tillbaka i Eskilstunamodellen. Gerhard Larsson lägger sig ganska lågt i sin utredning och säger att en satsad krona ger nio tillbaka. De initiala kostnaderna är relativt små, och det tar man snabbt igen med bl.a. minskade sjukskrivningskostnader.

Fru talman! Jag vill därför yrka bifall till reservation 23 när det gäller den delen.

Jag går så över till några av våra övriga förslag.

I övrigt menar vi att det finns ett behov av en övergripande reform av socialförsäkrings- och bidragssystemen. Vi tycker också att det är viktigt att småföretagen skyddas från höga sjukskrivningskostnader, och vi tycker att nuvarande system för deltidsanställda, skiftarbetare och timanställda med fler än en arbetsgivare behöver ses över när det gäller karensdagen, eftersom de riskerar att få två karensdagar i det systemet.

Vi har också i våra motioner fört fram att det i dag är svårt att använda den statistik som finns. Försäkringskassan samlar in uppgifter men får inte använda dem. Som jag har förstått det måste man nu gå via de privata system som SPP har för att kunna arbeta med forskning på det här området. Det kan inte vara rimligt.

Den finansiella samordning som prövats på olika platser, de s.k. FIN-SAM- och SOCSAM-försöken, verkar inte leda till någon förändring från regeringens sida. Över huvud taget verkar hela sjukförsäkringsområdet vara en vit fläck för regeringen, där försök och utredningar pågår men inga framtidsinriktade och konkreta åtgärder föreslås.

Den nuvarande arbetsskadeförsäkringen har varit föremål för stora förändringar under 1990-talet. Den nuvarande utformningen och tillämpningen av försäkringen har påtagliga brister. Vid sidan av långa handläggningstider har Riksförsäkringsverket visat en oförmåga att kunna få

till stånd en homogen tillämpning av försäkringen. Bristerna har påtalats av Riksrevisionsverket och Riksdagens revisorer.

I Norge har arbetsskadeförsäkringen privatiserats, vilket har gett företagen incitament att arbeta förebyggande. Vi anser att man i alla fall bör se över arbetsskadeförsäkringen och pröva nya vägar.

Fru talman! Vi kristdemokrater står bakom våra reservationer och särskilda yttranden, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservationerna 2 och 23.

Anf. 8 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Fru talman! Desirée Pethrus Engström beskriver situationen på försäkringskassorna i Sverige och talar om den passiva sjukskrivningen. I det sammanhanget säger hon att det gäller att skrida till handling. Det tycker jag verkligen att kd gör, men kanske på ett felaktigt sätt. Kristdemokraterna är ett parti som vill dra ned väldigt mycket på de sociala försäkringarna. Det är fråga om nedskärningar på över 5 miljarder. Jag tänkte fråga lite om det, för Desirée Pethrus Engström har inte nämnt så mycket om det i debatten.

Ni vill ju också ha två karensdagar. Ni vill också förändra SGI:n, dvs. den sjukpenninggrundande inkomsten. Där skulle jag vilja höra lite mer. Jag tycker att det är en väldigt bra princip att se vad man räknar med att tjäna följande år. Det ger en rättvis bild. Vad jag förstår vill ni gå tillbaka två år i tiden och ta ett genomsnitt. Det betyder att SGI:n blir betydligt lägre. Litar ni i Kristdemokraterna inte på människorna? Tror ni att man skriver fel inkomstuppgifter, eller vad är era motiv till detta?

Anf. 9 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Vår avsikt i motionen är naturligtvis att minska kostnaderna på hela sjukförsäkringsområdet. Vi tror att den stora vinsten går att göra i rehabiliteringsorganisationen, att försäkringskassorna fungerar effektivt. Sedan har vi förslag om en andra karensdag, men det är med samma högkostnadsskydd som den nuvarande majoriteten har, dvs. tio dagar på ett år. Där ligger vi egentligen lika på helårsbasis.

När det gäller SGI:n är det en besparingsåtgärd att man försöker titta på att den ska gälla för två år. Man har fått fram beräkningar som visar att det här kan ge en besparing.

Anf. 10 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Fru talman! Om vi tittar på personer som har haft vikarieanställningar eller arbetslöshetsperioder tror jag att många av dessa drabbas av ert förslag. Hur kommer ungdomar som precis kommit in på arbetsmarknaden att drabbas? Är det inte också så att ert förslag om förändrad SGI egentligen är diskriminerande för många kvinnor? Är det inte så att ert förslag strider mot EU:s likabehandlingsdirektiv i det sociala trygghetssystemet? Jag tror det. Jag har sett reaktioner från de fackliga organisationerna på liknande förslag. De kommenterar det så här, och de är djupt bekymrade.

Många kvinnor har osäkra anställningsförhållanden, och många kvinnor kommer att drabbas av en betydligt sämre sjukpenninggrundande inkomst. Vill ni att lönerna och de faktiska inkomsterna för kvinnor ska

Prot. 2000/01:43
8 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

gå ned på det här sättet? Är det inte att diskriminera kvinnor? Är det inte att arbeta emot jämställdheten i samhället, eller hur ser ni på det?

Anf. 11 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Det här förslaget är ju ingenting som är till för att försämra för kvinnor. Det här är delvis till för att försöka få ned kostnaderna i systemet. Jag vet inte om Sven-Erik Sjöstrand har läst vår motion, men när det gäller deltidsanställda vill ju vi att regeringen ska se över den delen så att det inte slår hårt, så att man inte kan få flera karensdagar om man har flera arbetsgivare. Där har vi faktiskt lagt fram ett förslag som ni skulle kunna gå med på.

Anf. 12 BIRGITTA CARLSSON (c):

Fru talman! Arbetet är centralt i människans liv. Det ger oss möjlighet att utvecklas, vara oberoende och självständiga. Yrket eller arbetet är inte bara ett sätt att nå egen försörjning. Det är något som sätter in oss i ett socialt sammanhang och ger oss bekräftelse. Vi bygger upp relationer och får möjlighet att växa och utvecklas.

Alla arbeten har inte de positiva egenskaperna. Dåliga arbetsmiljöer kan bryta ned människor, vara skadliga och leda till sjukdom. Detta syns i statistiken. Uppdelningen vi ser på arbetsmarknaden är tydlig. De flesta människor har ett arbete de trivs med, där man har inflytande och möjlighet att styra över sitt eget arbete – andra har det inte.

I den arbetsmiljöundersökning som redovisas i SCB:s tidning Välfärdsbulletinen visas att mer än var fjärde person på arbetsmarknaden överväger att förändra sin arbetssituation på grund av problem med hälsan. Undersökningen visar också att de som har litet inflytande över arbetet gärna vill byta arbete på grund av att hälsan sviktar. Många människor känner sig slitna och har ont på grund av arbetet. Detta är mycket oroande och gör att många känner sig tvingade till långa sjukskrivningar. Det finns också risk att det kommer att bli än värre, ännu fler som tvingas till långvariga sjukskrivningar. Och det är kvinnor som är hårdast utsatta.

I det läget finns det två vägar att gå, en passiv hållning, där vi tillåter att många människor långvarigt ställs utanför arbetslivet, eller en aktiv hållning, där dåliga arbetsplatser ska åtgärdas.

Människor ska ges möjlighet att återkomma till arbete, och den förhälskande attityden måste vara att det ska finnas plats för alla på arbetsmarknaden. För oss är inte valet svårt. Därför har Centerpartiet lagt fram en rad förslag för att förbättra människors möjlighet att återkomma i arbete.

Centerpartiet tror på ett ökat personligt ansvarstagande, och vi vill fokusera på människors inneboende kraft och vilja att förändra sitt eget liv. Detta kräver ett radikalt förändrat synsätt. Bidragen till hushållen ska ge ekonomiskt stöd och vara personligt stärkande. Skatterna måste sänkas för dem som har små ekonomiska marginaler, och trygghetssystemen måste förändras så att de får ett större inslag av personligt sparande, ansvarstagande och rättvisa. Detta är en del i arbetet med att öka livskvaliteten och självbestämmandet.

Möjligheten att överblicka och kunna påverka sin tillvaro är en förutsättning för välbefinnande och kreativitet. Politikens främsta uppgift

måste därför vara att på alla områden motverka och förebygga utanförskap, långa sjukskrivningar och utbrändhet.

Fru talman! Sveriges ledande stressforskare, Lennart Levi, sammanfattar i fem punkter hur det goda arbetet bör vara utformat, så att vi undviker stressrelaterade sjukdomar.

- Det ska vara meningsfullt och utvecklande.
- Man ska ha rimlig arbetsbelastning.
- Man ska känna trygghet, tillit, rättvisa och respekt.
- Man ska ha lagom medbestämmande, dvs. ”vardagsmakt”.
- Man ska ha belöning som motsvarar den ansträngning man gör.

En av de viktigaste utmaningarna för framtidens arbetsliv och samhälle handlar därför om att stödja individen, att skapa balans mellan stress och återhämtning. Det handlar då om att stärka individens makt över vardagen, om att kunna styra över sin tid, om att begränsa andras makt och inflytande över det egna livet.

Under senare år har vi sett hur sjukskrivningarna ökar, allt fler tvingas till långvarig frånvaro från jobbet. Vi har på några år gått från hög arbetslöshet till hög sjukfrånvaro. Enligt Riksförsäkringsverkets senaste prognos kommer kostnaden för sjukpenning och rehabiliteringsersättning att öka till 37 miljarder kronor i år. Kostnaderna ökar, vilket i sig är bekymmersamt. Vad som är värre är att så få människor får rehabilitering och att antalet långa sjukskrivningar ökar.

Rehabiliteringsreformen, som genomfördes i början av 90-talet, hade till syfte att minska sjukfrånvaron och få till stånd tidiga och aktiva rehabiliteringsinsatser. Reformen har inte åstadkommit det som var avsikten. Arbetsgivaren har ett stort men otydligt ansvar för anställdas rehabilitering, och i praktiken har ansvaret flyttats från arbetsgivaren till fyra olika sektorer som i sin tur har olika finansierare: hälso- och sjukvården, socialtjänsten, arbetsförmedlingen och försäkringskassan.

Eftersom rehabiliteringsansvaret har blivit otydligt och sektoriserat, har de gemensamma målen blivit oklara. Den enskilde individen har klämts mellan olika regler och finansieringskällor. Individen har inget inflytande över rehabiliteringsprocessen. Det måste ändras.

Fru talman! Centerpartiets, Folkpartiets och Miljöpartiets uppgörelse med regeringen om den nationella handlingsplanen är ett viktigt steg mot finansiell samordning. Regeringen får nu krav på sig att skyndsamt återkomma till riksdagen med ett förslag till finansiell samordning av hälso- och sjukvården, socialtjänsten och socialförsäkringen i syfte att underlätta samarbete för att åstadkomma ökad hälsa och minskade sjukskrivningar. Lokala lösningar ska uppmuntras. Finansiell samordning ger möjlighet att använda samhällets totala resurser på ett effektivare sätt, till fördel både för den enskilde och för samhället som helhet.

Det finns dock andra stora problem som vi har att ta oss an inom vårt område, t.ex. att bidrag och skatter samverkar på ett negativt sätt. Marginaleffekterna eller skattekillen för låg- och medelinkomsttagare är enbart marginellt lägre än för höginkomsttagare. I samverkan med t.ex. bostadsbidrag är det svårt för vanliga löntagare att öka sina inkomster efter

skatt genom arbete. De ekonomiska trygghetssystemen är mycket olika i karaktär. Några är beskattade andra inte. Orimliga marginaleffekter och tröskeleffekter uppstår när minskade bidrag kombineras med ökade skatter, som t.ex. en ökad löneinkomst kan innebära. Många låginkomsttagare drabbas av detta. Marginaleffekten när man går från socialbidrag till arbete är mer än hundra procent. Socialbidraget minskas med varje intjänad krona. Därtill kommer kostnader som är förenade med arbete: resor och kläder. Detta visar orimligheten i att inte förändra nuvarande transfereringssystem.

Bristande ekonomisk trygghet, liten möjlighet att påverka sin egen ekonomi och höga marginaleffekter minskar den ekonomiska tillväxten. Ekonomisk stress tillsammans med osäkerhet på arbetsmarknaden eller liten möjlighet att påverka sin arbetssituation är en bidragande orsak till att stressjukdomarna ökar. Att arbetslösa som vill arbeta inte får möjlighet till det eller att människor står i kö för rehabilitering leder till välfärd förluster för samhället som helhet.

Fru talman! Vi vill förändra trygghetssystemen och anpassa dem till ett flexibelt arbetsliv och en ny tid. En början kan vara att göra en total översyn av systemen. En annan väg, som vi har anvisat i annat sammanhang, är att sänka skatten ordentligt för låginkomsttagare, så att det lönar sig att arbeta. En låginkomsttagare betalar nästan lika mycket i skatt som en medelinkomsttagare, proportionellt sett. Vi har föreslagit en skattereform som skulle sänka skatten ordentligt för dem som har låga inkomster och arbetar. Regeringens företrädare bör granska artiklarna i Dagens Nyheter om nuvarande samverkans effekter av skatter och bidrag.

Till sist, fru talman, vill jag yrka bifall till våra reservationer nr 3 och nr 24.

Anf. 13 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Fru talman! Man kan inte ta upp allt i debatten. Jag vet att Centern har en hel del motioner som rör sjukpenning och rehabilitering. En del av motionsförslagen innebär nedskärningar. Majoriteten vill anslå lite över 38 miljarder för sjukpenning och rehabilitering medan Centerpartiet vill minska det beloppet med i stort sett 4,7 miljarder.

Centern vill också – precis som Kristdemokraterna – göra stora besparingar på SGI-beräkningen. Den ska grundas på historisk inkomst. Men det var inte detta som jag ville fråga om, utan jag vill ställa en fråga om den motion som ni har om förlängd sjuklöneperiod till två månader i den offentliga sektorn.

Varför just i den offentliga sektorn? Är det inte att vältra över kostnaderna på kommunerna? Försvårar det inte en mer positiv löneutveckling för lågavlönade kvinnor i vård, omsorg och skola? Tycker ni att det här är rättvist? Jag skulle vilja ha en förklaring angående motiven bakom detta.

Anf. 14 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Det är helt rätt som Sven-Erik Sjöstrand säger, att vi har föreslagit ett arbetsgivarinträde för den offentliga sektorn med två månader. Det grundar sig på att den offentliga sektorn står för en stor del av sjukskrivningarna. Men det är också viktigt att vi föreslår en sänkning av

arbetsgivaravgiften. Om det finns sådana incitament att det lönar sig att ta hand om sin personal tror vi att arbetsgivarna tar ett större ansvar.

Det handlar om att se till att människor inte slits ut på sina arbetsplatser. Man bör ha en arbetsplats som man orkar att arbeta på, helst fram till pensionsåldern som i dag är 65 år. Vi tror att det innebär en morot i att man får sänkt arbetsgivaravgift om man tar ett större ansvar för personalen.

Anf. 15 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Fru talman! Det framgår av Centerns motioner att ni vill sänka arbetsgivaravgifterna. Däremot framgår det inte med hur mycket. Det är jättesvårt att få en bild av detta, om det är fråga om en rundgång med pengar, att man ger med ena handen och tar tillbaka med den andra. Det känns lite så.

Vi är nog alla överens om att kommunerna behöver mer pengar, någonting som mitt parti kämpar mycket för. Vi vet att kommunerna har fått mycket slimmade organisationer, vilket har lett till att kraven på de offentliganställda har ökat. Vi måste göra mer.

Vore det inte mycket bättre om vi allihop, nu när ekonomin har blivit bättre, försökte att föra över mer pengar till kommunerna? Det skapar ett större utrymme för många av de kvinnor som jobbar i offentlig sektor och som utför ett beundransvärt arbete.

Det finns rätt så stora skillnader inom den offentliga sektorn. Vissa grupper med intellektuella jobb har mycket låg sjukfrånvaro. Andra har psykiskt påfrestande arbeten. Jag är rädd för att med ert förslag om en sjuklöneperiod på 60 dagar kommer dessa stora kvinnogrupper att halka efter lönemässigt. 60 dagars sjuklöneperiod blir ju en kostnad som även en kommunal arbetsgivare ser till direkt.

Det finns också många privata arbetsgivare som behöver göra mycket mer när det gäller arbetsmiljöområdet. Vi har sett skandaler inom privata vårdföretag och inom äldreomsorg. Också där borde man kanske genomföra förslaget om en sjuklöneperiod på 60 dagar.

Anf. 16 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag delar helt Sven-Erik Sjöstrands uppfattning att kommunerna behöver ha en bättre ekonomi än vad man har i dag. Vi från riksdagen har alltför ofta lagt på dem kostnader som inneburit att ekonomin ute i kommunerna har försämrats.

Däremot tror jag inte att en sjuklöneperiod på 60 dagar leder till en försämring av ekonomin. Vi föreslår att man ska kvitta kostnader för sjukskrivningar mot en sänkning av arbetsgivaravgiften. Vi menar att kommunerna kommer att ta ett större ansvar när de ser att de genom att ta hand om sin personal på ett bättre sätt tjänar mer pengar. Är personalen i arbete behöver man ju inte betala kostnaden för den förlängda sjuklöneperioden.

Dessutom tror jag att den enskilde individen mår mycket bättre om man får en större möjlighet att själv vara med och påverka och utforma sin arbetsplats. Vi talar ju också om att det ska införas en rehabiliteringsersättning i stället för sjukersättning, vilket kommer att innebära en morot för den sjukskrivne att snabbare komma ut i arbete. Det har ju visat sig att den som har varit sjukskriven väldigt länge har betydligt svårare

Prot. 2000/01:43
8 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

att komma tillbaka till arbetet. Där tror jag inte att det är någon större skillnad mellan våra åsikter.

Att kommunerna har en stor andel anställda med låga inkomster är riktigt. Men det får definitivt inte innebära att de ytterligare halkar på efterkälken. Kommunerna behöver få en bättre ekonomi för att kunna höja lönerna för många anställda inom vård och omsorg och inte minst inom skolans värld.

Anf. 17 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Socialförsäkringarna är tunga och väsentliga inslag i ett gott samhälle. Socialförsäkringarna ska vara sociala försäkringar. Med det menar jag att försäkringarna ska betyda att det finns försäkringsmässiga inslag, att det finns tydliga uppgifter samt att det finns ett samband mellan avgifter och förmåner. Det sociala inslaget ligger förstås i att alla som kan riskera inkomstbortfall är med. Det innebär att kostnaderna för riskerna sprids ut över alla som är med i försäkringarna.

Vi är också angelägna om att man ska vidga området för socialförsäkringarna i vårt land. Det är märkligt nog så att den stora viktiga arbetslöshetsförsäkringen inte är en generell försäkring, utan den är en selektiv försäkring, visserligen omfattande väldigt många, men ändå inte alla.

Fru talman! Dessa principer har vi utvecklat i en reservation, nämligen reservation nr 14 som jag härmed yrkar bifall till.

Ett mycket stort problem för närvarande är den stora ökningen av sjukskrivningarna som har ägt rum. Regeringen har varit påfallande passiv i det här sammanhanget. Det finns många exempel på detta. Ett sådant exempel är förstås de goda erfarenheter som kunde dras av de s.k. FINSAM-försöken som ägde rum i vårt land från 1993 och framåt. Den utvärdering som gjordes gemensamt av Riksförsäkringsverket och Socialstyrelsen pekade på ett mycket gott resultat.

Nu ska jag i dag inte mera kritisera den passiviteten, eftersom den rör förfluten tid. Nyligen har regeringspartiet, Folkpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet kommit överens om att se till att riksdagen begär – vilket riksdagen har gjort – en skyndsam proposition från regeringen som ska göra de möjligt att utnyttja de goda erfarenheterna från FINSAM-försöken.

När vi nästa gång har samma debatt som vi har i dag är rimligen beslut fattade om hur det ska utformas i framtiden. Den beställning som riksdagen har gjort är ju att det ska ske skyndsamt. Partierna har varit överens om att det betyder att det ska komma en proposition nästa höst och att det ska vara möjligt för riksdagen att fatta beslut innan jultomten kommer med de andra julklapparna nästa jul.

Det finns förstås mängder av andra saker att göra för att få till stånd en dämpning – och helst en vändning – av sjukskrivningsfrekvensen. En fråga som tas upp i år är frågan om behovet av mera utbildning i försäkringsmedicin. Från borgerligt håll – det finns motioner bl.a. från moderaterna – har vi pekat på det goda erfarenheterna i Eskilstuna. Där har försäkringskassan samarbetat med de läkare som finns på orten. Det har gett en mycket god avkastning, som Margit Gennser pekade på tidigare i debatten. Det är väl inte sannolikt att man kan få fullt lika god avkastning i full skala, men det räcker om man får en avkastning som bara är en del av denna för att det skulle vara mycket lönsamt.

Tyvärr har vi fyra borgerliga partier i utskottet inte fått med oss en majoritet, åtminstone inte ännu. Chansen finns ju kvar tills det blir dags för votering. Jag vill för min del yrka bifall till reservation nr 16. De som då vill stödja denna goda idé kan alltså rösta för denna reservation.

Ett annat område som tas upp i årets motionsflod är en fråga som har varit uppe i denna kammare i många år – hittills tyvärr med bristande framgång. Det gäller tanken att vara mera generös i fråga om den s.k. närståendepenningen, dvs. möjligheten för den som ställer upp och vårdar en sjuk anhörig. Vi vill utöka den möjligheten längre än till de 60 dagar som infördes i början av 90-talet.

Vi har med det i vårt budgetförslag och har anslagit pengar till det. Det förekommer alltså i vårt särskilda yttrande. Men det finns också en något mer allmän centermotion som handlar om den här frågan. Vi har tillsammans med Centerpartiet reserverat oss i reservation 26, som jag också vill yrka bifall till.

Fru talman! Den stora pensionsreformen är snart på plats. Nu är det hög tid för en stor socialförsäkringsreform. För tre och ett halvt år sedan presenterade vi från Folkpartiets sida våra tankar om hur en sådan skulle se ut. Vi redovisade dessa tankar i något som vi själva kallar för Visby-rapporten, eftersom den presenterades i Visby sommaren 1997. Vi försökte utveckla tankegångar, som i vissa fall stämde väl överens med de som låg bakom den stora pensionsreformen, om att få till stånd en bättre tingsordning på socialförsäkringsområdet.

Lars Leijonborg skrev brev till de andra partiernas ledare och föreslog att man skulle träffas och prata om de här frågorna. Vi fick förstås artiga svar, men ganska innehållslösa, bl.a. från socialdemokratiskt håll. De principer som vi lyfter fram i detta sammanhang, alltså socialförsäkringarna, handlar om sådana saker som att de andra socialförsäkringarna i likhet med vad som gäller i fråga om den stora pensionsreformen skulle bli självständiga. De skulle få autonomi i förhållande till statsbudgeten. Det skulle vara klart, med raka rör. Det skulle, tyckte vi, finnas egenavgifter för att tydliggöra och se till att det verkligen är fråga om försäkringspremier.

Jag vet ju om att det inte minst inom socialdemokratin finns stora invändningar och mycket kritik mot de egenavgifter som vi har infört i samband med den stora pensionsreformen. Vi har flera gånger diskuterat frågan i den här kammaren. Jag har för min del varit lite förvånad över den kritiken, inte över att den finns men över att det inte är mer debatt inom arbetarrörelsen på den här punkten. Det borde rimligen vara så att om man som svensk socialdemokrati är anhängare av ett relativt högt skattetryck som tas ut av medborgarna borde man vara mån om att försöka utforma det på ett sätt som gör det så tilltalande, eller så lite motbjudande, som möjligt.

Vi har försökt att peka på att det är bra om man klarar ut att de obligatoriska försäkringarna verkligen *är* försäkringar. Det är visserligen ett obligatorium att vara med i dem, men det är försäkringar som ger dig själv skydd mot inkomstbortfall i de fall då du blir sjuk eller arbetslös. Det borde kunna uppfattas mindre som skatt än vad som är fallet med en mer traditionell skatt.

Jag har till min glädje sett att jag inte varit helt ensam om de här tankegångarna nu på senare tid. En av dem inom LO som arbetat mest med

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

välfärdsfrågor, Ingemar Lindberg, har i sin senaste bok diskuterat just egenavgifterna. Han har inte hyllat dem. Han har t.o.m. tyckt att det finns problem med dem. Men han har pekat på samma sak som jag nu lyfter fram, att det borde kunna vara en sak att diskutera för dem som vill ha ett välfärdssamhälle där det bl.a. finns goda socialförsäkringar.

Jag snuddade vid de principer som jag tycker borde vara vägledande för en stor socialförsäkringsreform. Det handlar om självständighet. Det handlar om att uppgiften för varje försäkring ska vara tydlig. Är det fråga om en sjukvårdsförsäkring ska det handla om att täcka inkomstbortfallet vid sjukdom. Enligt vårt förslag skulle man ha med såväl långa och kortare sjukdomsfall som förtidspensionering. Är det fråga om arbetslöshetsförsäkring handlar det förstås om inkomstbortfallet vid arbetslöshet.

Omfördelningen i de här systemen skulle handla om de uppgifter de hade. I sjukförsäkringen skulle det alltså i praktiken handla om att omfördela från dem som har förmånen att vara friska till dem som är sjuka. Vi skulle inom arbetslöshetsförsäkringen förstås omfördela från dem som har förmånen att ha arbete till dem som tyvärr drabbas av arbetslöshet.

Av den här raka och klara uppgiften följer förstås också att man inte då kan, och får, ta ut, avgifter ovanför eventuella förmånstak. Man ska alltså ha ett gemensamt avgifts- och förmånstak. Självklart ska det vara utformat på ett sätt som minimerar risken för missbruk. I sjukförsäkringarnas fall ska de utformas så att de hjälper till med rehabilitering m.m. Men jag har i det här anförandet velat ange de huvudprinciper som jag tycker borde kunna ligga till grund för en bred reform.

Nu är det förstås inte så att vi från Folkpartiets sida när vi lägger fram de här idéerna och föreslår att man ska ha överläggningar om dem mellan partierna utgår från att vi ska få igenom vad vi har föreslagit på varje punkt – även om vi råkar tycka att vi har goda förslag. Det får förstås bli fråga om att resonera och se om man kan komma överens.

Det skulle vara intressant, nu när vi har förmånen att ha statsrådet med oss i debatten, att höra hur hon ser på några av de principer som jag har angivit. Jag menar då inte detaljerna utan principerna. Jag skulle också direkt vilja ställa frågan om regeringen kommer att inbjuda till överläggningar om en stor socialförsäkringsreform, vilket vi nu har föreslagit i så där tre och ett halvt år eller vad det kan vara. Eller ska det, som i fallet med den stora pensionsreformen, krävas en borgerlig valseger och en borgerlig regering för att detta ska komma till stånd?

Anf. 18 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Fru talman! Jag hade tänkt ta upp en sak som ni diskuterar i motionerna. I er motion om liberal trygghetsförsäkring skriver ni ju bl.a. att missbruk och fusk undergräver stödet för den generella välfärdspolitik. Det är därför avgörande för systemets fortsatta legitimitet att fusk och missbruk beivras och att systemet utformas och underhålls på ett sätt som underlättar detta.

Jag vet att ni i Folkpartiet vill göra rätt stora besparingar på utgiftsområde 10 när det gäller sjukpenning och rehabilitering. Det är fråga om nästan 4,7 miljarder här också, ungefär lika mycket som Centerpartiet. Tror Bo Könberg då att problemet med fusk och överutnyttjande är så stort i våra system? Och hur mycket pengar vill egentligen Folkpartiet satsa på att kolla upp det här?

Anf. 19 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Nej, det tror vi självfallet inte, och det förvånar mig att Sven-Erik Sjöstrand ställer frågan, för den visar att han inte har läst den motion som han frågar om. Det är klart att det kanske är arbetsbesparande för Sven-Erik Sjöstrand att i stället fråga mig om den i kammaren, men vi kanske skulle kunna ställa kravet att man har tittat igenom de motioner som man ställer frågor om eller angriper.

Den helt dominerande delen av den besparing som Sven-Erik Sjöstrand nämnde är ju vårt förslag om att trafikförsäkringen skiljs ut från den vanliga sjukförsäkringen. Det är ett förslag som jag gärna hade diskuterat även i årets debatt. Vi har haft idén uppe flera gånger förut, och det finns andra partier som också är inne på den. Man skulle alltså i trafikfallet kunna klara ut att de kostnader som orsakas där får täckas via trafikförsäkringen.

De belopp som finns att spara på minskat fusk inom de här försäkringarna är avsevärt mindre, tror jag, än de belopp som vi nu talar om, eftersom de inkluderar den stora, tunga biten om trafikförsäkringen, som flyttas ut. Som några av de mest engagerade försvararna av socialförsäkringarna, vågar jag väl säga, är vi angelägna om att dessa ska ha ett brett, folkligt förtroende. För att de ska kunna ha det krävs ju bl.a. att man är mycket tydlig och klar när det gäller kampen mot missbruk av dem. Det finns alltså uppenbart pengar att hämta på att skärpa kontrollen av dem, men jag tror inte, för att upprepa mig, att det är i närheten av de belopp som Sven-Erik Sjöstrand felaktigt har läst ut av våra motioner.

Anf. 20 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Fru talman! Jag ska nog tydliggöra mig här. Jag har inte nämnt att det var 4,7 miljarder som Bo Könberg vill spara. Jag har också läst denna motion. Jag vet mycket väl att ni vill ha en överföring till en trafikförsäkring och att det är det stora beloppet. När ni däremot skriver om överutnyttjande och fusk står det inga siffror. Det är väldigt slentrianmässigt, liksom. Det är därför jag vill fråga. Jag hade hoppats att Bo Könberg skulle kunna ge mig lite mer svar.

När jag pratar om de här frågorna på Riksförsäkringsverket säger man att när man kör datasystem där är det väldigt sällan man kan prata om fusk. Man kan prata om överutnyttjande i vissa fall, men också om underutnyttjande, i systemen. Så kanske man också kan se på det.

Jag vill också ta tillfället i akt när vi har att göra med en fondexpert att fråga lite om fonder. Ni föreslår ju att dagens socialförsäkringar ska utformas i tre riktiga försäkringar, varav den allmänna sjukförsäkringen är en. Alla tre ska bli obligatoriska men fristående från statens budget. Det blir som ni säger, och som Bo Könberg också sade här i debatten, raka rör mellan avgifter och förmåner. Försäkringarnas oberoende ska tryggas genom fonder och Finansinspektionen ska kontrollera försäkringsmässigheten. Då undrar jag: Vem ska kontrollera fusk och överutnyttjande i det här systemet?

Ni säger också att en dominerande del vad gäller finansiering ska utgöras av egenavgifter. På det sättet vill ni troliga bort en del pengar. Är det inte också så att det kan innebära att det blir stora skillnader mellan löntagargrupper om man inför fonder?

Anf. 21 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Jag är inte riktigt säker på att jag förstod den sista frågan. Jag ska fundera på den medan jag kommenterar det som Sven-Erik Sjöstrand sade inledningsvis.

Det var fråga om överutnyttjande. Det är klart att det också finns underutnyttjande av försäkringar. Jag vet inte vad som låg i den kommentaren från Sven-Erik Sjöstrand, om han menade att de kunde kvittas på något sätt. Så är det förstås inte. Det faktum att vissa personer släpar sig till jobbet även de dagar de kanske borde vara hemma av medicinska skäl kan rimligen inte kvittas mot att andra missbrukar försäkringen eller överutnyttjar den.

Vi borde kunna vara överens, om vi nu tycker om allmänna försäkringar, om att man ska ta hand om och försöka minska det överutnyttjande och fusk som finns, även om en och annan släpar sig till arbetsplatsen. Jag har lite svårt att förstå den kopplingen.

Sven-Erik Sjöstrand har läst alldeles rätt om våra synpunkter på att försöka få mera fristående försäkringar. Vi tror återigen att det är av betydelse för legitimiteten hos systemen. Det som har ägt rum under 90-talet – jag tänker närmast på det som hände under den socialdemokratiska regeringen – är att man tidvis har kunnat ha hur stora överskott som helst i det man har kallat sjukförsäkringen. Det har förstås inte underlättat för medborgarna att förstå att det här är en försäkring som ska kunna gå ihop.

Det hade varit intressant om Sven-Erik Sjöstrand hade kommit in på frågan om hur han själv ser på det här med raka rör, eller om han tycker att vi ska ha smygskatter i socialförsäkringarna också, dvs. ta ut avgifter där det inte finns förmåner. Det är ju en viktig principfråga när vi diskuterar de här systemen.

Sven-Erik Sjöstrand frågade om man skulle kontrollera fusk även i de mera fristående försäkringarna. Det är självklart att det ska vara så. Vi skulle inte vilja ha ett system i framtiden som gav mera överutnyttjande och fusk än i det nuvarande systemet. Det ska förstås kontrolleras i samtliga system.

Till sist var det frågan om ett slags buffertfonder i exempelvis en allmän sjukförsäkring skulle leda till stora skillnader mellan löntagarna. Jag förstår fortfarande inte riktigt frågan, men det kanske kommer något annat tillfälle då denna tankegång kan förklaras för mig. Jag tror inte att det vore någon nackdel att försäkringarna låg utanför statsbudgeten och utanför det statliga utgiftstaket.

Anf. 22 MARGIT GENNSER (m) replik:

Fru talman! Jag vill bara instämma i vad Bo Könberg sade om att detta är ett så stort och långsiktigt reformområde att vi borde sitta ned tillsammans och försöka hitta de rätta avvägningarna. Det var därför vi moderater lade ned ett väldigt stort arbete på våra motioner i socialförsäkringsutskottet, där vi tog upp analyser, lät en del frågor vara öppna och diskuterade för och emot. Vi ville inte binda oss för tidigt. Det var också en av anledningarna till att vi inte brydde oss om att skriva ihop oss i reservationerna. Vi tycker att åsikterna ska finnas kvar.

I går var det ett stort internationellt seminarium på Skandinaviska Enskilda Banken Trygg Liv, och det handlade om socialförsäkringar och

pensioner. Det var en tysk professor från Würzburg som visade hur man inte bör göra en pensionsreform, dvs. som den tyska. Han hade en checklista på hur en pensionsreform skulle kunna se ut. Vi hade kunnat lägga vårt system ovanpå och det hade varit exakt rätt.

Vi ska inte yvas för mycket över det, men vår svenska modell har faktiskt inte varit så väldigt dum.

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

Anf. 23 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Det är lite svårt för mig att invända mot Margit Gennsens beskrivning av den svenska pensionsreformen. Vi är ju några stycken som tyckte att det var en bra metod att komma fram till den. Företrädare för olika partier med ett öppet sinne, med partiprogrammet någonstans i bakfickan och gamla motionskrav i portföljen, slår sig ned och resonerar om grundläggande principer. Den metoden visade sig åtminstone den gången vara framkomlig, kan vi säga med facit i hand. Ingen kan lova att det går lika bra nästa gång, men nog är frågan tillräckligt stor för att vi borde ge oss i kast med den i ett seriöst försök att se om vi kan resonera oss samman. Eventuellt kan vi inte göra det, och då får väl den vanliga partipolitiska fighten fortsätta. Jag är övertygad om att det är många i kammaren som är fullt beredda att delta i den.

Jag hoppas återigen att jag får något svar på min fråga till statsrådet om hennes vilja att pröva denna metod för att komma fram till en bra lösning på socialförsäkringarna.

Anf. 24 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Kammarkamrater och åhörare! Här är vi nu i kammaren och ska snart besluta om den största utgiftsposten av alla områden i hela riksdagens budget: Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp.

År 1999 blev kostnaderna för sjukpenningen och rehabiliteringen 7,8 miljarder mer än man tänkt sig, eller 39 %. De stiger tyvärr hela tiden.

Det här är oroväckande. Vi borde egentligen alla vara sömnlösa över det här. Man uttrycker oro i budgeten såväl som i betänkandet.

Jag kommer ihåg att jag förra gången vi pratade om det här frågade statsrådet Ingela Thalén om hon också var orolig. Det frågar jag nu igen. Jag tycker att den här oron är så stor att vi egentligen inte borde prata om någonting annat. Vi har nu pratat om premiepensionen varenda dag i två månader. Det här skulle man egentligen ha basunerat ut mera.

Vi människor är i ett helvetiskt ekorrhjul. Vi jobbar för mycket, utan pauser, blir sjukare, har ont i kroppen, känner varje dag att vi inte har hunnit göra vad vi tänkte och hinner inte heller göra det när vi kommer hem. Det resulterar nästan alltid i sjukskrivning, ibland död – det vore i och för sig billigare. Långtidssjukskrivning är ett lidande och kostar väldigt mycket.

Jag var häromsistens på Försäkringskassan i Falun, och där var många av de anställda sjukskrivna. De enda som hade tid att berätta för oss om rehabiliteringen var tre personer, och av dem var två sjukskrivna. De var där ändå för att berätta för oss då ingen annan hade tid.

Jag känner mig som en kraxig gammal kråka. Jag tänkte när jag skrev i går: oro, oro, oro. Innan jag gick och lade mig läste jag tidningen om socialförsäkring, och då kände jag att jag hade stöd. Där är det också oro

på varenda sida. På första sidan står det: Kvinnors arbetsskador avslås allt oftare.

Vad är jag rädd för? Jag ska räkna upp några saker.

Det är klassklyftor. Jag var härmsistens på någonting som heter Socialförsäkringsklubben, och där träffade jag människor som visade att det växer upp privata sjukförsäkringar som små svampar ur jorden. Är det så vi ska ha det till slut?

Jag är orolig för människor som ramlar mellan stolarna: kvinnor, studenter, lågavlönade m.fl.

Jag känner tveksamhet inför målen för det här med sjukförsäkringar. Jag funderar varför man måste hålla på och ändra målen. Det vill jag också fråga statsrådet Ingela Thalén.

Det nuvarande målet för sjukförsäkringar på det här området är: En större andel av befolkningen i arbetsför ålder ska ha förmågan att arbeta. Personer som inte har förmåga att arbeta ska ges en levnadsstandard som är avpassad till den ekonomiska utvecklingen i samhället. Det är målet för nästa år.

Det förra målet var så här: Att ge ekonomisk trygghet för sjuka och funktionshindrade och att aktivt verka för att återföra människor i arbetet. Vidare angavs att socialförsäkringens administration ska garantera effektivitet, rättssäkerhet och kompetens vid ärendehandläggningen.

Varför är de målen borttagna? Det vill jag fråga. Är det för att vi inte kan garantera den här effektiviteten och rättssäkerheten längre?

Jag funderar på vad det kommer att stå i historieböckerna om oss politiker i den här tiden. Kommer det att stå att vi lät vårt svenska generella välfärdssystem skrota sig självt? Jag är rädd för det.

Jag funderar mycket på försäkringskassornas administration. Det behövs ett nytt IT-system. Det bekräftar alla som jag träffar ute på försäkringskassorna. Men vi måste prata om det, och vi måste lyfta upp det. Vi får inte dölja att det här kanske är en större fråga än vad vi tänker på. Och den kommer att kosta otroligt mycket.

Vad ska vi göra åt det här då? Miljöpartiet har ju sin grundtrygghetsprincip. Den har man skrattat mycket åt, och man kommer förmodligen att skratta nu också. Bo Könberg kommer att begära replik och prata om raka rör, att vi ska ha ut vad vi stoppar in och att vårt system inte är något försäkringssystem. Det kallar jag det inte heller, utan det är ett grundtrygghetssystem.

I utskottets betänkande hävdas inkomstbortfallsprincipen som den absolut självklara principen. Vi tycker precis tvärtom och menar att det enda solidariska är att ha en grundtrygghet.

Andra talare har fuskat lite och kommit in på pensionerna, och även jag ska göra det. Kanske räddas vi här i viss mån av pensionssystemet. Om pengarna inte räcker riktigt så långt som man hade tänkt – jag ska tala mer om det sedan – kommer vi här kanske att få lite hjälp av pensionssystemet. Många fler än vad man från början hade trott kommer att hamna på grundpensionsnivå. Där finns en grundtrygghet, men den väg som leder fram dit är fasligt krokig och konstig.

Medan vi väntar på att också andra ska förstå det här har vi från Miljöpartiet avgivit några motioner och reservationer med tanke på människor som, så att säga, har ramlat mellan stolarna. Vi har en motion och en reservation om dem som arbetar för Läkare utan gränser, och detsamma

gäller för gruppen kulturarbetare. Båda dessa grupper har sämre förhållanden än andra. De som arbetar för Läkare utan gränser har definitivt sämre förhållanden än andra volontärer som arbetar utomlands.

Vi vill att socialförsäkringslagstiftningen ska anpassas även efter homosexuella familjeförhållanden, och vi vill få till stånd en utredning om socialförsäkringarna i ett *gender*-perspektiv. En mycket viktig fråga är arbetsskadeförsäkringen, som många har talat om. Vi har tillsammans med Vänstern avgivit en reservation om arbetsskador.

Arbetsskadesjukpenningen avskaffades 1993, och i dag ges ersättning endast i form av livränta, som ibland är väldigt svår att få – om personen i fråga över huvud taget blir prövad. Vi vill ha en lättare bevisbörda, vi vill att man ska ha lättare att bli prövad, vi vill ha större rättvisa mellan könen och vi vill ha bättre statistik. Framför allt behöver vi mycket mer av kunskap om varför människor blir sjuka och sjukskrivna. Hur lever vi?

I tidningen Metros nummer i går räknade jag till ungefär 30 annonser om julbord. Bredvid de annonserna fanns en annons om en cityskoter, dvs. en sparkcykel. Vad symboliserar detta?

Anf. 25 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Kerstin-Maria Stalin säger att det växer upp privata sjukförsäkringsalternativ och att hon känner oro för dessa privata alternativ. Det finns ju en stor oro för sjukförsäkringen, och vi talar här i dag om att den inte fungerar. Den har tydligen inte mekanismer som fungerar när sjukskrivningskostnaderna skenar som de nu gör. Försäkringskassorna fungerar inte heller som de borde.

Min fråga är då vad Miljöpartiet i regeringsställning gör för att få i gång rehabiliteringsarbetet och för att stärka försäkringskassans ställning, så att vi inte behöver bli beroende av de privata alternativ som hon nämner.

Anf. 26 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Vad vi kan göra är att försöka få fram så mycket pengar som möjligt till rehabiliteringen till dess att vi kommit så långt att någon kanske vill höra på vad vi vill i frågan om grundtryggheten.

Anf. 27 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Som jag uppfattar det ger ni inte mer pengar till försäkringskassorna för att få i gång rehabiliteringsarbetet. Det anvisas lite mer pengar till rehabilitering men såvitt jag förstår inte till försäkringskassornas administration.

Anf. 28 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Det är en kommande fråga. Det hänvisas hela tiden till att vi inte har råd med det ena och det andra. Jag får kämpa hårt med de här frågorna i budgetarbetet.

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

Anf. 29 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Kerstin-Maria Stalin förutspådde att jag skulle kritisera henne för hennes grundtrygghetsförslag. Om inte annat så lyckades hon i alla fall provocera mig till att begära replik i det sammanhanget.

Jag tror att vi tidigare i debatten har rätt ut att Miljöpartiets förslag om s.k. grundtrygghet innebär en förstärkning av skatteinslagen i det nuvarande skattesystemet. En större del av det som man betalar in får man inte själv någon glädje av. Vi vill gå åt motsatt håll och förstärka försäkringsinslagen, medan ni vill ta bort dem. Jag tror att vi är överens om den skillnaden, så vi behöver väl inte fördjupa oss i den.

En fråga som jag aldrig riktigt har förstått i grundtrygghetsresonemanget och som jag förstår än mindre efter Kerstin-Maria Stalins inlägg i dag är kritiken mot de privata alternativen. Skulle Miljöpartiets förslag om grundtrygghet vinna, skulle mängder av människor få ut mycket mindre än vad de har förlorat.

Den som har en inkomst om kanske 20 000 kr i månaden och ca 600 kr om dagen får enligt Kerstin-Maria Stalins förslag kanske hälften vid sjukdom. Människors behov av trygghet har därmed ändå inte upphört, utan mängder av dem kommer att tycka att de måste skaffa sig en privat tilläggsförsäkring för att få den ersättning för inkomstbortfall som fanns i det gamla systemet.

Om det är något förslag i den svenska debatten som stimulerar tillväxten av privata tilläggsförsäkringar är det därför förstås Kerstin-Maria Stalins eget förslag. Eller är det så att Kerstin-Maria Stalin tror att människors behov av trygghet upphör i och med att man genomför hennes förslag om grundtrygghet, som kanske 40–50 % av befolkningen kommer att uppfatta som otillräcklig?

Anf. 30 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Vi har alltid fått en kritik som går ut på att man måste ha privata tilläggsförsäkringar. Vi menar att man ska ha en grundtrygghet som man kan leva på. Då ska man inte behöva några privata försäkringar, om det inte är så att man vill ha en extra guldkant på tillvaron.

Tidningen Vi har gjort ett reportage om hur pensionssystemet slår för grupper av ensamstående och sammanboende i olika åldrar. För varje person som man lyfte fram slutade man med att skriva: så det är bäst att du skaffar dig en egen privat pensionsförsäkring.

Man vill alltså att alla ska teckna privata försäkringar. Vi menar att man på en viss nivå inte ska behöva det. Vill man ha någonting extra får man göra det.

Anf. 31 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Vad är då det där extra som Kerstin-Maria Stalin talar lite nedsättande om – guldkant osv.? Jo, det är att människor som har en inte alltför hög inkomst – kanske högre än genomsnittet; 20 000–22 000 kr i månaden – när de blir sjuka i en, två, tre eller fyra månader inte vill leva på en mycket lägre levnadsstandard. Är det så rasande egoistiskt att man ska tala nedsättande om det?

En sak är jag helt övertygad om: att Kerstin-Maria Stalins inställning till detta delas av en mycket liten minoritet av svenska folket. En sådan modell som ni föreslår kommer att leda till att människor i stor skala

kommer att försöka teckna privata försäkringar. Den kommer också att innebära att ett antal av dem som är extra mycket sjuka, exempelvis kroniskt sjuka, kommer att få mycket svårt att eller inte alls kommer att få teckna privata tilläggsförsäkringar.

Men detta bekymrar kanske inte heller Kerstin-Maria Stalin, för det är bara människor som är intresserade av guldkant på tillvaron.

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

Anf. 32 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Det bekymrar mig i allra högsta grad. Det är meningen att man ska få hjälp om man är sjuk. Det ska vara ett solidariskt generellt system, som inte ska vara beroende av vilka försäkringar som man tar. Vi vet att väldigt många inte kommer att ha råd att teckna privata försäkringar, och då är det bättre att ha ett generellt grundtrygghetssystem för alla.

Jag yrkar bifall till reservationerna 5 och 30.

Anf. 33 GÖTE WAHLSTRÖM (s):

Fru talman! Vi behandlar nu socialförsäkringsutskottets betänkande 2000/01:SfU1 *Anslag inom socialförsäkringsområdet*, utgiftsområde 10. Till behandlingen har förts ett stort antal motioner från den allmänna motionstiden.

Jag vill inleda med att yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

I Sverige finns i dag en stor accept för det svenska socialförsäkrings-systemet. Den svenska utvecklingen inom socialförsäkringsområdet har skett stegvis. Medborgarna har i arbetslivet och i samhället i stort letat och funnit lösningar för att på bästa sätt finna trygghet för sig själva, för sina familjer eller för arbetskamrater.

Tänkarna har ofta fötts ur en idé om att solidariskt värna om varandra. Man konstaterade tidigt att en bredare riskspridning innebar lägre kostnader för tecknandet av försäkringslösningar.

I förlängningen växte på detta sätt tankar om samhällseliga lösningar fram som skulle omfatta alla medborgare. På det sättet kan medborgarna sägas ha stor delaktighet i framväxandet och härefter värnandet av trygghetssystemet.

Utöver den rent politiska hanteringen och beslutsfattandet har inte minst parterna på arbetsmarknaden varit med och format utvecklingen inom området.

Vi är säkert många i denna kammare som suttit och diskuterat utvecklingen av det svenska trygghetssystemet med någon som kan visa på hur förhållandena har utvecklats under 1900-talet.

För egen del har jag av de allra närmaste fått beskrivet utvecklingen under perioden 1920–1950. Jag har själv fått uppleva den andra halvan av det århundrade som nu har passerats.

Motboken, som min far fick utskrivet när han i mitten av 30-talet gick ut i arbetslivet och då gick med i Metallfabrikens arbetares sjuk- och begravningskassa, har varit föremål för många timmar av intressant diskussion om behovet av en väl fungerande trygghetsförsäkring.

De villkor som den enskilde skulle uppfylla vid inträdet i kassan var ofta hårda. Många lämnades på grund av ohälsa eller dålig privatekonomi utanför systemet, med stor otrygghet som följd.

De försäkringar som i dag kan tecknas med privata försäkringsbolag och där hälsodeklaration krävs visar för många vad de alternativa försäkringslösningarna kan innebära.

En tidigare sjukdom kan innebära att man ej bereds inträde i försäkringen eller innebära inträde till en betydligt högre kostnad.

Den riskspridning som generella lösningar innebär är tveklöst det mest solidariska som vi i dag kan finna. Det är också ekonomiskt fördelaktigt.

Den utveckling som varit inom socialförsäkringsområdet har på många sätt varit revolutionerande men också skapat nya och annorlunda förutsättningar och problem.

Som socialdemokrat kan jag säga att vi aldrig har varit främmande för att vidta erforderliga åtgärder för att öka tryggheten för medborgarna. Värdet av ett tryggt och stabilt samhälle har av oss setts som en garanti för en bra och positiv utveckling.

Historien visar med vilken kraft samhället, inte minst socialdemokratien, därför har tagit sig an trygghetsfrågorna och vägarna för att klara finansieringen av desamma.

90-talets utveckling med massarbetslöshet och kärva statsfinanser satte stor press på socialförsäkringssystemet. I denna kammare fattades många beslut om förändringar i socialförsäkringssystemet som på olika sätt drabbade många medborgare mycket hårt.

Dagligen mötte man under mitten av 90-talet människor som kunde visa hur ersättningsnivåer på 75 % vid sjukdom drabbade dem. Barnskötare och vårdbiträden, som på 75-procentiga tjänster mötte många människor och härigenom drog på sig många och tätt återkommande förkylningar, kunde se de knappa ekonomiska resurserna helt försvinna. En snuva kunde bli dyr för många löntagare.

På flera områden, inte minst inom arbetsskadeförsäkringen, gjordes förändringar som i dag med all tydlighet i statistikuppgifter har fått omfattande konsekvenser.

Trots att socialförsäkringssystemen är väl förankrade hos en stor majoritet av svenska folket finns det politiska skiljelinjer. Vissa av dessa är av handläggningskaraktär, medan andra kan sägas vara mer idépolitiska. De reservationer som finns i betänkandet visar på detta förhållande.

Det finns dock en klar skiljelinje mellan Moderata samlingspartiet och Kristdemokraterna å ena sidan och övriga riksdagspartier å andra sidan. Denna skiljelinje har funnits, och framkommer i all tydlighet med jämna mellanrum. Förslagen om sänkta ersättningsnivåer, ett ökat antal karensdagar och beräkningen av ersättning utifrån historisk SGI visar bl.a. på detta förhållande.

För Sveriges många löntagare skulle ett förverkligande av förslagen i Moderata samlingspartiets motioner vara förödande. Beräkningen av ersättningen utifrån historisk SGI om 24 månader innebär i praktiken att man lämnar inkomstbortfallsprincipen.

Moderaterna framhåller i debatten ofta vikten av försäkringsmässighet, dvs. ett klart samband mellan avgift och förmån. Man måste naturligtvis ställa sig frågan varför man i Moderata samlingspartiet inte är trogen sina egna principer i detta fall.

I de moderata förslagen finns också en utökning av antalet karensdagar. Nu föreligger dock förslaget i en modifierad form. En andra karens-

dag ska infalla såsom den åttonde sjukdagen. I gengäld kan konstateras att de ej längre talar om karensdagsskydd. Jag måste därför fråga Moderaterna här i kammaren: Innebär detta att ni avser att ta bort det karensdagsskydd som i dag finns?

I vissa förslag vad gäller förändringar i den allmänna försäkringen finns det en samsyn mellan partierna på den borgerliga kanten. I andra förslag utskiljer sig Moderaterna på ett markant sätt. Detta är historiskt betingat. Moderata samlingspartiet, tidigare Högern, har aldrig varit tillskyndare av välfärdspolitiken eller av trygghetssystem som gagnat en stor majoritet av Sveriges befolkning.

Fru talman! 90-talets utveckling satte, som jag tidigare nämnt, hårt tryck på socialförsäkringssystemet. Den förändrade arbetsmarknaden, det samhällsekonomiska läget och det allmänna folkhälsoläget fick många kurvor att peka åt fel håll. För att få situationen belyst och få klarhet i 90-talspolitikens effekter har regeringen tillsatt ett antal utredningar.

I utredningen Kommittén Välfärdsbokslut, som hade till uppgift att utreda vad 90-talets politik innebar för enskilda människor och grupper, ges i det delbetänkande som framlagts en ganska klar bild över välfärdsutvecklingen under slutet av 90-talet.

De förändrade ekonomiska förutsättningarna i samhället, inte minst inom socialförsäkringsområdet, drabbade alla men framför allt dem som redan innan hade det mest bekymmersamt. Småbarnsföräldrar, barn, utrikes födda och också vissa grupper av äldre människor drabbades hårt av sänkta ersättningsnivåer och andra åtgärder.

De senaste årens snabba uppgång i sjuktalen föranledde regeringen att tillsätta en speciell utredare för att klargöra skälen till den negativa utvecklingen och framlägga förslag till åtgärder.

Ett delbetänkande från utredaren, *Sjukförsäkringen basfakta och utvecklingsmöjligheter*, lämnades i augusti. Socialförsäkringsutskottet har följt arbetet i utredningen och även haft en offentlig utfrågning av utredaren.

Utredningen kommer under den närmaste tiden att slutredovisas för regeringen och herefter att få en sedvanlig behandling. Utredarens beskrivning av situationen och den komplexitet som råder inom området har vid utfrågningen delgivits utskottet.

Den förändrade arbetsmarknaden och de krav som ställts på individen har gjort att många på grund av ohälsa har hamnat utanför arbetsmarknaden och många gånger i långtidssjukskrivning. Svårigheten att komma tillbaka till arbetsmarknaden efter en långtidssjukskrivning har varit påtaglig.

Regeringen konstaterade att den arbetslivsinriktade rehabiliteringen hade klara brister och beslutade under föregående år att tillsätta en utredning, Utredningen om den arbetslivsinriktade rehabiliteringen. Utredningen behandlas nu och förslag till åtgärder kommer att föreläggas riksdagen.

Ett stort utredningsarbete har alltså gjorts vad gäller flera viktiga delar på socialförsäkringsområdet för att bilda underlag för kommande förslag inför beslut här i kammaren.

Bland de reservationer som finns i betänkande SfU1 när det gäller utgiftsområde 10 finns det förslag om en övergripande reformering av socialförsäkringssystemet.

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

I flera reservationer återkommer man till förslag på åtgärder som ligger inom de områden som jag tidigare har pekat på och som har varit föremål för särskilda utredningar.

Jag har här försökt beskriva att det i samhället finns en bred acceptans för det svenska socialförsäkringssystemet.

De rewor som inte minst 90-talets utveckling innebar har analyserats i bl.a. av regeringen tillsatta utredningar. Flera av de reservationer som framlagts till betänkandet har sin grund i effekter av utvecklingen under de senaste tio åren. Det är effekter som nu analyserats och som kommer att bli föremål för behandling och eventuella förslag till förändringar.

Det finns skäl att låta dessa utredningar få en rimlig behandling innan beslut fattas om eventuellt övergripande förändringar i socialförsäkringssystemen. Det finns inga skäl att tro att regeringen medvetet kommer att förhålla i frågor som har stor betydelse för såväl den enskilde som för samhället.

I några av de reservationer som finns till betänkandet tas frågor upp som berör utbildning i försäkringsmedicin, kompetensen bland försäkringsläkarna och hos handläggande försäkringskasspersonal samt på vilket sätt statistik m.m. hanteras för att på bästa sätt kunna nyttjas.

För ett år sedan startades Försäkringsmedicinska centrum på två ställen i landet. I beredningen inför detta beslut fördes också diskussioner om forskning och kompetensutveckling inom området. Vad jag erfarit förs nu diskussioner hos huvudmannen för FMC om det vidare utvecklingsarbetet inom området.

I övrigt vill jag rörande reservationerna bara hänvisa till den beredning som kommer med anledning av Sjukförsäkringsutredningens förslag.

Fru talman! Arbetsskadeförsäkringen lyfts fram på många ställen i samhället i dag. De höga sjuktalen anses av många vara arbetsrelaterade. Hos arbetsmarknadens parter förs nu en aktiv diskussion inom området.

Inom Regeringskansliet pågår ett arbete för att underlätta och förbättra i det förebyggande arbetsmiljöarbetet. Detta är ett mycket viktigt arbete, inte minst utifrån den mycket komplexa arbetsmarknad som nu finns. Situationen med de långtidssjukskrivna och den speciella arbetsmarknad och den situation som i dag gäller för framför allt kvinnor manar till speciella åtgärder.

Arbetsgivarnas ansvar i såväl förebyggande som rehabiliterande syfte lyfts också fram i utredningar som gjorts inom området. De förändringar i lagen om arbetsskadeförsäkring som beslutats här i kammaren har på ett dramatiskt sätt förändrat synen på och arbetet med det förebyggande arbetsmiljöarbetet.

Den utredning som gjordes under slutet av 90-talet, *Den framtida arbetsskadeförsäkringen*, och den behandling som denna haft innebär att ett arbete nu sker på Socialdepartementet. Statsministern och socialförsäkringsministern har i uttalanden klargjort att man har för avsikt att kunna förelägga riksdagen en proposition under 2001. Utan att föregripa den behandling som nu sker kan konstateras att frågan om jämställd arbetsskadeförsäkring kommer att få hög prioritet.

Försäkringskassorna har under de senaste åren utsatts för hård press. Den ekonomiska åtstramningen i samhället har även drabbat kassorna

och deras administration. Det har skett samtidigt som arbetsbelastningen ökat på grund av ökade sjuktal m.m.

I de motioner som funnits med i behandlingen av betänkandet har olika synsätt på hur kassornas administration ska hanteras i framtiden blivit belysta. Regeringen har i budgetpropositionen markerat att medel som anslås till kassorna kan visa sig otillräckliga.

Utskottsmajoriteten noterar att regeringen noga kommer att följa utvecklingen och, om det visar sig nödvändigt, tillskjuta ytterligare medel på tilläggsbudget för år 2001.

Sammantaget, fru talman: Jag har belyst SfU1 och utgiftsområde 10 samt de reservationer som lagts fram. Jag kan konstatera att det finns en stor acceptans för socialförsäkringssystemen hos medborgarna och att det i riksdagen finns en stor samsyn på stora delar av området.

Det finns ideologiska skiljelinjer, vilka framgår i betänkandet. Utskottsmajoriteten står bakom betänkandet och för en syn på socialförsäkringssystemet som är väl förankrad i det som i folkmun kallas folkhemmet och som har en stor acceptans ute i samhället.

(forts. 7 §)

Prot. 2000/01:43
8 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 10.54 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 11.00 då dagens votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 11.00.

6 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 7 december

BoU1 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Mom. 2 (bostadspolitikens utformning)

1. utskottet
2. res. 1 (m)
3. res. 2 (kd)
4. res. 3 (c)
5. res. 4 (fp)

Förberedande votering 1:

- 17 för res. 3
- 13 för res. 4
- 271 avstod
- 48 frånvarande
- Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 2:
36 för res. 2
15 för res. 3
250 avstod
48 frånvarande
Kammaren biträdde res. 2.
Förberedande votering 3:
73 för res. 1
36 för res. 2
191 avstod
49 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.
Huvudvotering:
165 för utskottet
73 för res. 1
63 avstod
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 117 s, 35 v, 13 mp
För res. 1: 73 m
Avstod: 36 kd, 15 c, 12 fp
Frånvarande: 14 s, 9 m, 8 v, 6 kd, 3 c, 5 fp, 3 mp

Mom. 4 (utredning om boendekostnaderna)

1. utskottet
2. res. 9 (v)
Votering:
143 för utskottet
35 för res. 9
123 avstod
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 117 s, 1 m, 10 c, 3 fp, 12 mp
För res. 9: 35 v
Avstod: 72 m, 36 kd, 5 c, 9 fp, 1 mp
Frånvarande: 14 s, 9 m, 8 v, 6 kd, 3 c, 5 fp, 3 mp

Mom. 5 (byggmomsen och byggkostnaderna)

1. utskottet
2. res. 10 (kd, c)
Votering:
252 för utskottet
49 för res. 10
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 117 s, 73 m, 35 v, 2 c, 12 fp, 13 mp
För res. 10: 36 kd, 13 c
Frånvarande: 14 s, 9 m, 8 v, 6 kd, 3 c, 5 fp, 3 mp

Mom. 8 (avveckling av sanktionssystemet mot försäljningar från kommunala bostadsföretag)

1. utskottet

2. res. 15 (m, kd, c, fp)

Votering:

165 för utskottet

136 för res. 15

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 35 v, 13 mp

För res. 15: 73 m, 36 kd, 15 c, 12 fp

Frånvarande: 14 s, 9 m, 8 v, 6 kd, 3 c, 5 fp, 3 mp

Mom. 13 (studentbostäder för funktionshindrade)

1. utskottet

2. res. 21 (v)

Votering:

214 för utskottet

36 för res. 21

51 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 72 m, 2 c, 11 fp, 12 mp

För res. 21: 1 m, 35 v

Avstod: 36 kd, 13 c, 1 fp, 1 mp

Frånvarande: 14 s, 9 m, 8 v, 6 kd, 3 c, 5 fp, 3 mp

Mom. 16 (kombinerat bostads- och pensionssparande)

1. utskottet

2. res. 27 (fp)

Votering:

288 för utskottet

11 för res. 27

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 73 m, 35 v, 36 kd, 15 c, 13 mp

För res. 27: 11 fp

Frånvarande: 15 s, 9 m, 8 v, 6 kd, 3 c, 6 fp, 3 mp

Mom. 17 (bostadsbidragens utformning på längre sikt)

1. utskottet

2. res. 30 (fp)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 19 (segregation i boendet)

1. utskottet

2. res. 33 (kd, c, fp)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 20 (bygg- och bostadsforskningen)

1. utskottet

2. res. 34 (kd, c, fp)

Votering:

238 för utskottet

63 för res. 34

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 73 m, 35 v, 13 mp

För res. 34: 36 kd, 15 c, 12 fp

Frånvarande: 14 s, 9 m, 8 v, 6 kd, 3 c, 5 fp, 3 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

BoU2 Bostadsförsörjningsfrågor m.m.

Mom. 1–5 (avslag på förslaget till särskild lag om kommunernas bostadsförsörjningsansvar m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (m, kd, c, fp)

Votering:

163 för utskottet

137 för res. 1

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 33 v, 13 mp

För res. 1: 73 m, 1 v, 36 kd, 15 c, 12 fp

Frånvarande: 14 s, 9 m, 9 v, 6 kd, 3 c, 5 fp, 3 mp

Hans Andersson (v) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 7 (anslaget för bidrag till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet)

1. utskottet

2. res. 4 (kd, c)

Votering:

165 för utskottet

51 för res. 4

85 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 35 v, 13 mp

För res. 4: 36 kd, 15 c

Avstod: 73 m, 12 fp

Frånvarande: 14 s, 9 m, 8 v, 6 kd, 3 c, 5 fp, 3 mp

Mom. 12 (boendeplaneringsprogram)
Utskottets hemställan med godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 9 (m, kd, c, fp)

Votering:

167 för utskottet

134 för res. 9

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 35 v, 2 fp, 13 mp

För res. 9: 73 m, 36 kd, 15 c, 10 fp

Frånvarande: 14 s, 9 m, 8 v, 6 kd, 3 c, 5 fp, 3 mp

Mom. 13 (registrering hos Fastighetsmäklarnämnden)

1. utskottet
2. res. 10 (v)

Votering:

265 för utskottet

36 för res. 10

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 73 m, 36 kd, 15 c, 12 fp, 12 mp

För res. 10: 35 v, 1 mp

Frånvarande: 14 s, 9 m, 8 v, 6 kd, 3 c, 5 fp, 3 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

7 § (forts. från 5 §) Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m. (forts. SfU1 och SfU6)

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

Utgiftsområde 10 (forts.)

Anf. 34 MARGIT GENNSER (m) replik:

Herr talman! Jag vill ta upp en sak som det tydligen är väldigt svårt att få socialdemokraterna att förstå. Man kan se på socialförsäkringssystemen på lite olika sätt. Vi ser att det finns ett klart samband mellan skatter och bidrag. När vi sänker skatterna för dem som har lägre inkomster, och för alla, innebär det att vi också måste ha lite lägre bidragsnivåer i socialförsäkringssystemen.

Varför är det viktigt att få det på det här viset? Jo, för då får man mycket bättre information till dem som är försäkrade. Man kan få en lite högre självrisk. De har lättare att inse kostnaderna och kan göra bättre avvägningar när de avgör om de är så sjuka att de ska vara hemma från jobbet eller om det kanske är bättre att gå och jobba. Jag tror att det är väldigt viktigt att vi får fram det här sambandet.

Vi har fått en del lite märkliga diagnoser om utbrändhet osv. som har lett till att socialförsäkringarna används för andra ändamål, t.ex. för att markera, ofta befogat, missnöje med arbetsmiljön osv. Det ska föras fram på ett annat sätt.

Det är väldigt viktigt att man gör på det här viset så att inflödet till försäkringarna minskar. Då kan vi få en bättre rehabilitering.

Anf. 35 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! I samband med att vi avslutade diskussionen tidigare påminde Margit Gennser mig om att man i sin motion också tog upp det historiska perspektivet när man förde fram sina synpunkter på socialförsäkringssystemen. Det är riktigt. Det gör man. Men vi kan konstatera att vi utifrån den historiska bilden av systemen kommer till olika slutsatser, vilket också Margit Gennser påtalar i sin replik här. Vi har olika synsätt på problemen.

De erfarenheter som vi socialdemokrater har utifrån den historiska diskussionen är att det är minnet av det gamla systemet som gör att vi i dag försöker finna de lösningar som vi letar oss fram till med det nuvarande systemet.

Margit Gennser tar upp frågan om att öka ambitionen att befinna sig på arbetsplatsen när man känner sig lite småsjuk. Inte bara vi socialdemokrater utan också ledande debattörer på området har sagt att man kan ifrågasätta karensdagarna utifrån det perspektivet att alltför många gick till arbetet och var lite halvkrassliga, och jag tror t.o.m. att Riksförsäkringsverkets generaldirektör har sagt det. Det kan i sin tur innebära en kommande långtidssjukskrivning med de problem som det innebär. Jag tror att vi ska vara lite försiktiga med att säga att folk missbrukar systemet. Jag tror t.o.m. att det är så att man har gått till arbetet och varit lite sjuk. På det viset har man sedan blivit sjukskriven längre och kanske också smittat ned arbetskamrater och ställt till ytterligare problem.

Anf. 36 MARGIT GENNSER (m) replik:

Herr talman! Jag har inte sagt att folk missbrukar systemet. Jag har sagt att de får bättre information om sina alternativ. Sedan kan de välja hur de vill göra. De har egentligen samma ekonomiska möjligheter som tidigare att sjukskriva sig eller inte, men på ett annat sätt. Vi har inte försämrat finansieringen av detta totalt, men vi ger valet till människor själva på ett helt annat sätt. De har alternativ.

Jag tror att vi egentligen är ganska överens om målen. Det är medlen vi är oense om. När jag skrev den här motionen läste jag faktiskt en del skrifter av Frank Field för att känna hur gamla socialdemokrater kan tänka kring de här frågorna. Han tog mycket klart upp detta med arbetslinjen och behovet att göra kostnaderna för sjukskrivningen synlig för den enskilde så att överheten egentligen inte behöver kontrollera så mycket. Det är så man ska se det. Jag tror att vi behöver ha väldigt långa diskussioner om detta. Vi får inte se sådana här saker som besparingar. Det handlar om att ge bättre information i systemen. Det är medlen för detta som vi måste hitta.

Vi kommer antagligen inte mycket längre i dag, men om vi får prata lite mer tror jag att Göte Wahlström förstår mig. Jag tror faktiskt att jag har lärt mig förstå hur socialdemokraterna tänker.

Anf. 37 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Arbetslinjen diskuterades i ett tidigare replikskifte. Då sade man att det var en fråga som man trodde att hela kammaren var beredd att ställa upp bakom. Det är naturligt att det är så. Arbetslinjen är viktig.

Men tydligen är det så att Margit Gennser och jag möter olika människor när vi är ute och diskuterar. När jag möter vårdpersonal, metallarbetare eller andra gör de en helt annan bedömning av detta att vara hemma och vara sjuk eller befinna sig på arbetsplatsen. Det är tydligen så att vi skaffar oss olika bilder här utifrån de möten vi har med människor. Dessutom har vi också en olika ideologisk inställning till problemen. Det är bara att konstatera att vi har olika uppfattningar.

Två partier här i kammaren markerar ut sig väldigt bestämt på området. Det är Moderaterna och Kristdemokraterna, de stora partierna i oppositionen. Det skulle vara intressant att se om de övriga partierna i oppositionen är beredda att följa med så långt ut som Moderaterna och Kristdemokraterna vill gå på det här området.

Anf. 38 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Jag tycker att det känns lite märkligt att Göte Wahlström angriper Kristdemokraterna och talar om att han är för trygghet när hela sjukförsäkringssystemet i stort sett är i kollaps. Förtroendet är faktiskt utbränt, för att använda ett ord som är ganska vanligt nuförtiden. Socialdemokraterna gör ju ingenting åt de här sjukskrivningskostnaderna som skenar. Det är 16 miljarder de senaste två åren som vi hade kunnat använda till mycket annan viktig verksamhet som t.ex. äldreomsorg och barnomsorg.

Det pratas också om kvinnor här. Kvinnor går sjukskrivna. Och vad gör ni? Ni väntar i årtal på utredningar. De går sjukskrivna nu. De behöver hjälp nu, Göte Wahlström.

I er budgetproposition står det att år 2003 ska ni möjligtvis komma med åtgärder. Varför inte följa Gerhard Larssons förslag och sätta i gång redan den 1 juli 2001, så att de kvinnor som i dag är drabbade faktiskt får hjälp? Det är inte bara innan man blir sjuk som man vill ha trygghet, utan även efter det att man är sjuk vill man ha trygghet i hjälp med rehabilitering så att man inte slås ut från arbetsmarknaden.

Anf. 39 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Under tiden anföranden hölls av respektive partier var det under kristdemokraternas anförande jag gjorde mest anteckningar. Det märkliga var att under en av punkterna skrev jag: "Kassor, handläggning, dåligt, dåligt, dåligt, dåligt." Det var vad ni kristdemokrater sade, dvs. att allting är dåligt.

Det är ganska märkligt. Just den tonen går igenom i ert sätt att bedöma samhällsutvecklingen just nu, trots att vi alla vet att situationen inte är så erbarmlig som kristdemokraterna vill göra gällande. Jag vill faktiskt påstå att det fortfarande finns stor acceptans för situationen och för socialförsäkringssystemens framlevnad.

Kristdemokraterna säger att majoriteten och regeringen ingenting gör. Här har man tillsatt ett antal utredningar som har tagit fram ett viktigt och väsentligt underlag för den fortsatta behandlingen. Inte minst under ut-

frågningen av utredaren på sjukförsäkringsområdet fick vi belyst vilken komplex situation sjukförsäkringen befinner sig i. Det är inga enkla lösningar vi har att hantera. Jag känner igen argumentationen som har kommit från kristdemokraterna under en längre tid. Det är ”dåligt, dåligt, dåligt” som ska vara kristdemokraternas signal för att få möjlighet att eventuellt ta över en majoritetssituation i kammaren. Jag tror knappast att man får med sig de övriga partierna i oppositionen – Folkpartiet och Centerpartiet – för att gå in i ett sådant system som kristdemokraterna gör markeringar om, med försämringar för de stora löntagargrupperna, vårdpersonal och andra i samhället.

Anf. 40 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Jag har inte hört någon som tycker att socialförsäkring-
en är bra just nu. Det är inte bra att många går sjukskrivna och inte får den hjälp de behöver. Det är inte bra att kassan inte har tillräckligt med resurser för att kunna hjälpa de människor som riskerar att så småningom hamna i förtidspension.

Vår kritik har varit att medan ni utreder kan ni väl tillsätta extra resurser för att komma i gång med rehabiliteringsarbetet. Vi vet att det är så lönsamt, och det går att spara massvis med pengar och mänskligt lidande. Det är en enkel ekvation som jag inte kan förstå varför inte socialdemokraterna tar till sig, dvs. att satsa på rehabilitering för att få människor tillbaka i arbete.

De kvinnor som ni och vi talar varmt för, de många kommun- och landstingsanställda, är i dag hemma och undrar vad de får för hjälp. Kassorna har inte tid att hjälpa dem. Det pratas om att det är många sjukskrivna i kommuner och landsting. Ni vill ju att alla ska vara anställda av kommuner och landsting. Hjälp då till som andra arbetsgivare. De privata arbetsgivarna är bättre och har färre sjukskrivningar.

Anf. 41 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag tror inte att jag här från talarstolen har sagt att allt är så väldigt bra. Jag har sagt att vi har problem, och de problemen försöker vi att hantera. Vi gör det genom att skaffa oss en kunskap om situationen, inte minst kring den komplexitet som finns i dag i sjukskrivningarna och den komplexitet som finns i arbetsmarknaden som slår ut många. Jag markerade tidigare att många upplever att det är arbetsmarknaden, dåliga arbetsmiljöer osv., som gör att många sjukskrivs. Det är mycket komplext.

Någon beskrev tidigare att vi fortfarande har kvar gammal, traditionell tung industri i samhället. I dag finns beteckningen utbrändhet och förslitningsskador bland vårdpersonal. Vi har framtidens arbetsmarknads- och arbetsmiljöproblem inom den nya marknaden. Vi ser i dag att unga lejon inom IT-marknaden är bekymrade över en marknad i gungning och att för att finnas kvar på arbetsplatsen ska de sitta och jobba 14–16 timmar med en Coca-Colaburk jämte sig för att orka hålla energin i gång. Effekterna av den arbetsmiljön kan vi ännu inte se.

Jag menar att vi har en komplexitet i bilden som gör att vi verkligen måste fundera över och analysera vilka vägar vi ska gå och vilken lagstiftning som behövs. Om vi gör bedömningen att allt inte bara är elände, utan att vi har problem som vi är beredda att hantera tillsammans i kam-

maren kan vi nå långt. Det finns en stor acceptans i systemen, och det finns en stor samsyn i kammaren. Det är bara kd och Moderata samlingspartiet som finns vid sidan om den samsynen.

Anf. 42 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Som Sven-Erik Sjöstrand sade i sin inledning syftar den generella välfärdspolitiken till att minska klyftor och gränser mellan olika samhällsgrupper och till att fungera som en sammanhållande kraft. Såväl regeringen som utskottet understryker att socialförsäkringarna är en viktig del av den generella välfärdspolitiken.

De mål regeringen har satt upp för detta område är att en större andel av befolkningen i arbetsför ålder ska ha förmågan att arbeta och att människor som inte har denna förmåga ska ges en levnadsstandard som är anpassad till den ekonomiska utvecklingen i samhället. Det innebär bl.a. att våra socialförsäkringar ska vara utformade så att de stimulerar till arbete.

Nu har det skett en del stora förändringar. De förändringarna och den ekonomiska politiken har lett till att vi i dag kan se lite ljusare på framtiden. Regeringen använder de nu uppnådda goda förutsättningarna för offensiva satsningar. Regeringen har i budgetförslaget för 2001 kunnat förbättra för barnfamiljer och pensionärer och underlätta för insatser i vård och omsorg.

Under det gångna årtiondet har befolkningsammansättningen förändrats. Antalet äldre har fortsatt att öka, och barnafödandet har minskat under senare hälften av 90-talet. Glädjande nog kan vi se att målet för den öppna arbetslösheten uppfylls och att den minskar också för grupper som tidigare har haft svårt att komma in på arbetsmarknaden. Ungdomar, funktionshindrade och invandrare som tidigare har haft svårigheter kan i dag se betydligt större möjligheter. Nu är det viktigt att stryka under att det finns mycket stora regionala skillnader och att det fortfarande är för många som inte kommer in i våra trygghetssystem.

Herr talman! Jag nämner detta därför att det finns två viktiga utgångspunkter för de två utmaningar som jag ser för socialförsäkringarna. Det är utmaningar som hänger samman med varandra.

Den ena utmaningen berör demografin, dvs. födelsetal, andelen i arbetskraften som verkligen får arbeta och det ökande antalet äldre i förhållande till dessa övriga två.

Förutsättningar för unga familjer att kombinera familj och arbete kommer att närmare analyseras och belysas under en annan debatt i riksdagen. Men en viktig faktor som berör hela socialförsäkringen är naturligtvis förhållandena på arbetsmarknaden, dvs. vilka arbetsplatser vi har, hur arbetsmiljön ser ut och vilka förutsättningar det finns i praktiken för ett långt och bra arbetsliv.

Den öppna arbetslösheten kan naturligtvis inte få stanna vid 4 %. Målet är full sysselsättning och att andelen i arbetskraften ökar. Vi vill att minst 80 % av arbetskraften verkligen är i arbete senast 2004.

Den andra utmaning som den här debatten huvudsakligen handlar om är naturligtvis de ökande sjukskrivningarna.

Göte Wahlström nämnde i sin inledning att under de senaste 10–20 åren har arbetstempot ökat och arbetsorganisationerna ”slimmats” på hela arbetsmarknaden. Resurserna till den offentliga sektorn har minskat

sedan mitten av 90-talet. Det har inneburit en stark press på enskilda löntagare.

Precis som Kerstin-Maria Stalin berörde ligger det naturligtvis en stark motsättning i att vi fortfarande har för många arbetslösa, långtids-sjuka och andra som står utanför arbetsmarknaden samtidigt som rapporterna duggar tätt om den trängda situation som anställda upplever: för lite tid, för många krav, för lite makt över sin egen vardag.

I den rapport som Riksförsäkringsverket presenterade häromdagen beskrivs att väldigt många säger att man vill sluta att arbeta i förtid. Det här är naturligtvis en massiv kritik mot arbetslivets villkor som på ett avgörande sätt kan riskera att påverka våra socialförsäkringssystem negativt.

Herr talman! Nu är det regeringens uppfattning att vi inte kan tillåta oss att se det ökande ohälsotalet som en sifferserie, sett ur ett national-budgetperspektiv. Regeringen ser siffrorna som ett uttryck för ett stort mänskligt lidande.

Regeringen har inte heller föreslagit försämringar i sjukförsäkringen – inga fler karensdagar, vilket andra partier har föreslagit, ingen sänkt ersättning. Sådana förslag löser inte ohälsoutvecklingen. Vårt fokus är att röja undan de strukturella hinder som är orsakerna till ohälsoutvecklingen.

Den breda översyn som nu pågår av våra socialförsäkringar – Välfärdsbokslutets rapport, Sjukförsäkringsutredningens betänkande som kommer om tio dagar, Rehabiliteringsutredningens betänkande som är ute på remiss – har givit och kommer att ge viktiga bidrag till den analys som krävs för att vi ska kunna se till helheten.

Det är viktigt att se helheten. Ohälsoutvecklingen i arbetslivet är sammansatt av många olika faktorer. Där har också den nationella folkhälsokommitténs rapport en viktig betydelse. Just därför krävs det också samlade insatser. Som framgår av det budgetförslag som regeringen presenterade redan i våras har vi haft en arbetsgrupp mellan departementen som samordnar insatserna. Regeringen beslutade i går att utse Jan Rydh att vara projektledare för att leda detta arbete.

Han ska föreslå hur förebyggande åtgärder i försäkringssystem och rehabiliterande insatser kan bli mer effektiva redskap för att minska sjukfrånvaron i arbetslivet och hur systemen ska kunna samverka, bli enklare och därmed effektivare. I det här sammanhanget ska han också se till både företagshälsovårdens och sjukvårdens koppling till olika aktuella försäkringsområden.

Uppdraget innebär ett genomförande av en konkret handlingsplan som ska presenteras senast den 15 februari nästa år. Då ska också inledande förslag till åtgärder på kort sikt lämnas. Underlaget i arbetet är bl.a. de utredningar jag nyss har nämnt.

Herr talman! Flera av inläggen i debatten har lyft upp frågan om att vi borde genomföra motsvarande parlamentariska samarbete på socialförsäkringsområdet som vi har haft kring pensionsfrågan. Nu är detta en fråga för våra respektive partiledningar. Jag tycker inte att det är så dumt, trots att förslagen har väckts, att man använder möjligheten som utskottet har gjort, att diskutera i utskottet, och att man där också analyserar de utredningar och förslag som regeringen kommer med. Självklart återkommer vi, med den handlingsplan som nu ska fullföljas, till riksdagen

med både konkreta förslag och principiella förslag på socialförsäkringsområdet. Till Bo Könberg vill jag direkt säga att den fråga han har väckt definitivt är en fråga för våra respektive partiledningar.

Det är viktiga principer det handlar om. Människor måste ha förtroende för socialförsäkringarna. Försäkringarna måste ha en legitimitet hos majoriteten och befolkningen. Socialdemokraterna vill också i fortsättningen ha försäkringar som bygger på inkomstbortfallsprincipen, som bibehåller den breda riskomfördelningen och som är gemensamt finansierade. Legitimiteten ökar naturligtvis när fler omfattas av försäkringen, t.ex. genom att vi gör nödvändiga förändringar i det vi kallar för golvet och att vi också räknar upp taket, vilket för socialdemokraternas del är ett principiellt kongressbeslut.

Förtroendet ökar också om de förändringar vi gör upplevs och känns som och är långsiktigt hållbara. Vi har erfarenhet, riksdag och regering, av att snabba förändringar skapar oro. Det som görs ska kännas relevant och motsvara behoven hos människor och på arbetsmarknaden. Det här är någonting vi nu tänker på när vi står inför att göra nödvändiga förändringar i arbetsskadeförsäkringen, t.ex. att förbättra bevisregeln. Den ska vara rättvis och jämställd. Precis som Göte Wahlström sade i sin inledning är det regeringens avsikt att återkomma till riksdagen med en proposition under 2001.

Försäkringarna ska också upplevas som rättvisa och tydliga så att de inte leder till missbruk och överutnyttjande. De får inte heller uppfattas som om de leder till inläsning. De ska ha en tydlig arbetslinje. De ska ge den försäkrade ett verkligt utrymme att återgå till ett så aktivt liv som det över huvud taget är möjligt, helst till arbete. Om inte detta är en möjlighet ska man i alla fall kunna leva ett aktivt liv.

Balansen mellan rättigheter och skyldigheter måste också vara väl avvägd. Som försäkrad har du rätt att få adekvat utredning, rehabilitering, ersättning vid sjukdom. Men du är också skyldig att underkasta dig utredningen och t.ex. visa läkarintyg.

Jag tycker att till socialförsäkringens absoluta styrka hör rätten till personlig integritet, att det finns ett gott bemötande och en professionalism med vilken man som medborgare blir bemött. Trots den beskrivning vi har hört i dag i ett antal inlägg om hur dåligt allt är, tycker jag ändå att det i huvudsak är detta man möter ute. Det finns ett gott förtroende för socialförsäkringen. Jag menar att det här är en av grundbultarna i det som ska gälla för de offentliga försäkringarna.

Herr talman! Det här kräver en socialförsäkringsadministration som grundas på en modern, kunnig och medborgartillvänd organisation. De påfrestningar som vi nu ser inom försäkringskassorna tar regeringen på största allvar. Utrymmet för administration ökar kommande år, liksom möjligheterna att arbeta med rehabiliteringar. Då är det i det här sammanhanget viktigt att stryka under den resurs som tillskapas genom de försäkringsmedicinska centrum som är och ska vara en värdefull, kompetent resurs för samtliga försäkringskassor.

Får jag också säga något när det gäller försäkringsmedicin, eftersom den frågan restes under tidigare inlägg. I den överenskommelse som är gjord – Dagmaröverenskommelsen för 2001 – är parterna överens om att man bland andra saker även ska rikta in insatserna på försäkringsmedicinsk utbildning, fortbildning av läkarkåren. Man har sagt att i första

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

hand ska det gälla vissa diagnosgrupper, t.ex. ryggont och stressjukdomar. Man ska också utveckla medicinska utrednings- och rehabiliteringsmetoder. Jag menar att vi på olika sätt stryker under detta med försäkringsmedicin som en viktig fråga när det gäller att arbeta med förebyggande insatser.

Jag menar också att det uppföljnings- och kvalitetsgranskningsarbete som sker genom Riksförsäkringsverket är ett bra verktyg för att säkerställa medborgarna en likvärdig behandling och ett kunnigt bemötande över hela landet.

Som Birgitta Carlsson och Bo Könberg sade har vi i anslutning till behandlingen av sjukvårdsplanen tecknat en uppgörelse om att återigen göra nya försök att finna bra samarbetsformer över de olika gränserna för att därmed också säkra för medborgarna att få en god och bra behandling.

Herr talman! Vi socialdemokrater är medvetna om de problem som finns. Vi är tydliga när det gäller ambitionen för våra gemensamma socialförsäkringar. Att säkerställa sociala reformer och att trygga omsorgen om våra barn, sjuka och äldre kommer alltid att gå före löften om skatte- och avgiftssänkningar. Den drivkraft för tillväxt som jämställda villkor mellan kvinnor och män och en väl utbyggd generell välfärd innebär har diskuterats alldeles för lite. Under Sveriges kommande ordförandeskap i EU ska det första informella ministerrådet handla om jämställdhet och trygga socialförsäkringar som en motor för tillväxt.

Detta är en av Europas mest spännande debatter. Övriga länder i Europa, inklusive kandidatländerna, visar stort intresse både för debatten och för de svenska lösningarna.

Det är min övertygelse att Sverige, med det budgetförslag riksdagen nu förhoppningsvis kommer att anta, med det fortsatta arbetet för att utforma en modern socialförsäkring och aktionsplanen för att minska ohälsan i arbetslivet, kommer att kunna motsvara förväntningarna från både våra egna medborgare och våra grannländer i Europa. Tack, herr talman.

Anf. 43 BO KÖNBERG (fp) replik:

Herr talman! Jag avrundade mitt inlägg tidigare i debatten med två frågor till statsrådet. Den ena var om de mera grundläggande principerna för socialförsäkringarna, och den andra gällde behovet av överläggningar mellan riksdagens partier i dessa frågor.

På det första området nämnde jag tre huvudpunkter. Den ena var att försäkringarna skulle kunna vara självständiga, ungefär som den lösning som vi har lyckats åstadkomma på pensionsystemet. Den andra var att uppgiften skulle vara tydlig, dvs. att sjukförsäkringen omfördelar kostnaderna mellan dem som ofta är sjuka och dem som sällan är sjuka, arbetslöshetsförsäkringen mellan dem som oftare är arbetslösa och dem som sällan är det. Och jag talade för en tydlig utformning.

Jag tycker mig inte riktigt ha fått svar på dessa frågor. Framför allt skulle det vara intressant att höra statsrådets syn på den allra första frågan: Ser statsrådet framför sig en utveckling av sjukförsäkringen i riktning mot en mera självständig konstruktion eller inte?

På min andra fråga fick jag ett svar, nämligen frågan om överläggningar där statsrådet pekar på att vi kunde diskutera i utskottet. Det kan vi förvisso. Det är ett mycket bra och trevligt utskott där vi gärna disku-

terar med varandra. Min bedömning – den kanske delas av fler – är att det som åstadkoms i den gamla pensionsarbetsgruppen och sedermera genomförandegruppen näppeligen går att åstadkomma parallellt med det ordinarie utskottsarbetet. Det förvånar mig lite grann att statsrådet med sin långa riksdagserfarenhet har den väldigt positiva synen på att det skulle vara möjligt.

Till sist sadet det att det här var en sak för partiledningarna. Det må vara hänt. I mitt fall har jag talat med min partiledning. Jag vet sedan tre och ett halvt år tillbaka att man är för det. Jag hade hoppats att statsrådet hade hunnit tala med sin partiledare under dessa tre och ett halvt år.

Anf. 44 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! När det gäller frågan om självständiga socialförsäkringar tycker jag att ingången i Bo Könbergs diskussion är något utsuddad. Det kan bero på att det är svårt för Bo Könberg att på kort tid beskriva det som han avser med t.ex. självständiga sjukförsäkringar. Jag borde kanske ha läst det som presenterades på Folkpartiets ekonomiseminarium för ett antal år sedan. Det gjorde jag då, men jag ska erkänna att det inte satte så djupa spår i mitt minne att jag kommer ihåg det i dag. Men det finns i vår diskussion om självständiga försäkringar naturligtvis det som talar för att ha självständiga försäkringar i den meningen att man ska kunna möta upp- och nedgångar i sjukförsäkringen – den frågan har väckts också av de socialdemokratiska ledamöterna i socialförsäkringsutskottet – för att kunna parera det så att inte sjuktalet ska påverka andra väsentliga utgiftsområden inom budgeten.

Men det finns faktiskt också det som talar starkt emot. Jag tycker att den debatt som vi fört här under förmiddagen visar på allt det som talar emot, dvs. det starka sambandet med andra faktorer och andra politikområden som påverkar själva sjuktalet och ohälsotalens utveckling – arbetsmarknadspolitik, utbildning, kompetensutveckling, landstingens sjuk- och vårdbehandling, forskning osv. Jag behöver inte räkna upp dem alla. Dessa områden är finansierade med skattemedel. Dessa områden fattar riksdagen beslut om.

Jag tycker att ska man föra en hederlig och analytisk debatt kring autonomin i exempelvis sjukförsäkringen bör båda dessa saker värderas jämbördigt, inte enbart någon sorts allmän modern trendutveckling att det ska läggas utanför.

Men jag respekterar den argumentation som förs och tar den till mig. Jag har naturligtvis kanske också lyssnat mer ingående på mina egna kamrater i socialförsäkringsutskottet än på Bo Könberg, det ska erkännas.

Anf. 45 BO KÖNBERG (fp) replik:

Herr talman! Det sista förvånar mig inte direkt och upprör mig inte heller. Jag är förstas lite ledsen, inte för egen del men för Sveriges del och för Sveriges ekonomis del att vår utmärkta rapport från sommaren 1997 inte har satt så djupa spår hos statsrådet. Jag tycker mig ha märkt under åren att den inte gjort det.

Däremot noterar jag att fler tänker ungefär som vi. Jag säger inte att de har läst vår rapport, utan jag bara konstaterar att fler och fler tycks tänka som vi. Jag tänker på Riksförsäkringsverkets styrelse och på dem

som sitter i socialförsäkringsutskottet som statsrådet själv anspelade på. Det finns, som jag uppfattar det, ett växande intresse för att försöka finna en mer självständig lösning.

Det finns som alltid argument för och emot. Det som händer med sjukskrivningar i ett land beror på en mängd olika saker, inte bara på försäkringens utformning – det är alldeles uppenbart. För min del har jag inte tyckt att det var ett avgörande argument emot.

Jag får uttrycka en förhoppning att de av statsrådets partivänner som är inne på en mera självständig och tydlig lösning för socialförsäkringarna vinner gehör hos statsrådet och det socialdemokratiska partiet.

Till sist: Det blir tydligen inte i dag i alla fall något positivt besked om blocköverskridande överläggningar i dessa frågor där vi alla kan framföra våra kloka argument. Men jag får uttrycka förhoppningen att det kanske efter helgen ska vara möjligt för statsrådet Thalén att finna någon kortare tid att med statsministern byta ord i denna fråga så att vi kan få återkomma till den på andra sidan jul.

Anf. 46 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! För att avsluta diskussionen åtminstone vid det här tillfället om autonomin i t.ex. sjukförsäkringen ska jag återigen säga att jag har stor respekt för de argument som förs fram. Frågan har naturligtvis diskuterats ingående. Jag hävdar mycket bestämt att det finns väldigt mycket mer att gräva i när det gäller samband och påverkan från andra faktorer som naturligen finansieras via skatter över budgeten och att frågan måste lyftas fram på ett sådant sätt att man inte skapar enskilda öar som kan leva sitt eget liv, medan den andra delen av budgeten blir så liten att den inte påverkar samhällsutvecklingen i stort.

När det gäller partiöverläggningar har jag naturligtvis ingenting emot att alla partier – jag utgår ifrån att man avser samtliga partier – sätter sig ned och diskuterar detta. Men en sak, Bo Könberg, är viktig, och det är att efterbörden av pensionsreformsdebatten, som jag tycker åtminstone för mig väcker en eftertanke, är att stora partiöverenskommelser där lösningarna diskuteras i en mindre grupp förtroendevalda ofta lider av ett demokratiskt underskott.

Den frågan har hos mig väckt i alla fall en viss eftertanke. Nu tycker jag inte att pensionsreformen undandrog någon offentlig debatt. Åtminstone inom det socialdemokratiska partiet var det – jag höll på att säga ett Herrans liv – en stor debatt. Jag känner i den meningen absolut ingen anledning att backa på den punkten. Vi hade en stor debatt, frågan var föremål för mycket diskussioner. Men innan man ger sig in i alltför mycket av den typen av frågor och undandrar riksdagen dess ansvar att diskutera också principiellt viktiga frågor och regeringens ansvar för att lägga fram tydliga förslag tycker jag att man ska tänka sig för både en och två gånger.

Sedan är det min erfarenhet som riksdagsledamot som gör att jag tycker att riksdagen borde ta den debatten.

Anf. 47 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag glömde i mitt förra anförande att tala om att också jag uppskattar att statsrådet Ingela Thalén är med i de här debatterna, som jag tycker är oerhört viktiga. Det är utgiftsområden som betyder

väldigt mycket för stora delar av Sveriges befolkning som vi har att hantera i dag.

Sedan till ett område som vi från Centerpartiet har lyft fram vid flera tidpunkter och där vi tycker att regeringen har varit för passiv. Det handlar om åtgärder för att få folk i rehabilitering när vi ser hur sjukskrivningarna ökar. Jag vet att det har suttit flera utredningar som har lämnat förslag. Det var intressant att höra att det skulle komma ett förslag i februari om hur ni skulle gå vidare med detta. Det här är oerhört viktigt, för man vet att man kan tjäna minst, som vi har skrivit i vår motion, två kronor på varje satsad krona. Vi har hört Kristdemokraterna och Moderaterna framföra helt andra belopp här tidigare. Det finns mycket pengar att tjäna. Men det som är kanske allra viktigast är att människor känner att man tar deras problem på allvar och ser till att de får en möjlighet att komma tillbaka i arbete mycket snabbare än vad som sker i dag. Tyvärr vittnas det ganska ofta om att pengarna till rehabilitering inte räcker till. Då måste det finnas möjligheter att skjuta över pengar mellan olika konton så att fler människor har en möjlighet att få rehabilitering så snabbt som det bara går.

Det var en fråga till. Jag är väldigt nöjd med den finansiella samordning som vi har kommit överens om i utskottet. När kommer förslagen gällande detta?

Anf. 48 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! Birgitta Carlsson och jag har i grunden samma ingång i resonemanget, dvs. att det är för den enskilda individens skull som olika förändringar ska göras. Det låter kanske lätt ibland för utanförstående som om vi bara pratar om budgetar, stora utgifter och miljarder som rullar. Då är det viktigt att så ofta man kan stryka under att syftet med diskussionen är att resultatet ska vara att en enskild person ska kunna komma tillbaka till det aktiva livet. Där är vi helt överens.

Sedan behöver jag kanske inte upprepa – i alla fall inte för Birgitta Carlsson och för övriga utskottet – regeringens, Riksförsäkringsverkets och kassornas oro över just det som jag kan uppleva som ett lite förenklat resonemang: Satsa på rehabilitering så blir det bra. Vi har tyvärr alltför stor kunskap om att många av satsningarna inte leder till någonting bra. Det är utgångspunkten för Gerhard Larssons utredningsuppdrag. Hans förslag remissbehandlas nu av dem som har det uppdraget.

När det gäller att förskjuta resurser mellan områden vill jag säga att det är precis det som man har gjort under hösten från Riksförsäkringsverkets sida. Man har omfördelat medel till de nio tio kassor som har haft de största behoven. Säkert har de inte fått de pengar de har velat ha, men man har gjort en omfördelning.

Jag vill återigen säga att det i det budgetförslag som ni nu ska behandla finns en kraftig ökning av resurserna.

Sedan har vi projekt och forskning. Vi har slutsatser från statens beredning för utvärdering av medicinsk metodik. Det dras i gång ett stort projekt i dess regi när det gäller sjukskrivning och stress. Det pågår naturligtvis, även utanför det som vi beslutar om här och i regeringen, en hel del väldigt positiva saker.

Prot. 2000/01:43
8 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

Anf. 49 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag känner bara att jag också vill skicka med några ord om vikten av att se över hela systemet. Där tycker jag också att statsrådet Thalén visade på en öppning. Vi skulle kunna sätta oss ned, kanske på samma sätt som man gjorde med pensionssystemet, och se över hela socialförsäkringssystemet.

Jag tror också att det är viktigt att vi tar denna fråga på ett större allvar än vad vi gör i dag och ser över möjligheterna att hitta bättre lösningar än i det system vi har i dag, där människor saxar sig fram mellan olika ersättningsystem för att klara sitt uppehälle.

Anf. 50 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! Frågan om att dra i gång partiöverläggningar är våra respektive partiledningars ansvar.

Jag är lite förvånad över det dåliga självförtroende som utskottsledamöterna visar när det gäller att ta denna diskussion. Jag vet ju att ni har era principer och era motioner. Jag tycker mig hos utskottsmajoriteten och i ett antal reservationer som har skrivits ändå kunna hitta väldigt många gemensamma beröringspunkter. Nu behöver inte detta utesluta att det förs andra diskussioner också, men jag tycker att det finns väldigt mycket i de principer som förs fram som gör att vi i fortsatta diskussioner kan komma närmare varandra. Jag deltar inte där, men utgångspunkten är viktig för mig. Jag är lite rädd att Birgitta Carlsson inte har samma utgångspunkt, nämligen att de försäkringar som vi har och kommer att ha ska bygga på inkomstbortfallsprincipen.

Anf. 51 MARGIT GENNSER (m) replik:

Herr talman! Jag har inte dåligt självförtroende. Jag bad om ett besked gällande ett snabbt igångsättande av utbildningsåtgärder för AT- och ST-läkare. Jag var inte nöjd med svaret, för det var så långsiktigt och vagt.

Allt material finns på bordet. Man behöver bara läsa Läkartidningen och gå tillbaka till en väldigt bra redogörelse.

Vad fick man för effekter? Jag kan läsa högt ur vår reservation: Frekvensen av informella kontakter ökade mellan läkaren och handläggaren på försäkringskassorna. Kontakterna togs tidigt i sjukfallet. Kvaliteten på det medicinska underlaget förbättrades. En ökad lyhörighet växte fram bland läkarna gällande ansvaret för sjukskrivningen. Handläggningen vid försäkringskassan erhöll en nyttig uppgradering, och man klarade också av att i ökad utsträckning helt enkelt minska sjukskrivningarna.

Det ledde till att man fick färre korta sjukfall. Man fick färre långa sjukfall. Då fick man bättre tid med rehabiliteringen. Då slapp man flaskhalsarna inom försäkringskassorna, osv.

Detta kan göras omedelbart. Jag hoppas att det blir gjort omedelbart.

Sedan var det två andra saker jag skulle fråga om. De regionala skilnaderna är oerhört stora när det gäller försäkringen. Det är farligt för legitimiteten. Vad vill statsrådet göra för att rätta till detta? Det är bråttom.

Den offentliga sektorn har mycket hög sjukskrivning. Vad vill statsrådet göra för att se till att arbetsmiljön blir bättre där? Jag tror att det är för mycket administration och för få självstyrande grupper, osv. Det

kanske vore bra med mer konkurrens inom den sektorn. Vad vill statsrådet göra?

Det är aktuella frågor. Här kan jag få direkta svar. Jag hoppas att de är positiva.

Anf. 52 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! När det gäller försäkringsmedicin nämnde jag i mitt inledningsanförande att parterna i överenskommelsen om Dagmarmedel har åtagit sig att ge utbildning i kvalificerade medicinska utredningar och att ge försäkringsmedicinsk utbildning och fortbildning inom läkarkåren. Det hindrar inte att de försök som med Socialdepartementets stöd har genomförts i Eskilstuna, bl.a., också sprids till andra kassor. På Norrbottenkassan har man givit denna typ av försäkringsmedicinska råd och stöd och utbildning sedan 1990. Det finns andra exempel.

Den andra punkten handlar om de regionala skillnaderna. Där är det så att Riksförsäkringsverkets granskning, återrapporteringar och uppföljningar naturligtvis syftar till att belysa på vilket sätt de 21 kassorna ska bli bättre när det gäller att göra bedömningar och utredningar. Det handlar om kompetensutveckling. Där finns det ett utvecklingsavtal mellan Försäkringskassaförbundet och Försäkringsanställdas förbund.

När det gäller den offentliga arbetsgivaren kan jag säga att detta har varit en av de viktiga utgångspunkterna när vi har diskuterat den kommande handlingsplanen, som ska innebära konkreta insatser på en lång rad områden. Det är därför jag pekar på flera departement som är inblandade.

Vi har i den statsrådsgrupp som är bildad haft överläggningar med Landstingsförbundet, Kommunförbundet och Arbetsgivarverket, och vi har tagit upp frågan om arbetsmiljön inom de offentliga arbetsplatserna.

Regeringen har trots motstånd, men ändå med en majoritet i riksdagen bakom sig, fört över resurser till kommuner och landsting som syftar till att skapa bättre kvalitet på arbetsplatserna på denna arbetsmarknad.

Anf. 53 MARGIT GENNSER (m) replik:

Herr talman! Det var en sak i det anförandet som var bra. Det var att andra kassor kan sätta i gång med dessa försök och att Eskilstunaförsöket har fått stöd från Socialdepartementet. Det är bra. Det är det vi ska få ut nu. Jag hoppas att de lyssnar på oss. De bör sätta i gång med dessa försök omedelbart, och statsrådet är väldigt positiv till det. Vi kan få bra resultat.

Däremot tror jag inte så mycket på att landstingsförbund, kommunförbund och andra höga byråkratiska inrättningar diskuterar saker när de egentligen inte känner till hur det ser ut i vardagslivet. Jag vet att det behövs sådana avtal, men jag tror att vi behöver få lösa problemen nere på vardagsnivån. Det är därför jag tror väldigt mycket på mindre organisationer och på konkurrens mellan olika alternativ, så att de som jobbar kan få klara av frågorna. Det skulle lösa problemen, i alla fall till dels, inom den offentliga sektorn.

Vad det gäller regionala skillnader kan jag säga att vi har problem med krockar mellan olika försäkringssystem. Kanske skulle vi kunna klara av en del av dessa skillnader om vi hade en försäkringsmässig ut-

Prot. 2000/01:43
8 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

bildning även uppe i Norrbotten och Västerbotten, där man ju har 50 % högre sjukskrivning.

Jag är lite pessimistisk, eftersom det är en lång tradition. Men detta är ett legitimitetsproblem för försäkringen, och det är bortom att man kan göra någonting åt det.

Anf. 54 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! Jag delar inte Margit Gennsers inställning till företrädarna för kommunerna och landstingen. Också små företag och organisationer behöver, när man diskuterar strukturella förändringar och frågor, företrädas av företrädare av olika slag. I det här sammanhanget har vi dessutom träffat företrädare för de politiska ledningarna som är demokratiskt valda.

När det gäller de regionala skillnaderna tycker jag kanske att Margit Gennser drar en väldigt rask slutsats när hon sammanför en lång rad olika faktorer som skulle ha effekt när det gäller hur sjukskrivningstalen eller ohälsotalen ökar eller minskar.

Jag delar däremot Margit Gennsers inställning i grunden, att det är viktigt att man återför kompetens och kunskap för att man ska kunna analysera varför den ena eller den andra faktorn påverkar så starkt, t.ex. när man får förändringar i ohälsotalen. Det här gäller naturligtvis både när ohälsotalen går upp och när de går ned. Det är ju också viktigt att veta vad det är som positivt påverkar förändringar.

Anf. 55 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Herr talman! Jag begärde replik därför att jag ville fråga igen om målen. Varför har vi ändrat på dem? Men sedan jag begärde replik har det kommit upp lite mera.

Det gäller det här med inkomstbortfallsprincipen. Statsrådet lät nästan lite hotfull när hon sade: Kom inte till någon grupp för att sitta ned och prata om ni är motståndare till inkomstbortfallsprincipen! Jag känner att vi, om det är fara å färde, ekonomin är väldigt ansträngd och det här är en mycket svår fråga, kanske kan sätta oss ned ändå fastän vi har olika syn på saker och ting. Jag brukar säga att det här med motståndare till inkomstbortfallsprincipen är ett rött skynke. I mitt yrke brukar jag säga att om det är någonting som man är rädd för eller tycker är väldigt besvärligt är det bättre att hålla upp det och titta på det ordentligt, så brukar det gå lättare att klara av det sedan.

Det ser kanske ut som att vi har lite dåligt självförtroende i vårt utskott ibland fastän vårt utskott egentligen är det viktigaste i hela riksdagen. Det är nästan ett finansutskott, skulle jag vilja påstå. Det är ju så pass mycket ekonomiska frågor.

Anf. 56 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! Jag tar den sista frågan först.

Jag vet inte om Kerstin-Maria Stalin missuppfattade mig. Min ingång var snarare den motsatta. Den handlar nämligen just om det som hon sade nu. Jag vet att ni har anledning att ha ett stort självförtroende, eftersom jag vet att ni behandlar både komplicerade stora frågor och ekonomiskt mycket omfattande frågor. När jag läser protokoll, utskotts-

skrivningar och för all del ibland reservationer slås jag av kunskapen i det som står där.

När det gäller inkomstbortfallsprincipen ska det inte alls uppfattas som något hot. Det är min mycket bestämda och väl förankrade uppfattning att just när det har varit fara å färde i den ekonomiska politiken och utvecklingen har inkomstbortfallsprincipen varit vår hävstång för att driva utvecklingen vidare. Vi har inte utrymme för att genomföra något sådant seminarium i dag. Men jag kan verkligen understryka för Kerstin-Maria Stalin att om det är någon fråga som har varit föremål för mycket omfattande diskussioner, analyser, rapporter, seminarier osv. så är det just denna fråga om kopplingen mellan en god tillväxt, en god välfärdsutveckling och inkomstbortfallsprincipen. Det är väl förankrat och väl utvecklat. Det har vi olika uppfattningar om, och jag respekterar Kerstin-Maria Stalins uppfattning, men icke desto mindre är min utgångspunkt den som jag nyss nämnde.

Anf. 57 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:
Herr talman! Jag hade också en fråga om målen.

Anf. 58 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! De mål som står i budgeten nu är naturligtvis något skarpare i förhållande till förra året. Det är de naturligtvis därför att regeringen härmed också uttrycker en oro för sjukfrånvaroutvecklingen och ohälsotalsutvecklingen.

När det gäller frågan om försäkringens effektivitet återfinns det som en utgångspunkt under socialförsäkringsadministrationen lite längre fram i materialet, så det är inte så att någon del av uppgifterna har fallit bort.

Anf. 59 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Jag är också tacksam för att statsrådet Ingela Thalén är här i dag och lyssnar på oss när vi talar om vår oro på olika områden. Jag känner framför allt en stor oro när det gäller försäkringskassans arbetssituation och rehabiliteringsfrågorna.

Det har talats om att jag har sagt att mycket är dåligt. Det handlade ju inte bara om försäkringskassornas situation, utan jag sade att det är dåligt för individen att inte få rehabilitering. Det är dåligt för arbetsgivarna, som inte har en bra partner, som en professionell organisation ska vara, att diskutera rehabiliteringsfrågor med, och det är dåligt för försäkringskassans personal som lider av att det är för lite personal, helt enkelt; Yrkesinspektionen har riktat kritik mot många försäkringskassors arbetsituation. Och det är dåligt för statens kassa därför att det tränger undan andra viktiga satsningar i den offentliga budgeten.

Min fråga är då: Hur upplever statsrådet försäkringskassans situation apropå det här med arbetsgivarens arbetsmiljöansvar? Statsrådet säger att hon har diskuterat med kommun- och landstingsförbund om att förbättra arbetsmiljön för de offentliganställda. Då kan man undra hur staten och främst regeringen, som är ansvarig för satsningarna, ska ta sitt arbetsgi-varansvar för försäkringskassornas arbetsituation.

Prot. 2000/01:43
8 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

Anf. 60 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! Jag tror att jag också nämnde att vi har haft överläggningar med Statens arbetsgivarverk. Jag har naturligtvis också träffat Försäkringskassoförbundet som är ansvarigt för försäkringskassorna. Jag har självklart resonerat med alla.

Sedan ska jag gå över till den konkreta frågan. Det är klart att jag också är orolig. Jag hyser samma oro som Desirée Pethrus Engström när det gäller situationen i dag så som den redovisas. Jag tror att jag har varit på merparten av försäkringskassorna under det gångna året och diskuterat med dem i olika sammanhang. Jag har antingen träffat dem här därför att de har besökt mig eller varit hos dem på deras arbetsplatser.

Men min utgångspunkt är att man ska se till att de får både mer resurser – och det får de i budgeten – och verktyg, t.ex. utvecklingsprogram, som pågår. Det är inte tänkt framöver, utan det pågår. Man tar område för område genom att etablera pilotprojekt. Man ska vidare arbeta som Försäkringskassoförbundet och dess motpart gör, som har tecknat utvecklingsprogram för kompetensutveckling för de anställda. Man ska också titta på de projekt som genomförs när det gäller det som Desirée Pethrus Engström nämnde senast, alltså rehabiliteringen.

Det är också viktigt att veta vad man ska göra. Inte minst i Gerhard Larssons utredning pekas det på hur viktigt det är att man faktiskt vet vad man ska göra. Jag har med väldigt stort intresse tagit del av just den utredningen. Som jag sade i min inledning kommer den att vara en väldigt viktig utgångspunkt för det som nu ska genomföras. Det är min avsikt att vi ska få konkreta förslag i anslutning till att arbetsplanen presenteras den 15 februari.

Men återigen vill jag säga att det handlar om mera resurser, en strategi för kompetensutveckling och om att man följer frågan men gör rätt insatser.

Anf. 61 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Jag får tacka för det svaret. Jag förstår att Ingela Thalén också är intresserad av att få en bra arbetssituation på kassorna. Frågan är bara om det inte har dröjt alldeles för länge. Situationen nu är ganska krisartad.

Statsrådet ifrågasätter rehabiliteringens effektivitet. Vi vet ju att den är effektiv. Vid sidan av arbetsmiljöåtgärder, som ju naturligtvis arbetsmarknadsutskottet ska diskutera, kan ju vi här i SfU diskutera försäkringskassornas situation och det viktiga jobb som de kan göra genom att vara huvudaktör i rehabiliteringsarbetet, som jag ser det.

Många små arbetsgivare har inte råd att ha personer med kompetens på det här området och behöver försäkringskassans stöd och hjälp på många sätt, både för att diskutera åtgärder, vad som är mest effektivt, och för att diskutera hur man ska dela på kostnaden för de insatser som man gör.

Frågan är bara hur effektivt statsrådet egentligen tycker att det här med rehabilitering är. Tror hon på Gerhard Larssons utredning om att en satsad krona ger nio tillbaka?

Vi har alltså från kristdemokraterna lagt fram förslaget att stödja Gerhard Larssons förslag redan i årets budgetmotioner. Men som jag uppfat-

tar det har vårt förslag avstyrkts i utskottet. Det är ju tråkigt att vi inte får en snabb åtgärd på det här området.

Prot. 2000/01:43
8 december

Anf. 62 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! Med att stödja Gerhard Larssons förslag redan nu antar jag att Desirée Pethrus Engström menar att riksdagen i dag skulle fatta beslutet och att det skulle verkställas fr.o.m. den 1 januari. Det innebär att man skulle hoppa över remissinstansernas analys och att man skulle hoppa över sammanfattningen av förslagen.

Det är så lätt att säga så som Desirée Pethrus Engström säger. Det är så väldigt lätt att säga det. Men detta ska faktiskt också omsättas i tiotusentals anställdas vardagliga arbetsmiljö och arbetsinsats. Det ska styras upp och det ska följas upp.

Jag tycker att mycket av det som kommer fram i de här förslagen är utomordentligt bra. Det ska värderas och även läggas in i de delar det är bra.

Sedan säger Desirée Pethrus Engström att all rehabilitering är effektiv. Det ifrågasätter jag. Det finns rapporter som ifrågasätter detta. Det vi ska göra är att lyfta fram de saker i rehabiliteringen som ger effekt och som är bra. Jag behöver inte upprepa det jag sade tidigare om stödet och de strategier som vi arbetar med.

Jag vill bara säga ytterligare en sak, herr talman. Vi ska inte glömma bort att många av de arbetsgivare som i dag har höga sjukfrånvarotal är stora arbetsgivare. Det är därför jag har haft överläggningar med de stora arbetsgivarnas organisationer.

Anf. 63 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Herr talman! Först vill jag säga att jag också tycker att det är mycket bra att statsrådet deltar i debatten. Jag är också tacksam för att Folkpartiets tankegångar inte har satt så djupa spår hos statsrådet. Så hoppas jag också att det blir i framtiden.

Det var inte därför jag begärde replik, utan med anledning av det som sades om takhöjningar. I Vänsterpartiet välkomnar vi att s-kongressen fattat ett principiellt beslut om att räkna upp taken. Jag tror att det är en väldigt viktig fråga just för socialförsäkringens legitimitet att höja taken. Vi ser i dag att många väljer privata lösningar. Man tycker att man inte får 80 % i sjukförsäkringen, utan man får betydligt mindre.

När vi har tittat närmare på vad detta ska kunna kosta har vi kommit fram till att det kanske rör sig om 1 miljard. Det är ganska mycket pengar. Men just för legitimitetens skull och för att få ett hållbart system tror jag att det bör vara en högt prioriterad fråga.

Mina frågor är: Hur prioriterat är det inom socialdemokratin att höja taken? Är det någonting som vi kan förvänta oss kommer som förslag inom den närmaste framtiden?

Anf. 64 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! Det är en mycket prioriterad fråga. Men också Sven-Erik Sjöstrand vet att en högt prioriterad fråga ofta ställs mot en annan nästan lika högt prioriterad fråga. I det här sammanhanget handlar det om effekten av det som har diskuterats under de här timmarna, insatser på en lång rad områden inom sjukförsäkringen.

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

Men det är precis som Sven-Erik Sjöstrand säger och som jag också sade i min inledning, nämligen att för att upprätthålla förtroendet för socialförsäkringarna är det faktiskt viktigt att en majoritet av löntagarna får de 80 % som sjukförsäkringen anger. I dag är det mellan 800 000 och 900 000 människor som inte får det därför att de har en inkomst som överstiger taket. Det är en viktig fråga och den får naturligtvis diskuteras inför de kommande vårbudgetförhandlingarna.

Sedan är jag inte riktigt säker på, när vi talar om den här gruppen av löntagare, att det är så många som faktiskt väljer privata sjukförsäkringar av ett mycket enkelt skäl. De sjukförsäkringarna har nämligen så höga premier, så det kan dessa människor inte betala, utan det är den nationella försäkringen som är den som är huvudalternativet och som ska vara det också i fortsättningen.

Anf. 65 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Herr talman! Jag tackar för Ingela Thaléns svar. Naturligtvis måste diskussionen fortsätta. Det kommer den säkert att göra, kanske inför vårbudgeten och annat.

Vi har många viktiga frågor i det här utskottet. Vi har diskuterat karensdagar. En del lägger fram förslag om nivåsänkningar i sjukförsäkringen. Jag tror också att Vänsterpartiet och Socialdemokraterna har liknande värderingar. Vi vill slå vakt om och försvara den trygghet som i alla fall de flesta medborgare har i dag. Det tycker jag är väldigt viktigt. Det gäller också att skapa utrymme för att höja nivån och skapa ytterligare rättvisa i vårt samhälle.

Jag vet från LO-kongressen att Göran Persson när det gäller arbetskadeförsäkringen uttryckte att det är en prioriterad fråga. Jag välkomnar att Ingela Thalén har sagt att en proposition kommer att lämnas till riksdagen under hösten 2001. Jag hoppas också att Vänsterpartiet inför propositionen får möjlighet att ge några synpunkter.

Anf. 66 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! Det kanske inte blir så mycket replik, utan mer en upplysning.

Det pågår nu ett arbete och det kommer att lämnas en departementskrivelse som det blir möjligt att avge ett remissyttrande över. Därefter är det min avsikt att begära en lagrådsremiss, för att så småningom komma med en proposition under hösten. Det kommer att finnas ett antal tillfällen att diskutera själva sakfrågan, arbetsskadeförsäkringen.

Anf. 67 MARGARETA CEDERFELT (m):

Herr talman! Jag ska i mitt anförande tala om den arbetslivsinriktade rehabiliteringen och arbetsskadeförsäkringen.

Inledningsvis kan jag konstatera att sjukfrånvaron ökar i Sverige. Det gäller såväl den korta frånvaron som den längre sjukfrånvaron. Framför allt återfinns ökningen bland kvinnor med anställning inom den offentliga sektorn.

Vad är den gemensamma nämnaren här? När jag talar om kvinnor menar jag kvinnor som jobbar inom hälso- och sjukvård, inom äldreomsorg, inom skolan osv. Det jag skulle vilja säga här är att det visar hur betydelsefullt arbetsgivarens ansvar är. Det gäller i detta sammanhang

precis som i alla andra. Det som är viktigt är att det finns en konkurrens, att det finns mångfald bland arbetsgivarna, att arbetstagarna har möjlighet att välja arbetsgivare, att det finns en möjlighet att välja bort dåliga arbetsgivare för att arbeta där det är en bättre arbetsmiljö.

Men det är också så att konkurrensen mellan arbetsgivare främjar att arbetsgivarna utvecklar en bra arbetsmiljö för att på så sätt kunna behålla och rekrytera nya medarbetare. I detta sammanhang vill jag säga att jag hoppas att vi kan få se en utveckling av konkurrensen mellan arbetsgivare inom den i dag offentliga sektorn för att få större mångfald, även inom t.ex. akutsjukhus.

Den arbetslivsinriktade rehabiliteringens syfte är att underlätta återinträdet på arbetsmarknaden för de personer som är sjuka, så att de kan uppnå en egen försörjning med allt positivt som det innebär. Även livskvaliteten ökar.

Den rehabiliteringsutredning som har gjorts visar ju att de aktiva rehabiliteringsinsatserna i dag initieras allt senare och förekommer alltmer sällan. 13 % av de långtidssjukskrivna, med en sjukskrivning längre än ett år, har påbörjat sin arbetslivsinriktade rehabilitering inom ett år. 13 % är ingenting. Här behövs det verkligen insatser. Detta är djupt otillfredsställande. Och jag delar inte i detta sammanhang, vill jag säga, utredningens åsikt om att ett nytt statligt verk med ansvar för rehabiliteringen ska lösa problemet. Vad skapar verket? Mer byråkrati, och det slukar mer resurser. Se i stället till att sätta in resurserna där de gör mer nytta, så att det blir en effektiv rehabilitering som kommer fler människor till nytta, fler än de 13 % som nu får rehabilitering inom ett år.

Vi moderater vill också se en utveckling i två steg. Initialt vill vi att försäkringskassan ska ha ett finansiellt ansvar för den arbetslivsinriktade rehabiliteringen. Och varför vill vi det? Jo, det är för att man ska uppnå en högre grad av samordning än vad man har i dag, samordning av insatser från olika myndigheter, från arbetsgivare och individens intresse och önskemål. Här är det försäkringskassan som ska äga initiativrätten när det gäller rehabiliteringsprocessen och se till att den blir snabb och effektiv.

Men det är också viktigt att betona den enskilda individens eget ansvar och rätt att bli behandlad som en självständig individ och få rehabilitering.

Försäkringskassan ska också ha möjlighet att upphandla tjänster, sjukvårdsinsatser osv. från andra landsting, av privata entreprenörer eller utomlands för att minska de regionala olikheterna. Individen ska inte vara beroende av om det finns resurser inom det egna landstinget eller av hur långa köerna är. Det handlar om att få en nationell samsyn.

Vi anser också att arbetsgivaren har en central roll för arbetsmiljön och rehabiliteringen. Det är viktigt att arbetsgivaren har incitament för att medverka. Konkurrens bland arbetsgivarna är ett incitament.

Arbetsgivarna behöver också en ekonomisk sporre, en premie för att bli intresserade av detta samarbete. Det kan lämpligen ske genom att arbetsgivaravgifterna justeras på branschnivå, relaterat till ohälsan inom branschen. Det förutsätter att rehabiliteringsförsäkringen kommer att brytas ut från statsbudgeten. På sikt vill vi att privata försäkringsbolag ska erbjudas möjlighet att konkurrera med försäkringskassan för att man på så sätt ska uppnå bättre effektivitet och bättre rehabilitering.

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

Den ekonomiska ersättningen till individen bör ligga på samma nivå som sjukförsäkringen, en 75-procentig ersättningsnivå. Det ska även finnas karensdagar, men de ska inkluderas i det system som gäller för sjukförsäkringen. Om rehabiliteringen följer direkt efter en sjukperiod är karensdagarna redan förbrukade. Det ska finnas ett tak på tio karensdagar per år.

Det är också viktigt att poängtera att dagens arbetsmarknad ser anorlunda ut än tidigare. Tillsvidareanställningar blir alltmer ovanliga. Det förekommer fler projektanställningar, vikariat och andra former av anställningar. Därför är det viktigt att rehabiliteringen anpassas efter dagens arbetssituation. De ekonomiska resurserna bör då utgå från individen, så att individen på sikt ska ha möjlighet att välja försäkringsgivare bland konkurrerande bolag. Detta ökar också incitamenten för de olika bolagen att erbjuda en bra rehabilitering så att det finns individer som är intresserade av att ha sin försäkring i bolaget.

Den arbetslivsinriktade rehabiliteringen ska vara till för individen och syfta till en återgång till arbete efter sjukdom. Detta ska vara ledstjärnan vid förändringen av den arbetslivsinriktade rehabiliteringen.

Då går jag över till arbetsskadeförsäkringen. Även denna behöver reformeras. Det ska finnas tydliga incitament för arbetsgivarna att arbeta för en god arbetsmiljö. I dag har arbetsgivarna små incitament för att minska långtidssjukskrivningarna. Vi vill se en privatisering av arbetsskadeförsäkringen. Vi vill också att premien ska vara relaterad initialt efter branschen, men vi hoppas att det i ett senare skede blir efter den enskilda arbetsgivaren.

Detta kan leda till att de arbetsgivare som kan uppvisa låg förekomst av skador får lägre premier att betala. På så sätt ökar incitamenten för att arbeta för en bättre arbetsmiljö.

När det gäller ersättningsnivåerna i arbetsskadeförsäkringen är det viktigt att man utvecklar ett system som ger ersättning för sveda och värk. Vi vill gärna komma bort ifrån inkomstbortfallstänkandet. Det är klart att det ska vara en ersättning, men det måste också finnas en ersättning för sveda och värk. Detta är en viktig del för de personer som skadas i arbetet.

Arbetsskadeförsäkringen ska vara obligatorisk för arbetsgivarna. De ska vara tvungna att teckna försäkring. Det är en fråga som bör hanteras av riksdagen. Vi vill få ned riksdagens beslut på detaljnivå. Det ska handla om den övergripande generella nivån som garanterar alla människor en rätt till arbetsskadeförsäkring.

Det är också viktigt att den enskilde individen upplever att arbetsskadeförsäkringen ger ett gott skydd vid arbetsskada. Så är det inte i dag – det har vi sett i många sammanhang. Många människor säger att det inte finns någon ersättning vid arbetsskada. Det är många som talar om hur det ser ut för kvinnor inom den offentliga sektorn som är utslitna.

På sikt hoppas vi att arbetsskador ska bli mer sällsynta, så att individer slipper att lida i onödan. Med detta instämmer jag i Margit Gennsers yrkande till vår första reservation. Jag instämmer också i samtliga övriga moderata reservationer.

Anf. 68 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Margareta Cederfelt talade sig varm för hög sysselsättning. I den frågan är vi ganska överens, men det är vi säkert utifrån olika infallsvinklar. 90-talets situation med mycket hög arbetslöshet innebar att det blev tyst ute på arbetsplatserna. Löntagarna vågade inte längre ställa krav på förbättringar och förändringar av arbetsmiljön och andra viktiga villkor i arbetslivet.

När det nu är hög sysselsättning vågar man ta initiativ. Då kommer kraven på förbättringar och förändringar. Jag är inte säker på att vi från den infallsvinkeln har samma uppfattning när det gäller sysselsättningsnivå.

I moderaternas reservation angående arbetsskadeområdet säger man: Nuvarande bevisregler i arbetsskadeförsäkringen måste behållas. En reformering av arbetsskadeförsäkringen måste ta tid.

Jag har under det senaste året mött flera hundra fackliga företrädare som har företrätt flera hundra tusen löntagare. De har pratat sig varma för en förändring av arbetsskadeförsäkringen utifrån den situation som man har hamnat i efter förändringen 1993.

En av de saker man starkast betonar är just bevisregeln, vilket också har framförts av statsrådet. Det är viktigt att vi får en justering på det här området och att det sker ganska snart.

Om det inte blir någon förändring tappar vi möjligheterna till att få drivkrafter, utveckling, forskning och förändring, någonting som behövs ute på arbetsmarknaden för att man ska få ned sjukfrånvaron och skadefrekvensen i arbetslivet.

Är det signalen som jag ska sända ut från denna debatt att moderaterna inte vill förändra bevisreglerna, att moderaterna vill att reformen måste få ta tid att genomföra? Är det den signalen som jag ska gå ut med?

Anf. 69 MARGARETA CEDERFELT (m) replik:

Herr talman! Vad moderaterna vill är att det ska vara en tydlighet i systemet som ser till att de personer som har en arbetsskada också får den bedömd som en sådan. Men vad som har hänt är att det råder otydlighet. Det kan väl knappast vara så att Göte Jonsson i debatten har missat hur många personer det är som upplever att deras skador inte beaktas. Det finns problem kring detta, och dessa problem har uppstått efter de förändringar som genomförts under 90-talet, bl.a. när den socialdemokratiska regeringen ändrade på bevisbördan.

Jag tycker att det är viktigt att det finns tydliga regler så att individen vet vad som gäller, arbetsgivaren vet vad som gäller och försäkringskassan vet vad som gäller. Instämmer Göte Jonsson i detta? Och är Göte Jonsson, som representerar riksdagsmajoriteten, beredd att verka för att det finns en fungerande arbetsskadeförsäkring?

Anf. 70 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Göte Jonsson tillhör i och för sig Jönköpingsbanken, men jag heter Göte Wahlström.

Margareta Cederfelt talar om bedömningen av arbetsskador. Det är just det som är problematiken. När jag är ute och träffar fackligt aktiva talar de just om det stora antal människor som drabbats av den nya bevis-

regeln och den situation som arbetsskadeförsäkringen nu befinner sig i. Bevisregeln är väldigt avgörande, men också tidsfaktorn för hanteringen och behandlingen av de här skadorna.

Jag konstaterar av detta replikskifte och av den argumentation som Moderaterna för att man också i den här frågan, inom det här väsentliga området, markerar ut sig långt ut på högerkanten. Jag har svårt att förstå att övriga riksdagspartier kan instämma i den syn på arbetsskadeförsäkringen och utgiftsområde 10 i övrigt som Moderaterna framför från denna talarstol.

Anf. 71 MARGARETA CEDERFELT (m) replik:

Herr talman! Jag ber om ursäkt för min felaktiga användning av efternamnet, Göte Wahlström.

Vad som är viktigt i de här sammanhangen är att se till individen, att individen vet vilka regler som gäller och också har en möjlighet att få en arbetsskada bedömd just som arbetsskada i de sammanhang det *är* en arbetsskada. Men framför allt är det viktigt att arbetsskador ska undvikas och att arbetsgivarna ska ha incitament att arbeta för en bättre arbetsmiljö så att arbetsskadorna minskar.

Anf. 72 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Herr talman! Mina tankar gick i samma banor som Göte Wahlströms här. Jag är också ganska förvånad över den moderata inställningen. Jag undrar om Margareta Cederfelt egentligen har följt den debatt som förts i medierna under 90-talet. Jag vet att Göte har följt den, och jag har också försökt göra det. Jag har en bakgrund som industriarbetare, och jag har sett ett otal människor som haft mycket svårt att få sina arbetsskador godkända. För mig är det verkligen viktigt att man förändrar bevisregeln. Det har fattats många olyckliga beslut.

När jag ser på den moderata politiken ser jag ett väldigt markant systemskifte. Det är bara fråga om privata lösningar, att lägga ut det på den enskilde individen. Är det inte så att betydligt fler kommer att hamna i fallgropar och inte kunna få sina arbetsskador godkända? Jag tror tyvärr att det blir så.

Margareta Cederfelt pratar om tydlighet i systemet. Vad jag kan märka finns det en sak som framgår med väldigt skarp tydlighet i den moderata politiken, och det är att löntagarna och de grupper som har det svårt kommer att få det än värre med de moderata förslagen.

Anf. 73 MARGARETA CEDERFELT (m) replik:

Herr talman! Som jag nämnde inledningsvis är det endast 13 % av de långtidssjukskrivna som i dag erhåller en arbetslivsinriktad rehabilitering inom ett år. Och så har vi en monopolsituation med ett offentligt system. Är detta att betrakta som tillfredsställande?

Anf. 74 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Herr talman! Jag kan i och för sig hålla med Margareta Cederfelt om att vi måste göra mycket mer när det gäller rehabiliteringsansträngningar. Visst är det så. Vi måste avsätta mer resurser, och vi måste också komma in på ett mycket tidigare stadium när det gäller rehabiliteringar och när

det gäller att följa upp skador. Att anslå resurser vid de rätta ögonblicken är en prioriterad uppgift.

Därför behövs det också mer pengar i de offentliga systemen. Det är överbelastat som det är i dag. Det behöver göras mycket mer ute på arbetsplatserna. Vi behöver en förebyggande arbetsmiljö. Vi behöver en företagshälsovård som fungerar. Detta vet jag att Moderaterna inte har varit några anhängare av. Vi har sagt att vi vill ha en obligatorisk företagshälsovård där läkare och tekniker kan hjälpa till med arbetsplatsundersökningar och rehabiliteringsprogram. Det kan verkligen förebygga. Det gäller då att satsa pengar på detta.

Margareta Cederfelt nämnde också det här med sveda-och-värk-ersättning. Tittar man närmare kan man se att det finns ganska bra avtalsgruppsjukförsäkringar på arbetsmarknaden i dag. De flesta fackliga organisationer har tecknat sådana. Jag vill rekommendera Margareta Cederfelt att göra ett studiebesök på AMF och få reda på vilka ersättningar man kan få vid arbetsskada eller när man är sjuk en längre tid. Det är ganska bra ersättningar och också någonting att bejaka.

Avslutningsvis sade Margareta Cederfelt att man på sikt hoppas att arbetsskador ska bli mer sällsynta. Jag tycker att det är ganska naivt att säga så. Vi måste alla arbeta för att vi ska få ett mindre antal arbetsskador, och då gäller det också att göra bättre reformer och ändra på bevisreglerna.

Anf. 75 MARGARETA CEDERFELT (m) replik:

Herr talman! Är det ert synsätt att det är naivt att tro att arbetsskador ska bli mer sällsynta i framtiden? Jag trodde att vårt arbete i utskottet gick ut på att finna system och förbättra just så att arbetsskador ska bli mer sällsynta i framtiden. Det är just detta vårt moderata förslag syftar till.

Anf. 76 BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Jag tänkte be att få återkomma en sista gång i denna del av debatten till en fråga som flera av oss har tagit upp, nämligen att det skulle vara värdefullt för vårt land om vi kunde få till stånd ordentliga överläggningar om en reformering av de svenska socialförsäkringarna. Jag och några andra har fått svar av fru statsrådet, som tyvärr inte är kvar i kammaren, på temat att man kanske kan klara av detta i riksdagen. Hon har hänvisat till utskottets diskussioner, och hon har också, om jag har förstått det rätt, hänvisat till att man kan motionera och på så vis lägga fram förslag.

Jag har därför försökt ta reda på hur många motionsyrkanden som har lagts. Jag måste dock erkänna att min räkneförmåga inte riktigt klarar det på så här kort tid. Men om vi tittar på antalet sidor där man har räknat upp de motionsyrkanden som är föremål för debatt här i dag kan vi se att det är drygt 20 sidor med motionsyrkanden från olika partier som har velat reformera det svenska socialförsäkringssystemet.

Då undrar man förstås, herr talman, hur det har gått med alla dessa kloka förslag. Det är förstås mer eller mindre kloka förslag från olika partiers sida, men man har ändå ansträngt sig. Jo, det kan man läsa på s. 2 i betänkandet. Där står det nämligen hur det har gått med dessa, kanske några hundra, motionsyrkanden. Jag citerar: ”Samtliga motionsyrkanden

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

avstyrks.” Den slutsats man kan dra är att denna metod åtminstone inte i år har varit framkomlig när det gäller att nå varandra för att försöka vidareutveckla de svenska socialförsäkringarna.

Jag tvingas då att återkomma till det jag avrundade mitt inledningsanförande i dag med: Det finns förstås en risk att reformeringen av de svenska socialförsäkringarna får avvakta en borgerlig valseger.

Anf. 77 GÖTE WAHLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag sade i mitt anförande inledningsvis att det var ett stort antal motioner som behandlats och varit föremål för diskussion, såväl internt i utskottet som naturligtvis också på andra ställen i den debatt som lett fram till det betänkande som vi i dag behandlar. Att dra den slutsats som Bo Könberg nu drar, att detta på något sätt skulle vara att ignorera alla de tankar som finns i de motioner som är förelagda riksdagen, är naturligtvis fel. De finns med i diskussionen, i alla fall inom vårt parti. Sedan får naturligtvis övriga partier göra bedömningen utifrån sina ställningstaganden, men för vår del är det helt naturligt att de tankar och idéer som finns, även om de inte ideologiskt stämmer överens med våra tankar, har funnits med i processen inför beredningen av det här betänkandet.

Anf. 78 BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Det är förstås glädjande för alla motionärer som har arbetat med sina förslag att nu få höra från den socialdemokratiska huvudtalaren i detta avsnitt att deras förslag finns med och har funnits med i beredningen av betänkandet. Det känns säkert bra. Dock tror jag att den glädjen något dämpas av formuleringen: ”Samtliga motionsyrkanden avstyrks.”

Anf. 79 GÖTE WAHLSTRÖM (s):

Herr talman! Såväl Bo Könberg som jag har skrivit motioner, inte bara i det här sammanhanget utan också i andra sammanhang, där vi har sett att dessa motioner, tankarna och visionerna om hur vi bygger samhället, har funnits med och lyfts fram. Bo Könberg uttryckte själv i diskussionen förut att tankar som Folkpartiet förde fram för tre år sedan tydligen börjar vinna kraft hos vissa företrädare i den här kammaren nu. Det är klart att processen tar sin tid. Men att gå ut och torgföra att man skulle ignorera alla de tankar som finns i motionskrivandet tycker jag är ett felaktigt synsätt och ett felaktigt sätt att hantera det här utifrån den erfarenhet som inte minst Bo Könberg bör ha av riksdagens arbete.

Anf. 80 BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Visst är det så att förslag med tiden kan få större genomslagskraft än de har inledningsvis. Mitt och flera andras förslag till bl.a. årets riksdag är att man skulle försöka nå en bred uppgörelse om fundamentet i de svenska socialförsäkringarna. Det har ändå baserats på att jag tror att det kanske vore mer framkomligt om man slog sig ned med *det* uttalade syftet jämfört med den mer traditionella motionshantering som det ändå blir fråga om, och som man väl ändå får utläsa av att samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Anf. 81 GÖRAN LINDBLAD (m):

Herr talman! 2003 träder hela den stora pensionsreformen i kraft. För att underlätta övergången från ett pensionssystem till ett annat är reformen omgärdad med en rad övergångsbestämmelser. Den inflationsekonomi som kännetecknade 80-talet kraschade. Statligt dominerade Nordbanken var den kreditinstitution som först möttes av de här allvarliga problemen. Andra banker följde efter, och staten fick gå in med mycket kostsamma räddningsaktioner, den s.k. bankakuten. Resultatet blev ekonomiska problem för både allmänheten och staten. Det blev nödvändigt att dra ned utgifterna i de statliga transfereringssystemen. Detta drabbade såväl ATP som folkpensionerna.

Vi kan nog vara överens om att pensioner i det längsta ska vara oantastbara, alltså att reglerna i pensionssystemen bör ligga fast. Finanskrisen värkte ut så småningom och den flytande kronan skapade nya och bättre tillväxtförhållanden. USA:s långa högkonjunktur har också inverkat mycket positivt på den svenska ekonomin. Det är därför vi moderater nu i motion SF298 anvisar 400 miljoner kronor mer än regeringen. Vi vill att folkpensionen och dess efterföljare för perioden 2001 till 2006 ska räknas upp med ett förhöjt prisbasbelopp med två procentenheter för dem som fick folkpension 1993–1998. Vad vi föreslår är alltså helt enkelt en återbetalning till dem för vilka en viss del av pensionen drogs in.

Jag kan tyvärr inte här yrka bifall till detta krav eftersom de 400 miljonerna redan har röstats bort i ett tidigare förfarande – egentligen utan att riksdagen faktiskt har blivit uppmärksam på hur vi ville lösa dessa problem som endast har drabbat ett fåtal årskullar av pensionärerna.

Herr talman! När det gäller änkepensionerna är vi moderater mycket kritiska till regeringens handläggning. 1988 kom man här i riksdagen i bred enighet överens om att övergångsregler som skulle göra den då aktuella försämringen av änkepensionerna så lite stötande som möjligt skulle ligga fast. Övergångsreglerna skulle alltså inte ändras. Trots detta försämrade Socialdemokraterna övergångsreglerna och införde nya regler om inkomstprövning i änkepensionernas folkpensionsdel. Det har lett till mycket kraftiga inkomstminskningar för en rätt stor grupp änkor.

Änkorna känner sig svikna och övergivna. Jag fick senast i går ett brev från en änka i Bohuslän som tvingats begära ackord hos banken för sina huslån. Om det inte skulle beviljas måste hon gå från gård och grund. Hur kan Lennart Klockare och hans hejdukar i stödpartierna förklara för den här bohuslänska änkan att ni tillvaratar hennes intressen?

Herr talman! Vi moderater har inte övergivit änkorna. Vi har tillsammans med de andra borgerliga partierna gjort vad vi har kunnat för att nedkämpa löftesbrytarna. I vår motion i år anslår vi medel för att änkepensionerna ska kunna återställas. Samma krav och anslag finns i en partimotion. Upprördheten över hur en stor grupp änkor har behandlats har också lett till en rad enskilda moderata motioner där man kräver att regeringen ska lägga fram förslag som undanröjer en orättvisa som så specifikt inriktas mot en liten grupp människor, nämligen änkorna.

För precis en vecka sedan debatterades integrationspolitik här i kammaren. Jag frågade då Anita Jönsson, som hade att leda debatten för

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

Socialdemokraterna: Varför vill inte Socialdemokraterna medverka till att gamla invandrade människor får, jag kallar det inte pension för det får man inte göra men i alla fall någon form av pensionsliknande bidrag, i stället för att behöva förnedra sig med mössan i hand på socialbyrån, där någon annan har makt över pengarna, för att kunna trygga sin försörjning?

I anslutning till utgiftsområde 11 finns det ett par motioner på det här temat. Jag fick alltså inget svar i debatten förra veckan. Jag är emellertid ibland, vid något enstaka tillfälle i alla fall, optimist avseende regeringens vilja. Jag hoppades att statsrådet skulle svara, men Lennart Klockare kanske kan svara på frågan hur man har tänkt göra, snabbt, när det gäller försörjningen av äldre invandrare så att den frågan får en snar lösning.

Herr talman! Den sista punkt jag vill ta upp i det här anförandet gäller bostadstilläggen till pensionärerna. Regeringen föreslår här ändrade regler. Man säger i propositionen att man genom denna ändring når de pensionärer som har mest bekymmersam ekonomi. Den ökning av taket i bostadsbidragssystemet som föreslås kommer i alltför många fall inte alls att gynna pensionärer. I stället kommer kommuner som tar ut mycket höga kostnader i t.ex. särskilt boende att gynnas.

Dessutom är det inte helt lätt att säga vilka individer eller möjligtvis grupper av individer som drabbas värst av de här ökade kostnaderna. Frågan är om det inte är änkor som bor kvar i det gamla hemmet som är värst drabbade. Det kan t.ex. vara ett äldre hus i ett uppvuxet område i en storstad eller i en universitetsstad. Det kan också ligga i ett attraktivt kustområde. För dessa orter har taxeringsvärdena ökar med mellan 30 % och 90 % i år, och det har i många fall lett till ökade boendekostnader på mer än 1 200 kr per månad. Pensionerna ligger fast. Samtidigt har även andra boendekostnader skjutit i höjden. Här utgår inga bostadsbidrag, men statens krav på skatter leder till tvångsförsäljningar på grund av likviditetsbrist. Detta drabbar åter hårt kvarboende änkor.

Herr talman! Ett mycket bättre sätt att verkligen se till att de pensionärer som har det sämst ställt får stöd är att öka det särskilda bostadstillägget för pensionärer. Vi moderater föreslår därför att den skäliga levnadsnivån beräknas till 134,5 % för ensamstående och 114,4 % för gifta. I propositionen pekar regeringen på att det särskilda bostadstillägget för pensionärer varit ett utomordentligt väl avvägt socialt stödssystem för äldre med knapp pension, men man har tydligen inte dragit några slutsatser av detta.

Herr talman! Slutligen vill jag göra två påpekanden. Det är i princip fel att pensioner utgår med olika belopp för gifta och ogifta. Det är faktiskt en gammal kvarleva från förra seklets början. Principens brister har påpekats i ett par moderata motioner. Kostnaden för att göra en förändring nu är stor. Den kommer dock att minska vartefter i framtiden, och utskottet har därför angivit att utvecklingen bör följas noga. Det här är bra. Den bör följas noga.

Också i en annan enskild moderat motion har bristfälliga principer påtalats, nämligen vid beräkningen av bostadskostnaderna vid bostadstillägg för pensionärer. Det är enkla förändringar som kan göras och bör göras. Jag har väldigt svårt att förstå varför utskottet visar så stor njugethet i den frågan.

Anf. 82 CLAES STOCKHAUS (v):

Herr talman! Den här delen av debatten om socialförsäkringsutskottets betänkande 2000/01:SfU1 handlar om utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom samt Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten. Det finns också ett annat betänkande, och det är 2000/01:SfU6 angående Vissa ålderspensionsfrågor, m.m., som hör hemma i sammanhanget.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom omfattar politikområdet Ekonomisk äldrepolitik. Det rör ålderspensioner, efterlevandepensioner till vuxna, bostadstillägg till pensionärer samt delpension.

I budgetpropositionen för 2001 föreslår regeringen ett nytt mål för detta politikområde, och det lyder: Personer med låg eller ingen inkomstrelaterad pension ska garanteras ett värdesäkrat grundskydd.

Ser man nu isolerat på detta utgiftsområde och betraktar Moderaternas, Kristdemokraternas, Centerns och Folkpartiets enskilda förslag utan att beakta utgiftsområdena 10 och 12 kan det ju tyckas att här är regeringen och samarbetspartierna Vänsterpartiet och Miljöpartiet väl så snåla.

Nu handlar det dock om att ha en helhetspolitik på socialförsäkringsområdet. Det går ju annars lätt att lova ut en del inom äldrepolitiken om man, som Moderaterna och Kristdemokraterna, i olika grad och i vissa fall med råde tar igen det på utgiftsområde 10. På det sätt som framför allt Moderaterna inom utgiftsområde 10 vill skära i sjukförsäkringen förskräcker.

Vem drabbas hårdast av detta? Det är självfallet låginkomsttagarna. Men det kanske finns ett samband med kommande pensionsåtaganden. Vi vet ju att dödligheten i åldrarna 20–64 år totalt har minskat, enligt jämförande studier för åren 1981–1985 och 1991–1996. Den har minskat, men inte för alla. Bland kvinnor i gruppen s.k. okvalificerade arbetare har dock i praktiken ingen minskning skett sedan 1981, och detta gör att klasskillnaderna mellan kvinnor har ökat. Detta kan vi läsa i bilaga 4 i detta betänkande. Andelen av dessa kvinnor som uppnår pensionsålder ökar inte.

Om jag går in på reservationerna inom utgiftsområde 11 tänker jag kommentera pensionstillskottet och efterlevandepensionerna.

Vad gäller pensionstillskottet kan vi ju ha sympatier för syftet, dvs. att förbättra för pensionärer med låg pension. Vi vet ju att stora ekonomiska skillnader finns inom pensionärsgruppen, och särskilt allvarlig är situationen för äldre kvinnor. Därför är det mycket viktigt att ålderspensionärernas ekonomiska förhållanden hålls under uppsikt. Vi menar dock i budgetuppgörelsen att speciellt boendekostnaderna är ett stort problem för låginkomstpensionärerna, och därför är det mera träffsäkert att ytterligare förbättra bostadstillägget till pensionärer, vilket nu också sker från den 1 januari 2001 enligt budgetuppgörelsens förslag.

Sedan har vi efterlevandepensionerna. Om vi tittar på reservationerna där ser vi att Kristdemokraterna märkligt nog inte finns med på den reservation som rör efterlevandepensionerna, utan det är Folkpartiet och Moderaterna. Visserligen tar Kristdemokraterna upp anslag för just den här delen i ett särskilt yttrande, men frågan kan ändå ställas: Är det inte tillräckligt viktigt att ange i en reservation just frågan om efterlevandepensionerna, som Folkpartiet och Moderaterna gör? Vi får väl höra det

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

sedan. Annars kommer det att slås fast i riksdagsprotokollet i dag att det kanske mer är en pennfäktning.

Vänsterpartiet anser fortfarande att det var fel att införa inkomstprövning av änkepensionen. Nu sitter vi där vi sitter i ett budgetsamarbete och har därför koncentrerat oss på att få till stånd förändringar av det sätt på vilket inkomstprövningen sker och den inkomst som ligger till grund för prövningen. I vårbudgeten senast fick vi igenom 30 miljoner kronor för att göra inkomstprövningen av änkepensionerna generösare och enklare. Hur det kan ske tas upp i samband med propositionen om ett nytt system för bostadsstöd till pensionärer. Denna proposition är aviserad till våren 2001.

Så kommer vi till ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten.

Vänsterpartiet har sedan hösten 1998 ett samarbete med regeringen som bl.a. omfattar budgetfrågorna. Dock inrymmer inte samarbetet frågor som direkt berör det nya pensionssystemet, och det leder till problem, väsentliga problem.

Den s.k. Genomförandegruppen kan fatta politiska beslut med ekonomisk innebörd utan att denna grupp sedan har något ansvar för budgeten i dess helhet. Det är en mycket märklig ordning. Det är ett stort problem med ett delat ansvar i budgetprocessen, där andra än Vänsterpartiet och Miljöpartiet är med i delmomenten men vi i slutändan ska stå upp för slutprodukten.

Vänsterpartiets mening är därför att pensionsfrågorna i sin helhet snarast möjligt bör ingå i det samlade budgetarbetet. Denna mening uttrycker Vänsterpartiet i ett särskilt yttrande.

Jag skulle kunna uttrycka denna märkliga budgetansvarssituation enligt följande, där vi översätter det hela till en familj:

Hösten 1998 träffar mannen en ny kvinna. Han kan dock inte släppa taget om sina gamla "flammar" utan träffar dem av och till. Han ger dem presenter, men han betalar från hushållskassan som han har tillsammans med sin nya kvinna. När den nya kvinnan vill veta hur vissa utgiftsposter kommit till får hon något svävande till svar att det handlar om gamla "åtaganden", dvs. gamla, oavslutade relationer, men att hon inte ska bry sig om det utan även fortsättningsvis lägga sin del till hushållskassan och finna sig i denna situation!

Så kan det beskrivas.

När vi lyssnade på Ingela Thalén under föregående utgiftsområde framkom det, om man översätter det till exemplet med den här mannen, att han har drabbats av en viss eftertanke. Det sades ändock att vissa demokratiproblem kan uppstå med blocköverskridande lösningar, framför allt som i exemplet, där det är en ny konstellation som sedan ska ta ansvar för budgeten i dess helhet och för slutprodukten.

Fru talman! Jag vill slutligen yrka bifall till hemställan i socialförsäkringsutskottets betänkande 2000/01:SfU1 Anslag inom socialförsäkringsområdet när det gäller utgiftsområde 11 och därutöver avsnittet Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten.

Vad gäller betänkandet 2000/01:SfU6 Vissa ålderspensionsfrågor, m.m. yrkar jag bifall till Vänsterpartiets reservation under mom. 2 angående utbetalning av handikappersättning vid bosättning utomlands.

Anf. 83 GÖRAN LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Det är intressant att Claes Stockhaus här i talarstolen vidgår, vilket för övrigt är sant, att klasskillnaderna ökar med den politik som Socialdemokraterna och Vänsterpartiet driver tillsammans. Det är intressant att konstatera det.

Det jag egentligen begärde replik för gällde naturligtvis efterlevandepensionerna. Om det nu var fel och fortfarande är fel, och om vi vill nå samma gemensamma mål, finns ju reservation 38, som jag enligt överenskommelse för tids vinnande inte har yrkat bifall till. Men om vi har majoritet för den ska jag naturligtvis ändra mig och göra det. Svara på det, Claes Stockhaus!

Anf. 84 CLAES STOCKHAUS (v) replik:

Fru talman! Jag sade redan i anförandet att vi sitter i en budgetsamarbetsituation som gör att det inte går att hantera frågan på det sättet. Precis som uppgörelserna har träffats om det nya pensionssystemet tidigare, där det har träffats en uppgörelse med andra partier och där vi inte har varit med, får vi nu finna oss i ett läge där vi tar ansvar för frågan.

Jag nämnde också vad gäller efterlevandepensionerna att vi där ändå har föreslagit en lite mjukare omgång, med generösare och enklare inkomstprövning. Där handlar det framför allt om man ska räkna med hemmavarande barn över 18 år.

Anf. 85 GÖRAN LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Då är det tydligen på det sättet att ni i Vänsterpartiet sätter samarbetet före änkorna. Är det så jag kan tolka det, Claes Stockhaus?

Anf. 86 CLAES STOCKHAUS (v) replik:

Fru talman! Låt oss vända på frågan, Göran Lindblad, och blicka ett par år framåt. Den här frågan kommer säkert upp på bordet om det då skulle bli en borgerlig regering. Men vilka kommer då att ingå i den borgerliga regeringen? Förmodligen ska också Centern ingå. Det partiet finns inte med i det här sammanhanget, för det har redan bundit upp sig. Hur ska ni hantera den här frågan då? Centern lär väl stå kvar på sin gamla ståndpunkt. Då får ni problem att klara frågan om änkorna.

Anf. 87 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Utgiftsområde 11 omfattar ekonomisk trygghet vid ålderdom. Jag hoppas att Claes Stockhaus lyssnar nu. Jag yrkar å kristdemokraternas vägnar bifall till reservation 38 under mom. 29. Jag vill meddela att det var *et teknisk uheld*, som danskarna säger, dvs. ett mänskligt misstag, som gjorde att vi inte kom att stå med på den här reservationen. Detta kan bekräfta den ofullkomlighetstanke som vi har som en av de grundläggande ideologiska värderingarna i vårt parti.

Pensionsöverenskommelsen från sommaren 1998 vakar över oss när vi debatterar utgiftsområde 11. Som ett led i denna stora reform avsätts under anslaget 20:1 till ålderspensioner ett ramanslag om drygt 10 miljarder och under anslaget 20:2 till efterlevandepensioner ett ramanslag

om 13 miljarder. Slutligen avsätts 10 miljarder till bostadstillägg och en inte oansenlig summa om 177 miljoner till delpensioner.

Trots att jag är försäkringstjänsteman till professionen kan jag inte låta bli att förundras över hur mycket vi engagerar oss för och avsätter pengar till våra kommande pensioner. Man kan fundera över varför det är viktigare att leva i framtiden än att göra det i dag.

I går eftermiddag arrangerade SEB Trygg Liv en konferens här i Stockholm om pensionsfrågor. Seminariet inleddes med att några pensionärer berättade om vad de skulle göra om de fick leva om sitt liv. Deras budskap borde vara ett budskap till oss i aktiv ålder. Ingen av dem sade att de skulle ha satsat mer pengar på pensionen. De önskade snarare att de hade varit lite mer rebelliska, gjort annorlunda saker och haft det något roligare i livet.

Ett bra tips gavs av en av föreläsarna, som i och för sig inte var med oss så länge. Tipset stämmer väl överens med det reformerade pensionsystem som vi nu har glädjen att introducera under några år. Det var Gunnar Wetterberg, som sade: Arbeta mer – och se till att det är kul att arbeta!

Hur som helst – tryggheten inför ålderdomen ska inte på något sätt förringas. Vi människor har förmågan att bekymra oss, engagera oss och planera för framtiden. På pensionsseminariet i går myntades följande sentens: Det är lättare att leva ett rikt liv som ung, om man vet att det också blir ett när man blir gammal.

Pensionsöverenskommelsen mellan fem partier har gjort det enkelt att föra denna debatt. Det reformerade ålderspensionssystemet har på ett föredömligt sätt höjt nivån för de pensionärer som har låg eller ingen inkomstrelaterad pension. Garantipensionen är bra och kommer allt framgent att betyda mer och mer för pensionärskollektivet.

Men vi har några år fram till dess att alla omfattas av minst garanti-pension. Fram till dess är det viktigt och även en rättvisefråga för oss kristdemokrater att de personer som har låg eller ingen ATP ska erhålla en rimlig trygghet.

Fru talman! Jag vill ta upp frågan om pensionstillskottet. Kristdemokraterna anser att riksdagen ska öka anslaget 20:1 med ytterligare 940 miljoner för att på så sätt skapa utrymme för att höja pensionstillskottet med 200 kr per månad för pensionärer med låg pension.

Även om regeringen permanentar den tillfälliga höjningen av pensionstillskottet, vilket är bra, är det många som lever vid levnadsstandardens nedre gräns. Dessa människor har varit med om att bygga upp Sverige och den välfärd som vi faktiskt med tacksamhet kan notera att vi har i dag. Det är inte mer än på sin plats att dessa våra äldre får en rimlig ekonomi under sina sista levnadsår.

Jag vill fråga Lennart Klockare om han inte anser dessa människor vara värda den – om än blygsamma – utökning av pensionen som kristdemokraterna föreslår i sin motion. Även om det statistiskt kan bevisas att pensionärerna i förhållande till andra grupper höjt sin inkomststandard, finns det bevisligen enskilda pensionärer som ekonomiskt sett lever ett ganska påvert liv. Andligt sett kan de kanske må bra som helst, men det mättar varken hungern eller behovet av resor och lite guldkant på tillvaron. Låt oss vara så vänligt inställda till dem att vi låter dem få dessa 200 kr mer i pension.

Fru talman! Under rubriken "Övriga motioner om ålderspension" behandlas motion Sf228 av Tuve Skånberg, som har ett visst värde. I en gammal lag från 1913, reviderad 1996, som tidigare nämnts av Göran Lindblad, stadgas att gifta ska ha en jämfört med ensamstående reducerad pension. Jag kan hålla med Skånberg om motionens innehåll, men vi har valt att avstå från att stödja den i år. Vårt skatte- och pensionssystem blir alltmer inriktat på att var och en ska ansvara för sig. Sambeskattnings finns endast kvar – beklagligt nog – inom förmögenhetsbeskattnings. Det är därför märkligt att denna regel från 1913 finns kvar.

Fru talman! Det har gått ett år sedan vi hade en debatt om efterlevandepension till vuxna. Då var det helt omöjligt att få stöd och förståelse för krav på en omställningspension för längre tid än sex månader. Det är därför som jag med glädje noterar att regeringen och även utskottet nu gått bl.a. oss kristdemokrater till mötes vad avser efterlevandepensionen. Fr.o.m. 2003 gäller tio månader, och 2005 möts våra mål i och med att vi är tillbaka vid tolv månaders efterlevandepension.

Det är emellertid märkligt att vi ska behöva ha övergångsregler på detta område. När ett dödsfall inträffar drabbas man förmodligen av sorg per omgående, och man har redan nu behov av minst tolv månaders efterlevandepension. Det förvånar mig att Klockare tycker att det är rimligt med övergångstider på detta område. Har vi ett löfte om tolv månader, vilket står i propositionen, vad hindrar då att vi genomför denna reform fullt ut redan nästa år? Kan Klockare ge mig ett besked om detta?

Fru talman! Jag vill också aktualisera det närbesläktade området änkepension. Även detta år ska änorna tvingas stå ut med att regeringens tysta skara nonchalerar sitt tidigare löfte om folkpension i form av änkepension. Det förvånar mig fortfarande att man den 1 april 1997 gjorde en cynisk besparing genom att inkomstpröva änkepensionen. Kristdemokraterna anser det vara stöld och bedrägeri att förändra regelverket för pensionsavtal som ingåtts flera år tidigare.

Jag måste få beklaga mig över att änorna även detta år ska behöva fortsätta sina demonstrationer med krav på återgång till avtalet före 1997. Var är ni som var med i oppositionen 1996? Jag vädjar: Låt oss glädja änorna denna jul med att rösta igenom förslaget i reservation 38. Kristdemokraterna kommer att stödja denna reservation av Bo Könberg m.fl. Jag behöver inte gå närmare in på detta, eftersom det redan har tagits upp av Göran Lindblad.

Vad vidare gäller bostadstillägg för pensionärer var höjningen av detta förra året en riktig åtgärd. Det var en tydlig markering och en hjälp för de pensionärer som har de lägsta inkomsterna. Det är glädjande speciellt för kvinnor, som ofta har låga och oregelbundna inkomster. Lennart Klockare och jag har tidigare haft debatter om detta. Då har skillnaderna varit större, och det är med tillfredsställelse som vi kristdemokrater nu noterar denna förbättring av bostadstillägget. Vi ser fram emot det aviserade förslaget om inkomstprövning under våren 2001. Vi anser det vara oerhört värdefullt med ett ekonomiskt stöd till de äldre som har en svag ekonomisk ställning.

Avslutningsvis: Kristdemokraterna föreslår som en liten extra hjälp vad gäller underlaget för bostadsbidrag att fritidsfastighet inte ska tas med i inkomstberäkningen för bostadstillägget. För detta avsätter vi 30 miljoner kronor utöver vad regeringen har föreslagit.

Anf. 88 BIRGITTA CARLSSON (c):

Fru talman! I dag när socialförsäkringsutskottet har fyra olika debatter handlar det väldigt mycket om trygghet. Vi har tidigare debatterat tryggheten i socialförsäkringssystemen. Nu ska vi diskutera tryggheten vid ålderdom. Senare kommer vi till tryggheten för våra familjer och barn.

Trygghet är något som vi vill känna och uppleva. Trygghet är också något som vi kan skapa och förmedla till andra.

Alla människors lika rätt och värde är grunden för Centerpartiets politik. Politiken måste möjliggöra för var och en att växa som människa och att förverkliga sina drömmar. Detta gäller också i allra högsta grad våra äldre.

Att kunna överblicka och påverka och att ha så stor kontroll som möjligt över sin egen tillvaro är en förutsättning för välbefinnande, kreativitet och livskvalitet. Skapande och kreativitet är grunden för ekonomiskt välstånd och en förutsättning för att individer, oberoende av ålder, ursprung, social bakgrund eller boendeort, ska kunna växa och utvecklas.

Centerpartiet utgår från att varje människa har förmåga att förvalta sina möjligheter och att ta ansvar. Grundläggande för individen är friheten från tvång och att man själv får fatta sina beslut och ta ansvar för dem. Grundläggande för staten är att skapa jämlika villkor genom t.ex. rätten till ekonomisk trygghet och social omsorg.

Fru talman! För de flesta människor är tryggheten självklar, det sociala nätverket starkt och den ekonomiska standarden bra. Men en del människor i Sverige, och de är inte så få, har det ganska svårt ekonomiskt. Den ekonomiska tryggheten handlar om att få det att gå ihop för dagen. Ibland är socialtjänstens bedömning avgörande för om man får ekonomin att gå ihop, för om pengarna räcker till det allra nödvändigaste.

Att ekonomin går på högvarv i Sverige märker inte alla människor av. När det ekonomiska utrymmet är så litet att man har svårt att klara sitt uppehälle är det svårt att känna glädje och tillfredsställelse över att det går bra för Sverige.

Fru talman! Politiken för våra äldre kan inte utgå från att alla är lika. Pensionärernas livsvillkor och behov varierar, och var och en måste behandlas med utgångspunkt från sina egna förutsättningar och sin egen vilja.

Äldrepolitiken tenderar ibland att enbart handla om vård och omsorg och om stödjande insatser och omhändertagande. Perspektivet måste vidgas. Behandlingen av våra äldre, som ju är en växande andel av befolkningen, måste vara sådan att de ses som en resurs precis som övriga individer i Sverige. Det är helt felaktigt att samhället betraktar våra äldre som individer som enbart är i behov av omhändertagande i stället för att betrakta dem som individer som kan tillföra något till samhällets utveckling och som individer vars livserfarenhet är en mycket stor resurs. Begrepp som vi i Centerpartiet anser ska vara vägledande för äldrepolitiken är delaktighet, självförverkligande, oberoende, värdighet och, sist men inte minst, trygghet.

Vi lever allt längre och är allt friskare. 17 % av de svenskar som går i pension har minst en förälder i livet. I dag är drygt 1½ miljoner människor över 65 år. 432 000 av dessa är över 80 år. Om ett par decennier är var fjärde invånare ålderspensionär. Många 65-åringar kan se fram emot

ett friskt och aktivt liv i 20–25 års tid. Men samtidigt blir det allt fler människor som inte orkar arbeta fram till ålderspensionen. Antalet förtidspensioneringar ökar. Detta tyder på ett alltför tufft arbetsliv, utan makt och inflytande.

I dag lämnar alltför många arbetslivet före pensionsåldern 65 år. Andelen äldre som deltar i arbetslivet har minskat kraftigt under 1900-talet. År 1970 var det 71 % av männen som förvärvsarbetade året innan de fyllde 65 år. Den siffran sjönk till 39 % år 1997. Förvärvsfrekvensen vid samma tidpunkt var för män i åldersgruppen 25–54 år 94 %, att jämföra med 83 % 27 år senare.

År 1970 var det 29 % av kvinnorna som förvärvsarbetade året före 65 års ålder; detta jämfört med 28 % för år 1997. För kvinnor i åldersgruppen 25–54 år var förvärvsfrekvensen 63 % år 1970, respektive 77 % år 1997.

När det gäller åldersgruppen 65–74 år arbetar 12 % av männen och 3 % av kvinnorna. De flesta av dessa män och kvinnor arbetar få timmar – nästan hälften mindre än 20 timmar.

Arbetslivet måste bli flexibelt. Dels måste insatser göras för att förändra attityden till äldre på arbetsmarknaden. Dels måste människor ges förutsättningar att orka arbeta fram till pensioneringen. Kontinuerlig vidareutbildning och ökad flexibilitet i arbetslivet är två nödvändiga åtgärder.

Andelen förvärvsarbetande fram till pensionsåldern är alltför liten. Ambitionen måste vara att höja den faktiska pensionsåldern. Den nuvarande trenden mot en ökad förtida avgång från arbetslivet är ohållbar i ett samhällsekonomiskt perspektiv och inte minst i ett allmänmänskligt perspektiv. Ett hårdare klimat på arbetsmarknaden gör att många människor inte känner sig välkomna eller att krafterna sviktar innan pensionen inträder. Samtidigt finns det många äldre som vill fortsätta att arbeta efter pensioneringen och som känner sig svikna när de tvingas lämna arbetet vid en given tidpunkt.

Flexibel pensionsålder mellan 60 och 70 år är *en* del i det nya pensionssystemet. De ekonomiska förutsättningarna för detta är reglerade. Däremot finns det ännu ingen arbetsrättslig rätt att för den som så önskar använda flexibiliteten i det nya pensionssystemet fullt ut. T.ex. gäller inte lagen om anställningsskydd efter 65 års ålder. För att det verkligen ska bli en möjlighet att utnyttja flexibiliteten i pensionssystemet måste nödvändiga förändringar göras.

Fru talman! Den ekonomiska standarden för väldigt många av våra äldre har blivit bättre under de senaste decennierna. Den utvecklingen har till stor del berott på ATP-systemet men också på att fler valt att ha egna pensionsförsäkringar. Men vi får inte glömma att vi fortfarande har en ganska stor grupp pensionärer som har enbart grundpension. Nästan 10 % av pensionärerna har enbart grundpension. De pensionärer som återfinns här är i regel över 76 år och väldigt ofta kvinnor.

Den genomsnittliga inkomsten år 1997 var för pensionärer med lägsta pensionen 65 300 kr. Medelinkomsten för samtliga pensionärer samma år var 94 700 kr – alltså en ganska stor skillnad. Samma år hade 28 % av pensionärer med enbart grundpension inkomster under socialbidragsnormen – det gäller 7 % av samtliga ålderspensionärer. Trots det är endast 1 % av dessa ålderspensionärer socialbidragstagare.

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

Centerpartiet tycker att det är viktigt att förbättra den ekonomiska situationen för pensionärer med enbart grundpension. Därför vill vi höja pensionstillskottet med 3 000 kr per år. När folkpensionen och pensionsstillskottet år 2003 ersätts med garantipension föreslår vi en höjning även av garantipensionen.

Fru talman! Det är viktigt att våra äldre får känna trygghet. Vi har en grupp i samhället som kanske inte är så stor men som inte är mindre viktig för det, nämligen personer som kommit till vårt land senare i livet och som därigenom har ingen eller bara liten folkpensionsrätt i Sverige. Det gäller invandrare. Dessa är genom det pensionssystem som vi har helt beroende av socialbidrag. Vi i Centerpartiet anser inte att detta är en rimlig lösning, utan vi anser att staten ska överta kostnadsansvaret för dessa pensionärer.

Fru talman! Till sist vill jag yrka bifall till vår reservation nr 35.

Anf. 89 CLAES STOCKHAUS (v) replik:

Fru talman! Jag vill ställa en fråga på ett område inom utgiftsområde 11 som Birgitta Carlsson knappt nämnde, eller kanske inte nämnde alls. Det handlar om efterlevandepensionen. Efter mitt anförande fick jag en replik från moderaterna där man sköt in sig på den. Det sades att vi sätter budgetsamarbetet före änkorna.

Vi tänker oss två år framåt i tiden. Vi har ett nytt val, och det blir en borgerlig regering som även Centern ingår i. Då förmodar jag att frågan om efterlevandepensionen kommer att finnas med på dagordningen. Hur ska Centern ställa sig då?

Det är en lite omvänd situation. Som det är nu prioriterar inte Centern den frågan. Vi skulle gärna ha prioriterat frågan, men vi har bara kommit en liten bit i det budgetsamarbete som vi nu har. Det skulle vara intressant att höra hur Centern skulle ställa sig i ett sådant tänkt läge.

Anf. 90 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag ska vara ärlig och säga att vi inte har diskuterat hur vi ska hantera den frågan om två år. Men jag vet att vi har varit med om uppgörelsen. Vi har också varit med om att lägga fram förslag om att förbättra villkoren. Där föreslog vi också att man skulle se över hur det verkligen slog.

Det var en period då Sveriges ekonomi gick på knäna. Vi vidtog ganska många åtgärder för att förbättra ekonomin. Nu går det mycket bättre för Sverige. Det nämnde jag också i mitt anförande. När samarbetet som jag hoppas har påbörjats om två år är jag övertygad om att det inte kommer att vara några problem att lösa den här frågan.

Anf. 91 CLAES STOCKHAUS (v) replik:

Fru talman! Birgitta Carlsson säger att det inte kommer att vara några problem att lösa frågan. Det beror på vad det blir för resultat. Nu har Centern inte diskuterat färdigt hur man ska ställa sig i ett sådant läge. Vi får här den frågan från era förmodade regeringskamrater. Om ett sådant läge skulle uppstå kan det ändå vara intressant att veta om det skulle finnas någon liten möjlighet att Centern kanske ändå sätter en budgetuppgörelse före änkorna i det läget.

Anf. 92 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tycker ändå att det är en fråga som är svår att svara på så här långt i förväg. Jag utgår från att Claes Stockhaus mer än en gång har varit frustrerad över att man kanske inte når så långt som man hoppas när man samarbetar med olika partier. Det var även så under den borgerliga regeringens period. Alla partier kan inte få igenom all sin politik.

Vi har inte haft en diskussion om hur vi ska prioritera denna fråga. Det får vi återkomma till längre fram.

Anf. 93 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! I botten på diskussionen om detta utgiftsområde ligger förstås den stora pensionsreform som successivt träder i kraft i vårt land. Det är en pensionsreform som har arbetats fram med betydande möda, vågar jag säga, men som blir tydligare och tydligare för varje dag och som väcker betydande uppmärksamhet inte bara i vårt land utan också i många andra länder.

De grundläggande dragen i reformen handlar bl.a. om att betona att det är en försäkring. Den är till för att ta hand om ekonomin för dem som får förmånen att leva länge. Det har i denna socialförsäkring införts betydligt rakare rör än de som har funnits tidigare, dvs. ett samband mellan avgifter och förmåner.

Den fördelningspolitik som finns är tydlig och medveten, och det finns en betydande sådan i systemet som handlar bl.a. om garantipension och pensionsrätt för barnår. Man kan se precis vad kostnaderna är, och de får bäras av skattebetalarkollektivet i dess helhet.

Ett annat inslag är den följsamhet som finns i det nya pensionssystemet i förhållande till förändringarna i både samhällsekonomin och demografin. Ett annat inslag är den fonderade delen, dvs. det som vi i dagligt tal kallar för premiepensionsdelen, och som många av oss fått ägna några minuter eller timmar under hösten för att bestämma hur vi själva vill placera.

Ytterligare ett annat inslag är en betydande flexibilitet. Efter 61 års ålder kan man själv bestämma när man vill ta ut pensionen, på försäkringsmässiga villkor. I botten på hela systemet ligger att försöka ordna det i detta system så att de drivkrafter som finns för den enskilde överensstämmer med det som är bra för oss alla. Det är sådant som vi politiker har all anledning att fundera på i alla system som vi blir inblandade i.

I själva betänkandet diskuteras ett antal konkreta saker. Några av dem har vi haft uppe för vår del i våra förslag till budget för nästa år. De har röstats bort tidigare av denna kammare. Jag vill bara påminna om att vi i det sammanhanget har tagit upp en försämring som infördes häromåret för de pensionärer med lägre inkomster som har fritidshus. I de fallen kommer numera fritidshuset att räknas in när man bestämmer om de har rätt till bostadsbidrag eller inte. Den regeln var borta ett antal år. Den har funnits tidigare. Den försvann under ett tiotal år, och har tyvärr återförts av en majoritet. Det har vi försökt att göra någonting åt. Vi har hittills misslyckats, men vi fortsätter att driva den frågan.

Den tyngsta fråga som nu är uppe, och som vi ska ta ställning till när vi ska votera i dessa ärenden på just detta utgiftsområde, är det som har att göra med efterlevandepensionerna. Det skedde ändringar för efterle-

vandepensionerna i slutet på 80-talet efter många års diskussion. Det blev till slut en bred partipolitisk uppgörelse om övergångsregler under lång tid för att förändra de gamla änkepensionerna och för att se till att så få som möjligt drabbades av reglerna.

Tyvår ändrades hela systemet för några år sedan, våren 1997, genom en uppgörelse där Socialdemokraterna som regeringsparti var pådrivande. Man fick ihop en majoritet som införde den s.k. inkomstprövningen av änkepensionerna. Den ledde till, såvitt jag kan se, att en grupp människor, i det här fallet änkor, drabbades av den största ekonomiska försämring som någon grupp har drabbats av under hela 90-talets många gånger bekymmersamma ekonomiska saneringsarbete av både borgerliga regeringar och socialdemokratiska regeringar. Man valde från socialdemokratiskt håll att göra en mycket långtgående besparing för den här gruppen.

När tiderna och konjunkturerna därefter har blivit bättre har man varit beredd att återta en del av de försämringar man genomfört. Men när detta är genomfört är pensionerna för änkor inte bland dem. Statsministrar och finansministrar kan hålla hur många tal som helst om hur bra det går för Sverige. Men de änkor som drabbades kraftigare än några andra i vårt land ska uppenbarligen inte få några förbättringar.

Tre av de borgerliga partierna – Folkpartiet, Moderaterna och Kristdemokraterna – har hela tiden kritiserat detta. Det finns också ytterligare ett parti i riksdagen som har varit mycket negativt. Det kanske var om möjligt lika aktivt som vi från Folkpartiets sida var i valrörelsen år 1998. Det partiet är Vänsterpartiet. Vänsterpartiet kritiserade mycket skarpt det som hade hänt året dessförinnan i valrörelsen år 1998. Det gav förstås änkor intrycket att man tänkte göra någonting åt det om man fick någon möjlighet att göra det.

Nu säger Vänsterpartiet och dess företrädare att man har uppnått en visserligen mindre men ändå en förbättring i samband med årets budget. Man pekar på ett belopp på 30 miljoner kronor. Det är förstås, fru talman, bättre med 30 miljoner kronor än noll kronor. Det måste man erkänna. Men det är samtidigt inte ett så där oerhört imponerande arbete som bedrivits av Vänsterpartiet om man efter tre års budgetsamarbete har lyckats åstadkomma 30 miljoner kronor på en besparing som låg på i storleksordning 750–800 miljoner.

Man behöver inte vara någon mästare i matematik för att räkna ut att om man av denna orättfärdiga besparing lägger tillbaka ca 10 miljoner om året på grund av Vänsterpartiets heroiska insatser i budgetarbetet, och det är ett belopp på 750–800 miljoner som ska återtas, blir det väl någon gång i slutet på 2070-talet som Vänsterpartiets vallöfte från år 1998 kan genomföras.

Nu skyller man ifrån sig. Det har kammaren hört många gånger tidigare. I dagens debatt sägs att man har ett budgetsamarbete med socialdemokraterna och att man inte kommer längre med dessa tydligen oerhört envisa socialdemokrater, i varje fall på den här punkten. Vi andra som inte deltar i budgetförhandlingarna vet ju inte hur de går till.

Det man kan konstatera är att det faktiskt finns möjlighet när vi ska votera att ta ställning till en beställning till regeringen att den ska återkomma med det som Vänsterpartiet lovade i valrörelsen år 1998. Det är reservation nr 38, som jag härmed yrkar bifall till, om efterlevandepens-

ioner. Den stöds för närvarande av Folkpartiet, Moderaterna och Kristdemokraterna.

Skulle Vänsterpartiet vara beredd att ställa sig bakom den vid voteeringen kommer den att finna bifall, om jag räknat rätt på fingrarna. Det är i Vänsterpartiets hand det ligger om reservationen ska bifallas eller inte. Den slutar med: ”Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som återställer änkepensionerna till vad som gällde före den 1 april 1997”. Det blir alltså ingen omedelbar budgeteffekt. Det borde rimligen inte ingå i det närmast heliga budgetarbete som Vänsterpartiet ägnar sig åt.

Det är helt enkelt så, Claes Stockhaus, att ni nu efter några bortkastade år kan göra någonting åt de löften som Gudrun Schyman, Ulla Hoffmann och många andra vänsterpartister gav i valet 1998 genom att stödja reservationen. Gör ni det skulle en av de mest orättfärdiga besparingarna under 1990-talet kunna tas tillbaka.

Anf. 94 CLAES STOCKHAUS (v) replik:

Fru talman! I mitt förra replikskifte med Birgitta Carlsson måste Bo Könberg klart och tydligt ha hört precis vad hon sade. Hon sade att i ett tänkt läge längre fram är det inte så säkert att man kan få som man vill – inte heller i det samarbete som Centern hade med Socialdemokraterna.

Även om det finns sympatier från vår sida för detta krav blir det också intressant att se hur Folkpartiet tänker betala det. Nu diskuterar vi utgiftsområde 11, men hur socialförsäkringarna ska gå ihop har inverkan på såväl 10:an som 12:an totalt sett.

Någonting mycket intressant står att läsa exempelvis under utgiftsområde 12. Där föreslår Folkpartiet besparingar för barnbidragen på så sätt att en skattereduktion ska inträda. Det är intressant, för vad jag förstår är detta ett sätt att lura utgiftstaken. Vi har väl ingenting emot att lura utgiftstaken i vissa lägen, men det är intressant att se att även Folkpartiet – och jag tror också något annat borgerligt parti – nu är beredda att lura utgiftstaken i den heliga budgetlagen. Det ska bli intressant att få höra Bo Könberg utveckla den delen.

Anf. 95 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Som kammaren hörde försökte jag diskutera änkepensionsfrågan med Claes Stockhaus. Jag lyckades få honom att begära replik, men det blev inte mycket till diskussion i änkepensionsfrågan. Jag kanske inte heller hade väntat mig det, men tillåt mig ändå, med tanke på att Claes Stockhaus har en replik till, att läsa upp den sista meningen i reservationen och undra varför inte Claes Stockhaus kan ställa sig bakom reservationen och därmed se till att den får majoritet:

”Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som återställer änkepensionerna till vad som gällde före den 1 april 1997.”

Claes Stockhaus vill under detta utgiftsområde diskutera ett förslag som vi har på utgiftsområde nr 12, som handlar om familjepolitiken. Där har vi tyckt att det kan finnas goda skäl att införa en princip om skatt efter bärkraft. Barnfamiljer med en och samma inkomst som familjer utan barn har förstås lägre bärkraft, beroende på om man ska ta hand om barn eller inte. Sammantaget har vi totalt sett utgifter som ligger klart

Prot. 2000/01:43
8 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

under det utgiftstak som Vänsterpartiet och Socialdemokraterna har gjort upp om.

Jag tycker att det är synd att Claes Stockhaus vill smita undan debatten om Vänsterpartiets svek i änkepensionsfrågan. Risken är att det med nuvarande taktik – att diskutera frågan om utgiftstak och bidrag på ett annat utgiftsområde – tar 75 år till innan ni lyckas åstadkomma vad ni lovade i valet.

Anf. 96 CLAES STOCKHAUS (v) replik:

Fru talman! Det handlar inte om att smita undan frågan. Vi befinner oss i en situation just nu som gör att det är en omöjlighet att stödja detta, även om det handlar om en beställning till regeringen att återkomma med ett förslag.

Även om vi diskuterar utgiftsområde 11 så hör ju samtliga tre områden ihop. Detta är intressant. Skatterabatten måste i det här fallet strida mot budgetlagen, åtminstone som den var tänkt från början. Men det kanske är en liten uppluckring på väg. Det kanske går att tjöja utgiftstaken lite längre fram, även med Folkpartiets hjälp.

Anf. 97 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Nu svarar Claes Stockhaus mig inför kammaren att det är omöjligt att stödja en beställning av ett framtida uppfyllande av Vänsterpartiets vallöften från 1998. Det tycker jag är ett klart och tydligt besked till hela folket, som är intresserat av frågan, men framför allt till de personer som i valet 1998 trodde att Vänsterpartiet menade allvar med sina vallöften om änkepensionen.

Till sist vill jag nämna utgiftstaken en gång till. Som Claes Stockhaus mycket väl vet har vi sammantaget ett lägre utgiftstak än det som Claes Stockhaus, Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet har ställt sig bakom. Låt oss inte göra om denna viktiga och centrala diskussion om Vänsterpartiets svek i änkepensionsfrågan till en fråga om budgetteknik i största allmänhet. Den diskussionen kan vi föra i många andra sammanhang, men låt oss under denna debatt diskutera änkepensionerna. Det finns ju också möjlighet att begära ordet igen för Claes Stockhaus.

Anf. 98 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Kamrater och åhörare! Nu har vi pratat om sjukskrivning och rehabilitering. Vi har alla konstaterat att pressen är hård, att folk blir sjukare och att det inte finns tillräckligt med pengar till personal och rehabilitering.

Nu ska vi bl.a. prata om ett pensionssystem som är så darrigt och instabilt att det krävs en stadig ekonomisk tillväxt för att det ska hålla. Jag hörde senast i morse på TV att den ekonomiska tillväxten i Stockholm kommer att minska kraftigt. Folk kommer inte att handla i julhandeln som man hade hoppats.

Samtidigt hör vi att alla måste ut i jobb – mycket mer. Det måste ske en ”krattning” av människor. Det gäller sjukpensionärer, gamla, ja alla, för att det ska finnas pengar till pensionssystemet. Hur går det här ihop med att folk inte orkar och blir sjukskrivna? Kenneth Lantz sade: Se till att det blir kul att arbeta! Ja, det är väl bra. Men det är inte lätt som en plätt.

Detta med att så många av oss måste ut och jobba längre, tills vi är gamla – jag är gammal – är något som man teg om ganska länge. Första gången som jag hörde talas om det och som det gick in riktigt i mellangärdet var i Pensionsforum med Kjell-Olof Feldt i spetsen. Man sade: Det går inte att pensionera sig vid 58 eller 60 längre.

Plötsligt förstår jag det stora motståndet mot arbetstidsförkortning. De socialdemokratiska kvinnorna övergav helt överraskande kravet på arbetstidsförkortning efter 30 års kamp. Arbetstidsförkortning hämmar produktionen, heter det ju. Men ska vi orka jobba så mycket och ända fram till dess att vi blir uppåt 67–70 så kanske vi måste ha lite kortare arbetstid.

Om jag är orolig för socialförsäkringssystemet så är det ändå en västanfläkt jämfört med oron för pensionssystemet. I socialförsäkringarna finns det hopp, tycker jag. Jag är fortfarande en aning optimistisk om att vi kanske kan enas om någon slags reform ändå. Alla pratar ju om trygghet, trots att den tryggheten är kopplad till att man är inne i arbetslivet. Några pratar t.o.m. om generellt välfärdssystem eller solidaritet. Fast jag tycker inte att det är tryggt och generellt och inte solidariskt heller så länge det är många som står utanför och inte kommer in i arbetslivet. Men detta kanske vi ändå så småningom kan komma fram till något gemensamt för att lösa.

För pensionssystemet är det ännu mer bekymmersamt. Här är ett komplicerat, kompakt, prestigeladdat marknadspaket med stor reklambyrå omkring sig. Det har talats mycket om att vi ska sälja detta system utomlands. Nu när vi ska vara ordförande ska det bli stor kommers kring vårt pensionssystem. Jag tycker inte att vi ska vara oseriösa hästhandlare och sälja en produkt men förtiga farhågorna.

Vilka är då farhågorna? Först och främst krävs som sagt en ökad ekonomisk tillväxt för att pensionssystemet ska hålla. För att det ska finnas pengar krävs också att vi äldre arbetar längre och mer. Den s.k. bromsen, som egentligen heter automatisk balansering och som skulle sättas in vid katastrof av något slag om sådana uppstod, måste sättas in från början.

Det är inte särskilt lämpligt att studera. Då förlorar man pensionspengar. Och hur går det för Sverige om vi gör det svårt att studera? Man bidrar nämligen då inte till produktionen.

Kvinnorna missgynnas. Man gör beräkningen på hela livsinkomsten i stället för på 15 år som i det gamla systemet. Och det är kvinnor som mest jobbar halvtid.

En ljusning, som jag tog upp även i mitt förra anförande, är att många hamnar i garantipensionen, och det blir ett slags grundtrygghet. Men den grundtryggheten har två stora nackdelar. Garantipensionen följer inte löneindexeringen, och man kan inte ta ut den före 65 års ålder.

Jag har beträffande budgetbetänkandet en synpunkt och ett yrkande.

Det ena gäller pension till gift eller ogift pensionär. Jag tror att det var Göran Lindblad som nämnde att vi måste följa detta noga. Jag instämmer i detta.

Sedan har jag en reservation som handlar om äldre invandrare. Vi behöver se över pensionssystemet när det gäller äldre invandrare, så att de ska slippa få socialbidrag.

Jag hade en gammal motion som inte har kommit med här under efterlevandepensioner. Den handlar om barns efterlevandepension. I mot-

ionen står det att vi tycker att det är orättvist att barns efterlevandepensioner ska vara så väldigt beroende av vilken inkomst som föräldrarna har.

Sedan har jag ett särskilt yttrande i vilket det finns ett fel. Det ska stå på följande sätt:

Det har visat sig att den s.k. bromsen som egentligen heter automatisk balansering kommer att användas redan från början.

Det har blivit fel ordföljd i yttrandet.

Jag yrkar bifall till hemställan i socialförsäkringsutskottets betänkande 6.

Anf. 99 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Om det bara vore så att det var fel ordföljd, så må det väl vara hänt. Problemet är att det som står är fel. Det är ju ett mycket värre problem än att grammatiken har blivit fel. Jag skulle för den fortsatta debattens sakliga innehåll vara mycket tacksam om Kerstin-Maria Stalin ville tala om för oss på vilken grund hon påstår att bromsen sätts in från början.

Vi som har försökt sätta oss in i detta och som har försökt att studera de 72 scenarier som Riksförsäkringsverket har försökt att räkna igenom vet inte om att det är så. Men Kerstin-Maria Stalin har kanske uppgifter som inte har nått oss.

Över huvud taget var det mesta som Kerstin-Maria Stalin sade om pensionssystemet missvisande. Men det är ju inte första gången. Hon klagade över att det var ett stort utländskt intresse för det hela. I andra sammanhang kanske man skulle tycka att det var trevligt om andra tyckte att saker som vi gör i vårt land efter bästa förstånd var intressant och ingenting att bli så där väldigt ledsen över. Men för Kerstin-Maria Stalin var det tydligen trist att andra var intresserade av det som vi gör.

Ett annat påstående som gjordes, vilket ofta upprepas, är att kvinnor skulle missgynnas av det nya pensionssystemet, underförstått jämfört med det gamla med ATP. Den frågan utreddes i detalj av pensionsarbetsgruppen, och i det betänkande som presenterades handlade en av de två bilagorna som fanns till betänkandet enbart om den frågan. Frågan har därefter utretts av en utredning som landshövding Kristina Persson var ordförande i. Den kunde inte heller finna att detta påstående var sant.

Jag kan ju inte förbjuda Kerstin-Maria Stalin att upprepa det. Men det är ju trevligt om vi alla försöker hålla oss till det som är med sanningen överensstämmande i stället för att vara på andra sidan linjen mellan sanning och det som inte är sanning.

Anf. 100 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Det var väldigt många frågor. Jag vet inte om jag kommer ihåg alla. Men jag tycker också att det är väldigt trevligt att hålla sig till sanningen. Och från min synpunkt är hela pensionssystemet lika missvisande som Bo Könberg tycker att mitt tal är. Och vad som är sanning och inte sanning får vi väl se.

Dessutom fick vi en redogörelse för pensionssystemet och den s.k. bromsen på ett utskottsmöte. Det sades då att man måste sätta in den här bromsen från början, men med löften om återbetalning så småningom.

Anf. 101 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Låt oss lämna den till någon annan gång när Kerstin-Maria Stalin har varit vänlig att titta på de statliga utredningar som jag nämnde, inklusive den som Kristina Persson ledde.

Jag tror inte att Kerstin-Maria Stalin på ett möte som socialförsäkringsutskottet har haft har fått uppgiften att bromsen måste sättas in från början. Det tror inte jag. Jag kan inte garantera att det inte finns personer som kan påstå detta, men jag skulle bli mycket förvånad om någon av alla de experter som har jobbat med detta och som har kommit och talat i t.ex. socialförsäkringsutskottet skulle påstå detta.

Om jag nu har rätt på den punkten, är Kerstin-Maria Stalin då i den framtida debatten beredd att ta tillbaka det som hon sade?

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

Anf. 102 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Jag tar alltid tillbaka saker som jag har sagt om jag blir överbevisad. Men det är jag inte nu. Vi hade generaldirektör Anna Hedborg hos oss, och hon sade att vi är tvungna att använda den här balansenringen när pengarna tar slut. Hon sade inte om pengarna tar slut utan när pengarna tar slut.

Anf. 103 LENNART KLOCKARE (s):

Fru talman! I denna debatt behandlar vi två betänkanden från socialförsäkringsutskottet, både 1 och 6. I det senare betänkandet behandlas en motion.

Inom utgiftsområde 11 som vi nu diskuterar, till att börja med i alla fall, tas ålderspension, efterlevandepension, bostadstillägg till pensionärer och delpension upp.

Jag vill inledningsvis yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på reservationerna.

Fru talman! När man ser till hela socialförsäkringsområdet kan man konstatera att de borgerliga partierna vill börja rasera välfärden. Inom både utgiftsområde 10 och utgiftsområde 12 vill de borgerliga partierna genomföra kraftiga försämringar som påverkar bl.a. barnfamiljerna. På utgiftsområde 11 har partierna högre anslag än regeringen, men det beror i huvudsak på att tre av de borgerliga partierna vill avskaffa den inkomstprövade änkepengen. Om man skulle bortse från inkomstprövningen så ligger dessa tre borgerliga partier, Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna, på ungefär samma nivå som regeringen.

Fru talman! Jag måste börja med att säga att det känns väldigt bra att vi har klarat av den här saneringen nu och att vi nu kan lägga fram förslag som innebär förbättringar för dem som har haft det svårt under saneringstiden. Saneringen var ju nödvändig att göra efter de tre borgerliga regeringsåren då statens ekonomi försämrades och raserades. Vid saneringen av finanserna gjordes omfattande besparingar som även drabbade pensionärerna. Besparingarna drabbade pensionärerna genom generella åtgärder på pensionärsområdet genom begränsad uppräkningsregler på prisbasbeloppet, men också genom selektiva förändringar i form av försämrade regler för bostadstillägg m.m. För att åtgärderna inte skulle drabba dem med de lägsta inkomsterna vidtogs riktade åtgärder i form av höjt särskilt bostadstillägg och höjt pensionstillskott. Och under senare år har en rad förbättringar genomförts i syfte att förbättra pensionärernas ekonomi.

Bl.a. har bostadstillägget höjts, något som i stor utsträckning kommer kvinnor till del. Vidare har minskningen av prisbasbeloppet vid beräkning av pensioner slopats fr.o.m. 1999.

Men i propositionen anger regeringen också att det kvarstår en effekt på ca 2 % efter de tidigare begränsningarna av prisbasbeloppet. Statsministern har vid överläggningar med representanter för pensionärsorganisationerna uttalat att man ska se vad man kan göra för de pensionärer som har de lägsta inkomsterna. Pensionärsorganisationerna och regeringen verkar vara överens om bedömningen av de ungefär 2 % som återstår. Och jag är övertygad om att regeringen kommer att komma fram till en bra lösning. Jag kan bara meddela kammaren att överläggningar redan har påbörjats i den frågan. Där pågår alltså ett arbete.

Fru talman! I undersökningen *Sämre för mig – Bättre för oss* framgår att pensionärerna som kollektivt ökat sin inkomststandard i förhållande till andra grupper under 1990-talet.

SCB har också under hösten redovisat en stor levnadsnivåundersökning för pensionärer för åren 1980–1998. Undersökningen omfattar ca 41 000 personer i åldrarna 55–84 år. Hela undersökningen omfattade 112 000 personer. Resultatet visar, på samma sätt som den nyss nämnda undersökningen, att pensionärerna som kollektivt ökat sin inkomststandard och klarat sig bättre än andra grupper, t.ex. barnfamiljer och framför allt ensamstående med barn. Men det finns självfallet pensionärer som har haft det svårt under saneringsperioden. Det är därför som regeringen nu går vidare och lägger fram förslag för att kompensera dem som har haft de lägsta inkomsterna.

Bostadstillägget till pensionärerna förbättras på flera sätt. Den undre gränsen på 100 kr i bostadstillägget slopas och den övre gränsen höjs från 4 000 kr till 4 500 kr. För de flesta pensionärer med bostadstillägg innebär förändringen en höjd ersättning med mellan 1 080 kr och 6 480 kr per år.

Utöver det ordinarie bostadstillägget finns det särskilda bostadstillägget till pensionärerna. Det särskilda bostadstillägget är utformat så att pensionärerna är garanterade en skälig levnadsnivå efter det att man har betalt boendekostnaderna upp till en viss nivå. Den övre gränsen höjs från 5 200 kr till 5 700 kr i månaden. Gränsen för en skälig levnadsnivå höjs också med 6 % till 129,4 % av prisbasbeloppet. För en pensionär med särskilt bostadstillägg innebär förändringen en höjd ersättning på mellan 2 400 kr och 8 400 kr per år. Förslaget träder i kraft från det kommande årsskiftet.

Regeringen har även anfört att ytterligare 30 miljoner ska tillföras för åtgärder inom det särskilda bostadstillägget. Regeringen kommer att återkomma till detta i en proposition under våren.

Moderaterna säger nej till förbättringar av bostadstillägget. Centerpartiet säger också nej till höjt bostadstillägg. Man vill i stället kompensera med ett höjt pensionstillskott på 250 kr i månaden.

Regeringen har föreslagit att den tillfälliga höjningen av pensionstillskottet på 1,4 % ska permanentas. Det framgår också av propositionen att kommunerna ska få fortsatt möjlighet att betala ut kompletterande bostadstillägg t.o.m. år 2002.

Utskottet vill ändå framhålla att trots de goda förbättringar som nu genomförs på pensionärsområdet är det viktigt att ålderspensionärernas ekonomiska förhållanden fortlöpande uppmärksammas.

Fru talman! I denna kammare har frågan om efterlevandepensionen och den inkomstprövade änkepensionen varit uppe till debatt många gånger. Inkomstprövningen av änkepensionen var ett viktigt inslag i saneringen av statens finanser. Efter det att inkomstprövningen infördes den 1 april 1997 har ett antal åtgärder vidtagits som innebär lättnader vid inkomstprövningen. Det gäller bl.a. förändringarna av pensionstillskottet och bostadstilläggen.

Regeringen har även i budgetpropositionen föreslagit att 30 miljoner ska tillföras området för att änkepensionen ska bli generösare och enklare. En proposition kommer att lämnas under våren i samband med att ett nytt bostadstillägssystem ska tas fram.

Vi har hört här tidigare i debatten att tre av de borgerliga partierna vill avskaffa inkomstprövningen. Det kan väl vara behjärtansvärt att föreslå detta. Men hur kommer det sig att partierna kommer till så olika kostnader för att avskaffa inkomstprövningen? Moderaterna anser att 550 miljoner är tillräckligt för att avskaffa inkomstprövningen. Kristdemokraterna konstaterar att det kostar 770 miljoner. Folkpartiet anser att kostnaden är 786 miljoner, men då ingår en förlängning av efterlevandepensionen till tolv månader och att fritidsfastigheter inte ska ingå i förmögenheten vid beräkningar av bostadstillägget. Hur kan man komma till så olika kostnader? Moderaterna avviker ju väldigt kraftigt i det avseendet. Eller är det så att man inte har riktigt samma mål med avskaffandet?

I det här sammanhanget kan jag också nämna att riksdagen tidigare har beslutat om en förlängning av efterlevandepensionen i två steg. Utskottet har också framhållit att om det ekonomiska utrymmet finns bör frågan om en förlängning av efterlevandepensionen till tolv månader prövas tidigare.

Jag vill även säga något om utskottets betänkande nr 6 som berör vissa ålderspensionsfrågor. I betänkandet behandlas bl.a. pensionsförmåner för personer födda 1938 och 1939 som gjort förtida uttag av ålderspensionen. När de här personerna ansökte om förtida uttag var inte alla ekonomiska förutsättningar kända. Det fanns en risk att vissa pensionärer vid övergången till utbetalning enligt det nya pensionssystemet skulle få en minskad pension. I den här propositionen har regeringen eliminerat den risken.

Det råder stor enighet om det här betänkandet, men det finns en motion från Vänsterpartiet. Den handlar om handikappersättning.

I dag kan handikappersättning utgå som en självständig förmån eller som ett tillägg till en annan pensionsförmån. Handikappersättningen betalas fr.o.m. januari 2001 ut som en självständig förmån. Enligt socialförsäkringslagen omfattas endast den som är bosatt i Sverige av den nya lagen. Den som uppbär handikappersättning kan dock under vissa förutsättningar få uppbära handikappersättning även fortsättningsvis vid boställning utomlands. Regeringen föreslår nu övergångsregler som innebär att de som har handikappersättning vid årsskifte också får möjlighet att behålla detta efter årsskiftet. Men för dem som har ersättning som upphör

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

eller ska omprövas och för dem som söker på nytt kommer de nya reglerna att tillämpas.

Jag hade tänkt att kommentera det Göran Lindblad sade i sitt anförande, men jag kommer inte ihåg frågan. Göran Lindblad kan kanske upprepa den i repliken.

Kerstin-Maria Stalin är inte kvar här. Jag hade tänkt ge henne ett svar också. Jag kan väl göra det för protokollet i stället. Det gäller den automatiska balanseringen. Jag känner inte igen den version som Kerstin-Maria Stalin tog upp här i talarstolen om att detta ska börja gälla från första början och sedan fyllas på. Det är inte en beskrivning som jag känner igen.

Anf. 104 GÖRAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Först vill jag säga en sak när det gäller inkomstprövningen av änkepensionerna. Det är uppenbarligen så att det har räknats lite olika. I oppositionspartierna har vi inte samma resurser som Regeringskansliet. Men det råder vi enkelt bot på genom att Lennart Klockare här tar ställning för reservation 38 och regeringen kommer tillbaka med ett förslag. Då ska Lennart Klockare se att det kommer att vara ordentligt räknat. Så kan vi klara av den saken.

Sedan ställde jag tre frågor i mitt anförande till Lennart Klockare. För det första gällde det frågan om vad Socialdemokraterna avser att göra när det gäller åldriga invandrare. Är ni beredda att snabbt ordna någon form av i-stället-för-pension så att de inte behöver gå till socialbyrån?

För det andra frågade jag Lennart Klockare om vad han tycker att vi ska säga till den bohuslänska änkan som antingen ska ha ackord hos banken eller måste gå från gård och grund. Vad säger vi till henne?

För det tredje gäller det frågan om att återställa folkpensionen för dem som fick pension mellan 1993 och 1998. Det har Lennart Klockare över huvud taget inte kommenterat.

Slutligen vill jag poängtera bostadstillägget och det särskilda bostadstillägget. Vi föreslår en höjning med ytterligare 5 procentenheter när det gäller beräkningsgrunden för det särskilda bostadstillägget. Det är med anledning av den höjningen, som ger mer till den enskilda pensionären, vi inte är för det andra bostadstillägget. Det ville Lennart Klockare glömma i sitt anförande.

Anf. 105 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Fru talman! Jag nämnde i mitt anförande de 2 % som Göran Lindblad pratade om att prisbasbeloppet skulle höjas. Det pågår överläggningar och beredning av den frågan i Regeringskansliet. Där kommer det förmodligen att bli något resultat så småningom.

Jag glömde frågan om äldre invandrare. Den frågan är också under beredning i Regeringskansliet. Det har gjorts utredningar, och det pågår ett arbete för att lösa frågan. Utskottet har vid ett antal tillfällen påpekat att frågan är viktig och måste få sin lösning.

Göran Lindblad kan lugnt se tiden an, så ska det komma ett förslag som jag tror att förhoppningsvis även han ska bli nöjd med.

Anf. 106 GÖRAN LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Om man väntar tillräckligt lugnt och tillräckligt länge kommer de som detta berör att ha dött undan. Jag hoppas att det verkliga inte är det som Lennart Klockare har tänkt sig.

Här talar man om beredningar, man talar om procentsiffror för grupper. Jag talar om individer, om människor, om enskilda änkor, om människor som har det svårt och som behöver pengar inte om ett tag eller när de har dött utan nu och meddetsamma, Lennart Klockare.

Anf. 107 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Fru talman! Det är bra att Göran Lindblad säger att de behöver pengarna direkt.

Om man tittar på den politik som Göran Lindblad och hans parti företräder, och sedan ser till hela socialförsäkringsområdet och de områden som vi nu har debatterat i dag, är det ni som håller på att radera den delen.

Låt oss se på enskilda frågor. Till utgiftsområde 11 har ni mer pengar. Men om vi ska se till framtiden måste vi också se till att de unga barnfamiljerna får en möjlighet att leva. Vi gör våra prioriteringar om vilken politik vi ska föra. Vi sätter de resurser som finns där de kan göra största nytta och för dem som har haft det svårast.

Anf. 108 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Jag måste hålla med Lennart Klockare om att det säkert ligger en sanning i att kollektivet pensionärer har fått det bättre under de senaste åren. Det är bevisat med statistik. Men vi kan inte kollektivisera alla människor. Det finns individer också. Kristdemokraterna vill se till individer, och vi tycker att det är angeläget att lyfta fram personerna.

Vad säger Lennart Klockare till eventuellt sin granne – om vi ska vara så personliga – som bor på samma gata i samma kvarter, som saknar pengar när vården och medicinen är betald och man har önskemål att köpa sig en veckotidning eller en extra måltid i månaden? Pengarna är slut. I det läget skulle ett pensionstillskott om 200 kr vara angeläget.

Anf. 109 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Fru talman! Om Kenneth Lantz verkligen värnar om höjningen av pensionstillskottet, med en höjning av bostadstillägget – vilket ni också är med på – har det en betydligt bättre träffsäkerhet och kommer de människor till handa som har det svårast.

Pensionstillskottet reduceras enbart av ATP krona för krona. Det innebär att man kan ha andra inkomster, förmögenhet, och få ett höjt pensionstillskott utan att det reduceras. Men för den som har ATP sker det en reduktion. Därför är bostadstillägget mer träffsäkert och kommer de människor till del – framför allt kvinnor – som har största behovet.

Anf. 110 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Vi har noterat detta inom partiet. Vi tycker att det är bra att det blir mer pengar till bostadstillägget. Det förringar inte värdet av att vi ändå lyfter fram de personer som lever med de minsta marginalerna.

Vi tycker att det är angeläget att de ska känna det mentala stödet med utökningen med 200 kr till i månaden.

Jag har inte fått ett fullödigt svar på min fråga om efterlevandepensionen. Vi kan uppbringa tolv månader om några år. Varför kan vi inte göra det per omgående? Det borde inte vara några större problem för regeringen att kunna tillstyrka det. Det behövs inte någon prövotid för att lära oss att vänta in tolv månader. Det borde vi kunna genomföra per omgående.

Anf. 111 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Fru talman! Om Kenneth Lantz hade lyssnat på mitt anförande hade han hört att jag sade att utskottet har framfört att om det finns de ekonomiska förutsättningarna skulle den frågan kunna prövas tidigare.

Ni har ju också gjort prövningar, Kenneth Lantz, och ni har uppfattningar om var man ska satsa. I ert förslag är det barnfamiljer, små barn och sjuka som ska dra de tunga lassen. Vi har sagt att det är grupper som vi tycker är viktiga att värna. Det är därför vi har ett högre anslag till utgiftsområdena 10 och 12 än vad kristdemokraterna har.

Anf. 112 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Det var två saker som Lennart Klockare tog upp i sitt inlägg. Jag tänkte kommentera en punkt där vi inte är överens och en som vi är överens om.

Den ena punkten gäller frågan om efterlevandepensionerna. Det lät på Lennart Klockare som att hans stora bekymmer i den frågan var att det fanns olika siffror i de tre borgerliga partiernas förslag. Jag noterade att Folkpartiet hade tydligen anslagit ganska så mycket pengar på den punkten. Men oavsett hur det är, kommer vi att bli överens på den punkten på mycket kort tid om vi får möjlighet att genomföra våra förslag. Vi ska titta på det nästa gång i mera detalj.

Men det är väl inte den viktigaste frågan – inte för änkorna. Den viktigaste frågan är varför socialdemokraterna fortsätter år efter år att sätta sig emot detta. Det är i ett läge när det faktiskt finns en riksdagsmajoritet för. Förutom de tre partierna är Vänsterpartiet åtminstone på ytan för. I botten finns det ett slags majoritet mot det som skedde 1997. Det som hindrar att någonting händer är att socialdemokraterna tydligen är så oerhört envisa och elaka mot Vänsterpartiet när de träffas en gång om året och diskuterar budgeten.

Den andra punkten, som vi är överens om, gäller broms. Där har tydligen Lennart Klockare hört samma sak som jag när det har varit företrädare inför utskottet och pratat och i andra sammanhang. Det är väl bara att sammanfatta – även om Kerstin-Maria Stalin har gått – att under antagande om att vi i vårt land får en tillväxt om ca 2 % om året, att buffertfonderna ger en avkastning på lite drygt 3 % om året, att vi får lite ordning på demografien i landet vad gäller barnafödandet, blir det enligt de kalkyler vi har fått så att bromsen inte behöver användas under den period man har räknat med. Den perioden är 90 år framåt i tiden, fram till år 2090.

Däremot om vi föder få barn, om vi inte får någon tillväxt i Sverige, om det inte blir någon avkastning på buffertfonderna, går det riktigt illa i

Sverige. Då kommer det tyvärr att gå illa också för pensionerna. Jag tror att vi är överens om den verklighetsbeskrivningen.

Prot. 2000/01:43
8 december

Anf. 113 LENNART KLOCKARE (s):

Fru talman! Jag nämnde i mitt anförande att det pågår ett arbete om änkepensionen. Det ska komma en proposition under våren i samband med ett nytt system för bostadstilläggen till pensionärerna. Jag kan inte stå här och tala om vad propositionen kommer att innehålla och hur den kommer att se ut. Det skulle vara förmätet av mig att göra det.

Vi vet att saker och ting är på gång i frågan. Det kommer en proposition.

När det gäller den automatiska balanseringen av det nya ålderspensionssystemet tror jag inte att Bo Könberg och jag har skilda uppfattningar. Av den information vi har fått har det framkommit att det inte är någon enstaka fråga eller faktor som avgör om den ska lösas in utan det ska vara många olyckliga omständigheter för att den ska behöva utlösas. Det hoppas jag inte ska behöva bli fallet.

Anf. 114 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Lennart Klockare och jag är säkert helt överens om synen på den automatiska balanseringen. Den är till för att göra ett väldigt balanserat pensionssystem ännu mer balanserat. Om vi lyckas få någorlunda ordning på samhällsekonomin och annat ska den inte behöva träda i kraft, så jag tror att vi är helt överens på den punkten.

Vi är förstås mindre överens om det här med änkepensionerna. Det som Lennart Klockare nu säger till oss är att när det gäller den besparing på låt oss säga någonstans mellan 700 och 750 miljoner som gjordes, kommer det nu till våren, fyra år efter försämringen, ett förslag om att lägga tillbaka 30 miljoner av de låt oss säga ca 725 miljonerna.

Som jag antydde i ett tidigare inlägg i ett resonemang med Claes Stockhaus har man väl med den takten lagt tillbaka alltihop någon gång mellan 2075 och 2080. Det lär i alla fall inte gynna några av dem som drabbades, det kan vem som helst räkna ut.

Anf. 115 LENNART KLOCKARE (s):

Fru talman! Bo Könberg sade också i ett tidigare inlägg som jag inte hann kommentera att det är viktigt med barnafödande. Det tror jag att Bo Könberg fortfarande tycker. Det är viktigt också för det nya pensionssystemet. Därför har vi satsat medel för barnfamiljer och för att stimulera till ökat barnafödande.

Men jag förstår inte hur Bo Könberg med de tilltänkta regeringsbröderna och systrarna ska klara av det eftersom de är på gränsen till att, höll jag på att säga, rasera. Man vill skära ned, och det är sjuka och barnfamiljer som ska betala.

Så till änkepensionen. Vi tillför nu 30 miljoner för att göra det enklare. Jag tycker att det är ett bra steg. Men vi har hela tiden vidtagit olika åtgärder som har underlättat inkomstprövningen. Bo Könberg säger att besparingen är på 750–800 miljoner. Jag ska inte säga vad den är på. Jag hade för mig att det var närmare 900 miljoner. Men låt så vara. Jag har inte siffran klar för mig.

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

Anf. 116 CECILIA MAGNUSSON (m):

Fru talman! Åt dem som redan har skall varda givet, står det i Bibeln. Det tycker jag borde vara en bättre målformulering för socialdemokraternas politik på familjeområdet. Det är den vi nu ska diskutera.

Ingela Thalén, vår socialförsäkringsminister, talade tidigare i dag väl om helheten inom socialförsäkringsområdet. Det hedrar henne. Jag tycker att det är synd att hon inte är med oss nu när vi diskuterar kanske en av de viktigaste frågor som vi har att diskutera i denna kammare.

Vi har under en lång tid diskuterat den nya fattigdomen och fattigdomsfällan som alltfler människor lever i. Det är inom det här området som svaren finns på frågorna om varför vi har hamnat i den situation vi är i. Det är inom det här området, inom framför allt familjepolitiken, som svaren finns. Det är här vi kan vidta åtgärder som hjälper människor att komma ur den situation de befinner sig i och klara sig själva och sin familj.

Den generella välfärden ger stöd till alla utan urskiljning. Detta innebär att de som verkligen behöver lämnas utanför eller i bästa fall får alldeles för lite. Det är stötande.

Alla mina kolleger här i riksdagen har fått ett brev från Bengt Backlund i Torrlösa. Jag tror att det ligger någonstans i Skåne. Han ger ett bra exempel på hur den generella välfärden drabbar människor. Man kan jämföra den med en gammal tvättmaskin som bara har ett läge för all tvätt. Vi får tidigt lära oss att anpassa oss till en enda inställning. Även om vi ser att tvätten har olika natur, precis som folket i samhället, särbehandlas inte tvätten. Det innebär att all tvätt ska anpassas efter maskinen, inte tvärtom. Trots olikheterna i tvättens natur vill man att alla plagg borde få en lika-för-alla-behandling och därmed tillsammans bli regelrätt pressade in i maskinen.

Tvätten blir ren, solidariskt och ekonomiskt ren. Men vissa plagg krymper, blir missfärgade eller förstörs så att de inte går att använda alls. Många passar förstås till den enda inställningen. De blir inte skadade. Men de flesta plagg förlorar sin lyster. De får ett slags grå nyans av att inte särbehandlas. Den vita tvätten blir aldrig vit och får inte samma liv, men är dock användbar, funktionell.

Det här tycker jag är skrämmande, men likheterna är slående. Det är stötande. Det är framför allt stötande därför att de som verkligen behöver stöd med berätt mod lämnas utanför. Det är också stötande att man misshushåller med skattebetalarnas pengar på detta sätt. Framför allt undergräver man det samhällskitt som familjen är, vilket vi förutan inte kommer att klara framtiden.

Fru talman! Det är dags att återupprätta familjens betydelse för barnens utveckling. Vi kan lägga ned hur stora resurser som helst på den s.k. barnpolitiken, och ändå kommer vi att misslyckas om vi inte stöder familjen. Ty det som görs i familjen kan aldrig ersättas med några samhällseliga surrogat. I den generella välfärdspolitiken som förs och som ständigt byggs ut, där alla föräldrar misstros, kommer aldrig den som verkligen behöver hjälp att få det i den utsträckning man kan kräva i ett civiliserat samhälle.

Det har varit dags länge nu för kursändringar. Mot en moderat reformistisk agenda står socialdemokratins krampaktiga motstånd mot ett uppenbart reformbehov. Den skadliga påverkan som den förda politiken medför har tidigare inte märkts så påtagligt som den har gjort de senaste åren. Strida strömmar av rön om vilka som halkar efter ekonomiskt och på andra sätt talar sitt tydliga språk. Det är rön om brottsligheten bland barn och ungdomar som hela tiden ökar, om barn med stressrelaterade sjukdomar, om barnfamiljer och framför allt om ensamstående mammor som inte får del av den ekonomiska uppgång vi nu är inne i.

Ni i majoriteten har precis som vi alla fakta på bordet, men ni vägrar att göra någonting åt situationen.

En vis man har sagt: Att bli far är inte svårt, att vara far däremot är mycket svårt. Vårt mål för familjepolitiken är att underlätta för föräldrar att axla det svåra ansvar som föräldraskapet innebär. Barnen ska kunna känna trygghet och närhet till föräldrarna, och kvinnor och män ska kunna delta i yrkeslivet på likvärdiga villkor med hjälp av stöd som anpassas efter föräldrarnas önskemål och arbetets krav. Den grundläggande förutsättningen för att föräldrar ska kunna ge barnen trygghet är att de själva kan känna trygghet. Det kan de inte i dag. Förutsättningen är att de kan känna makt över sitt liv. Det har de inte i dag. Makten har politikerna tagit ifrån dem.

Vi moderater har tagit varningssignalerna på allvar och lägger fram konkreta förslag till hur vi ska ge makten åter till föräldrarna. Allt görs inte på en dag, men vi har i alla fall kommit en bit på väg.

Nu till de konkreta förslagen, fru talman.

Jag ska börja med barnbidragen. Regeringen vill öka dem med 100 kr per månad i en stort uppslagen gest att underlätta de ekonomiska bördorna för barnfamiljerna. Men man nämner inte med ett ord vad det är som gör att barnfamiljerna har det ekonomiskt så kärvt. Det är inte mat, boende eller kläder som är de största utgifterna för en barnfamilj, utan det är skatten. Faktum är ju att man vid beskattning av föräldrarna inte tar någon hänsyn till försörjningsbördan.

Majoriteten vill förändra målet för familjepolitiken. Målet föreslås vara att minska skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan familjer med och utan barn. Jättebra, men vad händer praktiskt, hur omvandlar man detta till verklighet? Jo, man tar inte hänsyn till försörjningsbördan vid beskattning av föräldrarna. Det är ju där problemet sitter.

Vi moderater vill inte medverka till höjningen av barnbidragen då vi har ett bättre förslag. Vi vill införa ett grundavdrag i den kommunala beskattningen på 12 000 kr per barn och år. Det är ett betydligt bättre stöd till barnfamiljerna än det regeringen nu föreslår.

Så går jag över till föräldraförsäkringen. Här har vi ett verkligt exempel på hur de behövande inte får något som helst stöd. De föräldrar som inte passar in i den beslutade politiskt korrekta formen blir vackert utan stöd och har väldigt svårt att klara sig. De fagra orden i propositionen ger mycket dålig effekt i verkligheten.

Är man egenföretagare, studerande eller ensamstående och samtidigt nybliven mamma är man inte mycket värd. Hur ska man klara sig med 60 kr per dag när man är hemma och gör den viktigaste samhällsuppgiften av alla, nämligen tar hand om en ny samhällsmedborgare? Hur solidariskt är detta? Om man menar allvar med att alla barn är lika viktiga,

varför har man inget förslag om att höja garantibeloppet i stället för att förlänga föräldraförsäkringen och införa en extra pappamånad? Är detta ett exempel på socialistisk rättvisa? De som förlorar mest på detta är barnen. Redan i dag är det många barn som går miste om en månad hemma i familjens omsorger på grund av att pappan inte kan ta ut sin pappamånad. Beror det på att pappan inte vill vara hemma och ta hand om sina barn? Nej, det beror på att familjen inte har råd att låta pappan vara hemma sin pappamånad.

De ansträngningar som görs för att socialförsäkringens administration ska bidra till att en större andel män tar ut pappadagarna är utsiktslösa så länge man inte tar itu med grundproblemet. Jag har bara ett råd till regeringspartierna, och det är: Tänk om, gå till roten med problemet!

Vi moderater säger nej till de nya förslagen i föräldrapenningen och vill använda de resurserna till att ge föräldrar verklig frihet på omsorgsområdet i enlighet med förslaget "låt föräldrarna bestämma".

Om jag förstod Bo Köberg rätt är han väldigt jämställd till skillnad från de flesta andra, och även Lennart Klockare var inne på det, när de sade: Om vi inte ökar barnafödandet. Det är möjligt att Bo Könberg kan producera barn. Det är inte många män som kan det, men Könberg har väldigt många fördelar, så det ska bli spännande att se hur Bo Könberg ska ordna detta. Vi moderater är inte där ännu och inte de flesta andra heller.

Vi moderater vill sänka nivån i föräldraförsäkringen till 75 % på samma sätt som i sjukförsäkringen. Men detta förslag ska inte stå för sig självt, utan det är villkorat med att vi föreslår ett höjt grundavdrag och ett förvärvsavdrag på 10 %. Dessa tre förslag tillsammans bildar en helhet där föräldrarna kommer bättre ut än med den bibehållna 80-procentsnivå som regeringen och samarbetspartierna vill ha.

Under flera debatter här i kammaren har vi haft upp den del av den tillfälliga föräldrapenningen som kallas de tio pappadagarna. Här kommer de kvinnor som inte har en pappa bredvid sig när barnet är fött i kläm, de ensamstående mammorna. De om några föräldrar är väl de som är "mest i behov av stöd". De blir helt utan samhällets stöd när de kommer hem från BB. Om det inte finns någon pappa borde de väl kunna få ha en vän eller en nära anhörig hemma som kan hjälpa till med mänskligt stöd och praktiska göromål de första känsliga dagarna när man ska inrätta livet efter nya förutsättningar. Men icke.

Majoriteten avstyrker detta angelägna förslag med att regeringen ska återkomma med ett likadant förslag i höst. Höstriksdagen är snart slut. Var är förslaget till att man ska kunna överlåta de tio pappadagarna? I betänkandet och propositionen har man lovat det. Var är förslaget? frågar jag Berit Andnor. Samtidigt uppmanar jag Ulla Hoffmann och Kerstin-Maria Stalin att ta chansen att rösta på vår gemensamma reservation med Centern och Folkpartiet då jag vet att ni tycker precis som jag på denna punkt. Hjälp de ensamstående mammorna medan tillfälle finns, för någon proposition kommer inte i höst.

Jag ska fatta mig väldigt kort i fråga om underhållsstödet. Vi kommer i nästa ärende att avhandla underhållsstödet. Jag tänker fördjupa mig närmare i det då.

Jag ska ta upp ett anslag till, adoptionsbidraget. Där föreslår vi moderater att man ska täcka kostnaderna upp till 50 %, högst 55 000 kr. Rege-

ringen föreslår 40 000 kr. Men inte någonstans i betänkandet förklarar majoriteten varför 55 000 kr eller 50 % är ett dåligt förslag. Det skulle vara väldigt skönt att här i kammaren få besked av Berit Andnor eller någon annan i regeringsunderlaget varför man inte kan gå upp till 50 % eller max 55 000 kr.

Jag instämmer i mina kollegers tidigare yrkanden och yrkar dessutom bifall till reservation 46 under mom. 35. Samtidigt påpekar jag för Ulla Hoffmann och Kerstin-Maria Stalin att det är den reservation som gäller de ensamstående mammorna och överlåtelse av de tio pappadagarna. Det kostar ingenting förutom ett uns civilkurage att ställa upp på den reservationen.

Jag ska avsluta, fru talman, med att återge vad Francis Bacon en gång har sagt: Stöpförmen för en människas lycka ligger i hennes egna händer.

Det är det vi politiker har till uppgift, att ge föräldrarna möjlighet att använda sina egna händer. Tack för ordet!

Anf. 117 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! Det borde bli svårt att hålla sig inom talartiden om jag samtidigt som jag ska svara på allting som Cecilia Magnusson har anfört också ska visa vad hon kallar ett uns av civilkurage, men jag ska göra mitt absolut bästa.

En gång i tiden var kvinnopolitik inom arbetarrörelsen lika med familjepolitik. Det handlade om att se till att underlätta för kvinnor att förena förvärvsarbete med hemarbete. Att kvinnor och män skulle dela på hemarbetet fanns inte i föreställningsvärlden. Barnen, hemmet och därmed sammanhängande uppgifter var kvinnornas ansvarsområden, och i stort sett är det likadant i dag.

Vi ser dock en förändring framför allt hos de unga kvinnorna och männen. Kvinnorna anser att förvärvsarbete är självklart, och männen anser att det är självklart att de ska ta del i barnen. En bra familjepolitik är därför en viktig del av jämställdhetspolitiken. Det är då viktigt att vi ser att familjerna består av individer med olika behov och krav.

I utredningen *Ty makten är din* från år 1998 står att läsa att kvinnor gör 82 % av allt obetalt hushållsarbete. I endast 10 % av barnfamiljerna delar kvinnan och mannen jämnt på det obetalda arbetet, och i 69 % av barnfamiljerna tar pappan inte ut någon föräldraledighet alls. Siffrorna har ändrats något, men helhetsbilden är ändå den samma.

Vem som ska göra vad i hemmet är en förhandling om tid och pengar. Ju mer ekonomiskt oberoende kvinnan är av mannen, desto fler arbetsuppgifter förhandlar paret om. Ju mer jämlika familjer blir på hemma-plan, desto mer jämlika blir förhållandena på arbetsmarknaden.

Men ingen kedja är starkare än dess svagaste länk. Fortfarande är det så att den farligaste platsen för en kvinna är hennes eget hem. Familjepolitiken borde därför inte bara ägna sig åt att utjämna de ekonomiska skillnaderna utan även åt att utjämna maktförhållandena mellan könen genom att problematisera hur vi ska kunna göra hemmet och familjen till en säker plats för alla som vistas där.

Kommittén Valfärdsbokslut slår fast att ensamstående kvinnor med barn i stor utsträckning är utsatta både för stora ekonomiska svårigheter och för våld eller hot om våld. I Sverige misshandlas varje år ett 30-tal

kvinnor till döds av sina partner i familjen. Var fjärde gravid kvinna misshandlas.

Hur detta våld mot kvinnor inom familjens ram påverkar andra medlemmar i familjen, nämligen barnen, visades nyligen i en affischkampanj i Stockholms län. Affischkampanjen ifrågasattes av vissa män som kände sig utpekade, vilket visar på att man inte ser eller vill se det som ibland sker inom familjen.

I familjens sköte utsätts barn för sexuella övergrepp och misshandel. Tonårsflickor i Sverige gifts bort av föräldrarna i arrangerade äktenskap, och när de vägrar finna sig i detta blir de utstötta ur familjen. Syskon ställs mot syskon och föräldrar mot barn. I värsta fall blir dessa flickor mördade av sina föräldrar eller sina bröder i familjens namn. Familjen är med andra ord inte alltid en trygg gemenskap.

Fru talman! Ytterligare en svag länk i familjepolitiken är hur vi definerar en familj. ”Det krävs en hel by för att fostra ett barn” säger ett afrikanskt ordspråk. I Afrika lever man också med begreppet *extended families* – utvidgade familjer. Den vanligaste definitionen i Sverige är dock mamma, pappa, barn – den s.k. kärnfamiljen. Men familjer består också av ensamstående föräldrar med barn, heterosexuella eller homosexuella föräldrapar med barn och storfamiljer i olika konstellationer. Ibland ingår också farföräldrar och morföräldrar i familjebegreppet.

Familjepolitiken måste vara flexibel nog för att nå olika familjer på lika villkor. Vänsterpartiet är därför med och moderniserar föräldraförsäkringen så att den bättre möter ensamstående och homosexuella föräldrars situation.

En bra familjepolitik är en politik som stärker frigörelse, självständighet och individens fria val att själva definiera sin familj. En sådan politik ger bästa möjliga förutsättningar för ett ökat barnafödande.

Fru talman! En familjepolitik värd namnet måste också se till att föräldrar kan förena förvärvsarbete med skötsel av hem och barn. I dag arbetar många kvinnor deltid för att hinna med. Ett av huvudskälen till att Vänsterpartiet vill förkorta den dagliga arbetstiden är att vi vill få en rättvis fördelning av arbete, tid och pengar mellan kvinnor och män.

Vår syn i arbetstidsfrågan delas för övrigt av JämO. I sitt yttrande över rapporten *Kortare arbetstid – för och emot*, Ds 2000:22, skriver man så här: ”JämO konstaterar att den nuvarande normalarbetstiden inte passar kvinnor lika bra som män och deltidsarbete har därför blivit en strategi för kvinnor att kombinera arbetsliv och familj. Kvinnorna själva har stått för kostnaderna, vilket i sin tur medfört lägre krav på samhälls-service. Kvinnors val har också underlättat mäns heltidsarbete.”

Vidare skriver JämO så här: ”De invändningar som kan riktas mot att arbetstiden minskas genom flexibelt uttag eller en extra semestervecka är framför allt att ett sådant uttag av arbetstidsförkortningen med stor sannolikhet leder till att kvinnor anpassar sig än mer till familjen. Den extra semesterveckan behöver inte förändra manligt uppbyggda hierarkier i arbetslivet eller vanor i privatlivet.”

Fru talman! Familjepolitiken ska vara generell för att vi ska undvika marginaleffekter och stigmatisering. Vi är därför inte nöjda förrän även familjer som uppbär socialbidrag får del av barnbidragshöjningarna. Barnbidraget är inte generellt förrän denna förändring är gjord. Vänsterpartiet försvarar inkomstbortfallsprincipen, och vi kommer därför att

jobba för att taken i föräldraförsäkringen höjs. Även garantibeloppet, som varit det samma sedan år 1987, måste höjas. Vi anser också att barn har rätt till föräldrarnas omsorg när de är sjuka oavsett var barnet bor. Om ett barn är bosatt i t.ex. Norge hos sin mamma kan inte pappan vara hemma med sjukt barn när barnet vistas hos pappan här i Sverige. Vi anser att föräldraförsäkringen måste vara så flexibel. Med dessa krav går Vänsterpartiet vidare i budgetsamarbetet med Socialdemokraterna och Miljöpartiet.

Bo Könberg betecknade sig själv tidigare i ett samtal med mig som ett oskyldigt barn. Jag försökte på något sätt få in honom i familjepolitiken, men Cecilia Magnusson klarade det på ett alldeles utmärkt sätt, så jag avstår.

Vänsterpartiet står med andra ord bakom den nu förda familjepolitiken såsom den kommer till uttryck i betänkandet. Vi avvisar därmed avdragsrätten för hushållsnära tjänster. Vi avvisar tankar på vårdnadsbidrag. Vi avvisar sänkningar av nivåer i föräldraförsäkringen. Vi förordar bl.a. en familjepolitik som innebär en daglig arbetstidsförkortning, en utökad föräldraförsäkring och generella barnbidrag.

Vad gäller de tio s.k. pappadagarna kan jag tala om för Cecilia Magnusson att jag inte känner mig ett dugg orolig för innehållet i den kommande propositionen. Cecilia Magnusson talar om ett uns av civilkurage. Jag hade uppskattat om Cecilia Magnusson i så fall hade visat det civilkuraget att hon hade tagit med de homosexuella även vad gäller de tio pappadagarna.

Vi i Vänsterpartiet står bakom reservation 51 under mom. 41, men för tids vinnande yrkar jag inte bifall till den.

Anf. 118 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Fru talman! Ulla Hoffmann säger att man är med och moderniserar föräldraförsäkringen och talar om att taken ska höjas i den samma. Men hur är det med botten? Tak är så väldigt viktiga, men hur är det med botten och dem som inte får del av eller väldigt liten del av föräldraförsäkringen? Vad ska man göra med dem? Innebär inte "generell" att det ska vara för alla, eller gäller det, som nu, för det stora flertalet, medan en del – de som verkligen behöver stöd – lämnas utanför? Så är det i föräldraförsäkringen i dag.

Anf. 119 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! Nu läser jag, Cecilia Magnusson, en gång till ur mitt manus: Vänsterpartiet försvarar inkomstbortfallsprincipen, och vi kommer därför att jobba för att taken i föräldraförsäkringen höjs. Även garantibeloppet, som varit det samma sedan år 1987, måste höjas. Är det svar på frågan?

Anf. 120 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Fru talman! Ja, det är det till viss del. Men det skulle vara skönt om Ulla Hoffmann kunde konkretisera sig, så att vi bildade en front. Vi är många partier som kräver att man ska höja garantibeloppen för att faktiskt ge de mest utsatta en rimlig chans att klara sig.

Egenföretagare och studerande har ju ett bedrövligt stöd från samhället i dag. Vore det inte bättre att satsa på dem först innan man lägger

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

ut pappamånader och höjer taken? Det gäller väl att prioritera. Vi har ju bara en viss summa pengar. Prioritera dem som behöver det mest!

Anf. 121 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! Det är ett bedrövligt stöd från samhället, säger Cecilia Magnusson som tidigare i sitt anförande talade om att allt stöd från samhället skulle tas bort och att allting skulle lösas med skattesänkningar, grundavdrag osv. Då blir nämligen föräldrarna helt plötsligt bemyndigade och klarar av sin egen situation, för i dag är de misstrodda. Jag har förstått av Cecilia Magnusson att det enda man kan göra – jag har skrivit upp det här – för att föräldrarna ska få tillbaka makten är skattesänkningar.

Om vi nu ska utnämna den här kammaren till ett ställe där det på något sätt pågår ett krig där vi ska välja front väljer jag en annan sida än den som Cecilia Magnusson förespråkar vad gäller familjepolitiken.

Anf. 122 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag naturligtvis står bakom alla våra reservationer och det särskilda yttrandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation 41 och 44.

Familjefrågorna är ett viktigt område för oss kristdemokrater, eftersom vi tror att deras funktion i samhället är svår att ersätta med något annat. I FN:s konvention om barns rättigheter står det att familjen såsom den grundläggande enheten i samhället och den naturliga miljön för alla dess medlemmar och särskilt barnens utveckling och välfärd bör ges nödvändigt skydd och bistånd, så att den till fullo kan ta på sig sitt ansvar i samhället. Det står också att barnet för att kunna uppnå en fullständig och harmonisk utveckling av sin personlighet bör växa upp i en familjemiljö i en omgivning av lycka, kärlek och förståelse. Det här är alltså enligt FN:s barnkonvention.

Denna målsättning måste vi kunna ha trots att vi vet att barns miljö inte alltid ser ut så. Därför bör inte heller familjen vara en sluten enhet. Många barn lever i familjer med dålig ekonomi, misshandel, övergrepp osv. Men vi måste ha visionen om vad som är en bra uppväxtmiljö för våra barn. Och vi har inte uppfunnit något annat som enligt forskarna anses vara bättre för våra barn. Barn har behov av trygghet, av att bli sedda och av kontinuitet i föräldrarelationer. Och det är viktigt att samhället ger stöd med alla de reformer som vi politiker kan besluta om. Just därför är familjepolitiken inte bara en passiv bidragsfråga. Den talar om hur vi ska ge våra familjer ett stöd i deras viktiga uppdrag att fostra framtida samhällsmedborgare med respekt för demokrati och rättvisa.

Vi vet att barn har olika förutsättningar under sin uppväxttid. Vissa barn klarar av större barngrupper. Andra klarar av små barngrupper, och vissa barn trivs t.o.m. bättre med att få vara i en hemmiljö med stimulans t.ex. från öppna förskolor eller liknande.

Den socialiseringstanke och kollektivistiska tanke som präglade paret Myrdal lever dock kvar i vårt samhälle. Under årtionden har alla präglats av dagis som det enda alternativet, även jag själv, trots att min mamma var hemmafru. Dagis är bra. Jag har själv haft mina barn på dagis. Men de första åren hade vi ett trefamiljssystem. Vi var tre familjer med en barnskötare som kommunen anställde. Då fick vi en lite mindre grupp i

hemmiljö. När mina barn sedan blev lite större, i treårsåldern, kunde de börja på dagis med engagerad personal som var intresserad av dem.

De gör en fantastisk insats på dagis. Men nog var det många dagisfröknar som också tyckte att det var lite tufft för de barn som var ett år och som började på dagis.

Vi kristdemokrater tror att vi måste hitta flera alternativa barnomsorgsformer för våra barn där barnet, individen, står i centrum. Det sägs att dagis är bra för barn som har problem hemma. Ja, visst kan det vara bra att de kommer hemifrån. Men det kanske inte är i den stora dagisgruppen som de här barnen ska vara utan i ett mindre sammanhang. Därför måste familjepolitiken präglas av en helhetssyn. Det handlar om hur vi ska hitta former så att unga människor vill skaffa barn men också om att kunna stödja dem på olika sätt. Hur ska vi se till att den nya familjen orkar hålla ihop? Det är inte så lätt när man springer mellan jobb och dagis och ska hinna handla och städa. Man ska hinna vara make och maka, ha socialt umgänge och eventuellt få en liten stund över för sig själv. Jag tycker inte att dagens samhälle är särskilt barn- och föräldravänligt.

Vad kan vi då göra åt det här? Vi kan se till att ge förutsättningar för trygga och långvariga relationer mellan makar, stötta familjerådgivning, satsa på föräldrautbildning när paret väntar barn, ge familjerna stöd när barnet är nyfött på olika sätt, t.ex. via familjecentraler, låta föräldrarna ha rätt till tre års tjänstledighet så att de själva kan avgöra hur de vill ordna barnomsorgen och ge föräldrarna en chans att välja hur de vill skapa den här goda uppväxtmiljön för sitt barn.

Kanske ska barnet vara hemma, kanske hos farmor eller morfar. Eller kanske ska det vara på familjedaghem, i andra privata alternativ eller på kooperativa daghem. Öppna mångfalden, eftersom barns behov är så olika, och förbättra systemet, så att fler pappor tar ut föräldraledigheten!

Flexibel arbetstid blir allt vanligare, och det bör uppmuntras. Hem och skola har gjort en undersökning som visar att 39 % av föräldrarna anser att flexibel arbetstidsförläggning är det bästa botemedlet mot ansvarskrockar i vardagen. Att regeringen återinför kontaktdagarna, så att föräldrarna kan följa med barnet en dag på dagis eller skola, välkomnar vi kristdemokrater som har haft det med som ett krav i tidigare budgetmotioner.

Majoritetspartierna drev i förra veckan igenom maxtaxereformen. Jag tycker att vi ska titta på hur det slår i Stockholm. Förslaget innebär en allmän förskola tre timmar om dagen för 4–5-åringar, och den är obligatorisk för kommunerna men frivillig för barnet. Det här finns redan i Stockholms kommun. Förslaget innebär vidare att barn till föräldrar som är arbetssökande ska ha rätt till barnomsorg, och så är det redan i Stockholm. Förslaget innebär att barn till föräldrar som är föräldralediga med yngre syskon ska få rätt till barnomsorg. Så är det redan i Stockholm.

Kristdemokraterna står bakom det här i Stockholms stad. Vi tycker att det är bra, så vi är inte alls motståndare till de här förslagen. Men det måste vara upp till kommunen att bestämma hur det ska se ut. Det märkliga med den här rättighetslagstiftningen är att barn får rätt att vara mer på institution i stället för rätt till mer tid med sina föräldrar.

Sedan ska jag gå över till maxtaxekonstruktionen, som vi anser ger mer pengar i fickan till höginkomsttagare än till låginkomsttagare. Snacka om fördelningspolitik!

I Stockholms stadshus har man räknat på hur maxtaxan slår för Stockholm. Eftersom vi har infört det mesta av rättighetslagstiftningen kommer det inte att kosta oss särskilt mycket vad gäller den delen.

För de höginkomsttagare – jag känner flera som får upp till 15 000–16 000 kr mer i plånboken om året – som får lägre taxor mister staden ungefär 360 miljoner kronor, och det får vi täckt av staten. Däremot beräknas stadens kostnader öka med ungefär 1 miljard kronor till följd av fler inskrivna barn och ett ökat tidsutnyttjande för inskrivna barn. Och för det här tillförs inte staden några medel.

Kommunerna har alltså inga garantier för att få kostnadstäckning för sina intäktsförluster i framtiden. Eller lovar regeringen att man ständigt ska tillföra kommunerna de här pengarna? Eller varifrån ska vi ta de här 600 miljonerna, som det kanske blir i och med en möjlig skatteeffekt som kan få ned siffrorna något? Ska vi ta dem från barnomsorgen, eller ska vi ta dem från äldreomsorgen?

Förslaget innebär således följande:

1. Tanken är att föräldrarna ska arbeta mer, alltså mindre tid tillsammans med barnen.
2. Höginkomsttagarna gynnas mer av det här systemet.
3. Det finns stor risk för att vi måste skära ned på andra områden, på grund av den här rättigheten för höginkomsttagare att få mer pengar kvar i plånboken.

Är det så s, v och mp vill ha det? Att ge till de rika och sedan öka antalet barn i dagisgrupperna. Gynnar det barn som behöver bli sedda?

Jag tycker att det här är ett förslag som är fullständigt förkastligt. Det stämmer egentligen inte överens med något partis politik, som jag ser det. Möjligtvis är det tänkt som valfläsk till höginkomsttagare.

Tänk om ni i stället hade sagt: I stället för att gynna höginkomsttagare lägger vi 5,3 miljarder på att förbättra barnomsorgen och skickar de pengarna till kommunen. Det tror jag att föräldrarna hade velat ha. Föräldrarna är inte i första hand ute efter sänkta taxor, även om många naturligtvis blir glada åt det. Det förstår jag också. Det kan man inte säga mycket om. Men för många är kvaliteten i barnomsorgen det viktigaste.

En sak är säker. Det är inte föräldrarna och barnen som står i centrum i det förslaget.

Vårt alternativ till maxtaxereform är en valfrihetsrevolution, där föräldrarna själva vet bäst vad barnen behöver. Vi vill höja garantibeloppet från 60 till 150 kr. Vi ska ha ett barnomsorgskonto med 40 000 kr per barn som man kan fördela på två år. Vi vill också ge möjlighet för avdrag för styrkta barnomsorgskostnader på upp till 50 000 kr per barn och år. Vi höjer barnbidraget, något mindre än regeringen, men vi har i stället en skattereduktion på 25 kr per barn och månad för alla barn upp till 16 år. Vi förbättrar också på bostadsbidragssidan, så att makarnas gemensamma inkomst beräknas vid bestämning av bostadsbidragets storlek.

Vi tar inga barnomsorgspengar från kommunerna. Men vi fördelar från statens medel till familjerna. Det gynnar fler låginkomsttagare och

slår mer rättvist. Det gynnar alltså inte särskilt höginkomsttagare, som maxtaxeförslaget gör. Och det kostar ungefär lika mycket som maxtaxan.

Nog vore det bättre om vi kunde få ett samhälle som går i riktning mot ökad mångfald även på barnomsorgsområdet. Men det här verkar vara den sista bastionen för socialismen som man håller väldigt hårt om.

Avslutningsvis vill jag bara nämna, fru talman, att vi kristdemokrater är mycket glada för att det kommer en höjning av adoptionsbidraget, vilket vi tidigare har föreslagit regeringen.

En grupp som tyvärr inte får det stöd som de behöver är en liten grupp biståndsarbetare utomlands som inte kan få del av det s.k. vårdbidraget. Vårdbidraget räknas inte som familjestöd som ska utgå till biståndsarbetare anställda vid ideella organisationer. Vi tycker att de bör omfattas.

Fru talman! Det finns mycket att säga om hur vi skulle vilja förbättra för barn och föräldrar, men med det framförda vill jag säga att vi naturligtvis står bakom alla våra reservationer och det särskilda yttrandet och yrkar bifall till reservationerna 41 och 44.

Anf. 123 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! Desirée Pethrus Engström tar upp maxtaxan, och maxtaxedebatten har, precis som Desirée Pethrus Engström sade, redan varit. Men jag vill också påpeka att förutom Stockholm finns det i Stockholms län en väldig massa kranskommuner som har en helt annan situation. Visserligen försöker man från borgerligt håll vägra maxtaxan. Men bl.a. i min egen hemkommun kommer det att bli så att man måste införa maxtaxan, eftersom föräldrarna vill ha den.

Men ett resultat av maxtaxan säger Desirée Pethrus Engström blir att barn får rätt till mer tid på institution, men inte rätt till mer tid med föräldrarna. Jag skulle vilja att Desirée Pethrus Engström utvecklar det lite grann. Jag menar att barnen får mer rätt att vara på institution, anta att de är där några timmar, men vad menas med att de inte har rätt till mer tid med föräldrarna? Är det en arbetstidsförkortning som Desirée Pethrus Engström föreslår?

Anf. 124 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Nej, det står i själva budgetpropositionen att avsikten med maxtaxeförslaget också är att fungera som en arbetsmarknadsåtgärd, för att föräldrarna ska kunna jobba mer tid. Vi vill få ut fler på arbetsmarknaden. Det är så det står i budgetpropositionen. Om föräldrarna ska jobba mer kan jag inte se annat än att det blir mindre tid med barnen.

Anf. 125 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Herr talman! De som ska arbeta mer är kanske i så fall mammorna, dvs. kvinnorna. Nu gör man det också ekonomiskt lönsamt för dem genom att maxtaxan införs. När vi talar om en daglig arbetstidsförkortning menar vi att det är papporna som ska sänka sin arbetstid och mammorna som ska öka sin. Det är det jag tror ligger bakom förslaget till maxtaxa.

Desirée Pethrus Engström får det att låta väldigt negativt att barnen skulle få rätt till mer tid på institution i förhållande till att barnen skulle kunna vara hemma med föräldrarna på dagarna. Men vi i Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet vill se förskolan som en del av

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

utbildningen, en del av hela skolan. Det finns också ett pedagogiskt innehåll i förskolan som inte kan ges i hemmet.

Anf. 126 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Jag tycker att Ulla Hoffmann svarar själv. Hon säger att det ska löna sig för mammorna att jobba mer. Många kvinnor vill säkert jobba mer och att man ska ta bort marginaleffekterna. Men jag tror inte att barnen i första hand vill att föräldrarna ska jobba mer.

Dessutom är det här ett förslag som bara gynnar ett sätt att lämna sina barn. Det är inte så att man, som i vårt förslag, kan använda en mångfald olika typer av barnomsorgsalternativ.

Sedan säger Ulla Hoffmann att det är bra på dagis och att det är pedagogiskt. Visst är det så. Men jag ser hur förslaget slår på t.ex. Stockholm. Vi ger en lättnad i plånboken framför allt för höginkomsttagare och i andra ändan kanske vi måste dra ned på barnomsorgsverksamheten eller ha fler barn i grupperna. Jag menar att det slår helt fel om vi undergräver kommunernas ekonomi. Då har vi ju kommit helt fel. Det är väl inte dit som vare sig Ulla Hoffmann eller majoritetspartierna egentligen hade tänkt sig, hoppas jag, att vi skulle behöva tränga undan annan verksamhet. Vi har inte gett kommunerna några garantier om pengar framöver. Man har sagt att man ska följa utvecklingen, men det finns inga garantier.

Anf. 127 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag vill börja med att ställa mig bakom synpunkterna i Centerpartiets särskilda yttrande avseende utgiftsområde 12 och den kraftfulla satsning Centerpartiet vill göra för att förbättra ekonomin för småbarnsföräldrar med de smalaste ekonomiska marginalerna. Vi anser att 570 miljoner kronor borde ha anvisats 2001 för att höja grundnivån i föräldrapenningen från 60 kr till 200 kr per dag. Dessutom vill jag yrka bifall till reservationerna nr 40 och 45. Men jag står självfallet bakom övriga reservationer där Centerpartiet förekommer.

Herr talman! Många unga vågar inte eller väljer att inte ta steget att bli föräldrar, eftersom de ser att tiden är knapp, ekonomin skral och självbestämmandet inskränkt i dagens samhälle. Den samlade familjepolitiken måste bygga på hela familjens omgivning, men föräldrarna får aldrig fräntas ansvaret för sina barn. Föräldraskapet måste upprättas.

Nativiteten i Sverige är på samma låga nivå som i flera sydeuropeiska länder. Orsakerna i de länderna anses vara svårigheterna för kvinnor att kombinera barn med karriär. Därför väljer kvinnor arbete och en självständig ekonomisk tillvaro. En liknande förklaring till det låga barnafödandet bör även kunna gälla Sverige. Tidigare var det vanligt att barnafödande var ett sätt att komma bort från arbetslöshet.

När unga kvinnor inte fick arbete valde de att bli förälder. Förhållandet har numera förändrats. I dag väntar många unga kvinnor med att bilda familj tills man försäkrat sig om en utbildning eller ett arbete. Jag tycker att denna utveckling är positiv och att den är bra för jämställdheten och för samhället som helhet.

Barn ska självfallet födas av kärlek, inte på grund av ekonomiska ersättningar. Men de ekonomiska villkoren påverkar barnafödandet. Därför

ska de ekonomiska förutsättningarna vara så goda att föräldrar har en god ekonomisk trygghet.

Centerpartiet delar regeringens uppfattning och tycker att det är bra att barnbidrag och flerbarnstillägg nu höjs. Vi tillstyrker för övrigt även förslaget om höjning av adoptionskostnadsbidraget. Det var på tiden. Adoptioner får aldrig bli en klassfråga.

Tiden är, som jag tidigare nämnde, en knapp resurs för småbarnsföräldrar. Många föräldrar känner ständigt att tillvaron är stressig och att det är svårt att få tiden att räcka till. Vissa familjer har släktingar och vänner som hjälper till, andra saknar det. Det behövs insatser för att frigöra tid för småbarnsföräldrar.

Centerpartiets familjepolitik möjliggör mer tid för barnen genom bl.a. att föräldrar ska kunna korta sin arbetsdag om de så önskar. Skattesubventionerade tjänster för utförande av sysslor i hemmet skulle hjälpa många föräldrar att få tiden att gå ihop.

Herr talman! Barnfamiljerna har burit stora bördor under 90-talet. Låginkomstfamiljer och ensamstående föräldrar har varit extra hårt utsatta. Trots att ekonomin nu blomstrar är det många familjer som inte är delaktiga i den snabba ekonomiska utvecklingen. Drygt vart tionde barn växer upp i en familj som någon gång under året får socialbidrag, en siffra som tyvärr förvärrats rejält, om man tittar på de senaste tio åren. Ekonomisk stress i familjen påverkar sannolikt även barnen.

Centerpartiet vill medverka till – och vi har sådana förslag – att rejält förbättra barnfamiljernas ekonomi. Vi står, som jag tidigare har sagt, bakom höjningen av barnbidrag och flerbarnstillägg, men det räcker inte på långa vägar.

Centerpartiet föreslår härutöver sex olika paket som kan vara lämpligt så här inför julen att rikta till barnfamiljerna.

Det första paketet är sänkta skatter för låg- och medelinkomsttagare för att man ska kunna frigöra familjer från socialbidragsberoende.

Det andra paketet är, som tidigare har nämnts i debatten, ett alternativ till maxtaxan: barnomsorgskonto och avdragsrätt för styrkta barnomsorgskostnader. Detta gynnar låginkomsttagare till skillnad från maxtaxan som så tydligt gynnar höginkomsttagare.

Det tredje paketet är höjda reseavdrag till 20 kr och dessutom att man ska få räkna in resor till och från barnomsorg.

Det fjärde paketet gäller höjningen av den lägsta nivån i föräldrapenningen från 60 kr till 200 kr, så att familjer slipper vara beroende av socialbidrag och bostadsbidrag.

Det femte paketet innehåller en skattereduktion beträffande hushållstjänster.

Det sjätte paketet handlar om sänkta fastighetsskatter och framför allt om frysta taxeringsvärden, vilket har stor betydelse för just barnfamiljer. Enligt den senaste statistiken som jag har tagit del av var det 71 % av alla barnfamiljer som bodde i eget hus år 1996, och det är en procentsats som snarare har ökat än minskat.

Så ser Centerpartiets familjeekonomiska paket ut. För helhetens skull vill jag också markera att Centerpartiet stöder den allmänna förskolan för 4–5-åringar. Vi stöder rätten till förskoleverksamhet för barn till arbetslösa och föräldralediga, och det är frågor som vi ju tidigare fattat beslut om.

Prot. 2000/01:43
8 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

Jag skulle vilja uppehålla mig något ytterligare kring garantinivån. Den nuvarande nivån på 60 kr per dag är oförändrad sedan slutet av 80-talet, och den är inte alls avpassad efter dagens förutsättningar. För att få en inkomstbaserad föräldrapenning krävs ju att man har varit försäkrad för en sjukpenning i minst 240 dagar i följd. Det innebär t.ex. att den som just avslutat sin högskoleutbildning inte får mer än 60 kr per dag i föräldrapenning, vilket motsvarar 1 800 kr i månaden före skatt.

Centerpartiets föreslagna höjning till 200 kr är rimlig. Vårt förslag skulle ge en något högre standard för föräldrar som inte haft möjlighet att försäkra sig för en inkomstbaserad föräldrapenning. En höjning får således även den positiva effekten att behovsprövade bidrag minskar. Det medför en förbättring av ekonomin för de som har det ekonomiskt kärvt. De får en bättre grundtrygghet och därmed ett minskat bidragsberoende. Centerpartiets förslag känns angeläget.

Vi från Centerpartiet har i olika sammanhang fört dessa frågor på tal. Socialförsäkringsministern har i tidigare debatter sagt att hon inte stänger några dörrar. För ett år sedan sade hon: Jag hör vad ni säger. Men det som är intressant är ju inte vad som sägs, utan det är den praktiska handlingen. Jag uppmanar framför allt socialdemokraternas företrädare dels att tycka som vi, att vi ska satsa på dem som har svagast ekonomi, dels att se till att trycka på så att det kommer till skott och att vi får se resultat. Det känns väldigt angeläget.

I den mån Miljöpartiets och Vänsterpartiets företrädare vill driva och påverka åt det här hållet har ni åtminstone Centerpartiets stöd.

Herr talman! För ett par veckor sedan drev Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och – till min stora förvåning – även Miljöpartiet igenom maxtaxan här i riksdagen. Debatten klagade väldigt tydligt den ideologiska skillnaden mellan en socialistisk barnomsorgspolitik och en familjepolitik som Centerpartiet står för som handlar om att stödja föräldraskapet, att familjen själv ska styra över sin tid och valet av barnomsorgsform.

Vi redovisade också i den debatten ett mycket konkret förslag till hur det skulle kunna se ut med en familjepolitik som ger möjlighet till sänkta barnomsorgskostnader, till att korta sin arbetstid, till att vara hemma längre än vad föräldraförsäkringen medger och till att öka mångfalden. Det är ett förslag som också har en mycket klar jämställdhetsprofil mellan män och kvinnor.

Beslutet är fattat i den delen. Vi har redovisat vårt alternativ. Jag drar slutsatsen att ska vi få en ny familjepolitik finns det bara en sak att göra, och det är att se till att det blir en ny regering.

Anf. 128 BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Familjepolitikens uppgift är enligt vår mening att underlätta för kvinnor och män att kunna förena föräldraskap med ett aktivt deltagande i yrkeslivet. Lyckas vi med det kommer vi nog att få positiva effekter på det som många oroar sig för, nämligen att det föds för få barn i vårt land för att man långsiktigt ska kunna upprätthålla det välfärds-samhälle som vi har och som de flesta av oss vill bibehålla.

Vår uppfattning är att detta kan åstadkommas genom bl.a. en ökad flexibilitet inom familjepolitiken. Det är ju därför som – när vi häromveckan diskuterade regeringens förslag om maxtaxan – det fanns två

olika alternativ. Vi hade ett motförslag som innebar satsning på barnomsorgskonto, avdragsrätt för styrkta barnomsorgskostnader och etableringsfrihet för dem som vill erbjuda barnomsorg. Till detta kommer i andra sammanhang framförda förslag om avdragsrätt för kostnader för hushållsnära tjänster.

Den debatten fördes som sagt häromveckan. Jag ska denna sena eftermiddag inte återuppta den här i kammaren utan ta upp några andra punkter som har att göra med familjepolitiken.

Vår uppfattning är att ett av problemen inom denna har att göra med de stora marginaleffekter som uppstår i vårt land när man både ökar sin inkomst och har små barn. Man kan då drabbas av den vanliga skatten, förstås, men också av bortfallande bostadsbidrag med ytterligare 20 procentenheter och i vissa fall också marginaleffekter av ökade kostnader för barnomsorgen. Detta leder sammantaget till att barnfamiljer med genomsnittliga eller låga inkomster kan ha mycket större marginaleffekter än personer med mycket högre inkomst.

Vi har nu ett par år i rad föreslagit att man ska ta steg på vägen bort från selektiva lösningar i riktning mot mer generella lösningar – eller i klartext: att försöka minska bostadsbidragen samtidigt som man ökar de generella barnbidragen. Det har vi hittills inte fått något gehör för, och vi verkar inte få det i år heller. Det innebär att en stor mängd barnfamiljer även i fortsättningen kommer att kunna drabbas av marginaleffekter runt kanske 60–70 %.

Vad det gäller själva utformningen av stödet till barnfamiljer har vi på senare år lagt fram förslag, vilket vi har varit inne på tidigare i debatten, om att man skulle kunna få det stödet genom att det beaktas att man har lägre bärkraft som skattebetalare vid en och samma inkomst om man har barn än om man inte har barn. Detta är, om man så vill, en mer teknisk fråga, men jag tror att det finns ett visst ideologiskt inslag i den i så måtto att det skulle strykas under att det har att göra med bärkraften de år då man har barn och att det inte i första hand handlar om bidrag från samhällets sida till familjer.

För att stimulera och underlätta för papporna att ta ut tid under föräldraförsäkringen har vi år efter år föreslagit att man ska ha det som fanns ett kort tag, nämligen en högre ersättning under pappa- och mammamånaden i föräldraförsäkringen än under de övriga månaderna. Tanken har som sagt varit att man med detta skulle få fler pappor att ta ut sin pappamånad.

Karin Pilsäter har i en motion som handlar om en aspekt på den s.k. 2,5-årsregeln tagit upp den tragiska situationen när barn har avlidit och hur det inverkar på rätten att kunna tillgodoräkna sig de 2,5 åren. Denna regel är behandlad i ett par andra motioner i allmänhet. I den här konkreta frågan handlar det om att Karin Pilsäter har föreslagit en förbättring vad det gäller sättet att beräkna 2,5-årsregeln för de familjer som har drabbas av att barnet har avlidit.

Om jag förstår utskottsmajoritetens rätt delar den i huvudsak Karin Pilsäters uppfattning. Man pekar dock på att samma eller liknande tanke har framförts i någon promemoria från regeringens sida och att regeringen avser att återkomma vid tillfälle. Vi tycker inte att det finns anledning att vänta om man nu tycker så, och därför har några partier, bl.a. Folkpar-

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

tiet, i reservation 48 velat skicka signalen till regeringen att riksdagen vill ha denna ändring.

Vad det gäller reservationerna, herr talman, yrkar jag bifall förutom till reservation 48 även till reservation 40. Denna reservation handlar om barnomsorgskonto, och det är de fyra borgerliga partierna som står bakom.

I Cecilia Magnussons inlägg för en stund sedan återopade hon ett inlägg jag skulle ha gjort tidigare under dagen och som skulle tyda på att jag hade stor tilltro till min egen förmåga att föda barn. Det är möjligt, herr talman, att orden föll på ett sådant sätt att de går att tolka på det viset. Cecilia antydde t.o.m. att hon inte var hundra procentigt övertygad om att detta var omöjligt för mig. Jag är mycket tacksam för den tilltro hon har till min förmåga, men jag måste göra henne besviken på den punkten. Bakom låg väl förmodligen mera en insikt hos mig om att detta med barnafödande väl är samma sak som detta med tango: Det behövs två för att det ska bli något resultat.

Anf. 129 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Herr talman! Kära åhörare! Nu handlar det om ekonomisk trygghet för föräldrar och barn. Det här är det bästa avsnittet i dag, tycker jag.

Vi har en i stort sett bra föräldraförsäkring i Sverige. Den tycker jag att vi stolt kan visa upp i övriga Europa.

Men den kan bli bättre. Trots vårt samarbete med Socialdemokraterna och Vänstern har vi några motioner där vi vill att föräldraförsäkringen ska förlängas ännu mer, upp till 15 månader, och att föräldrapenningen ska kunna tas ut tills barnet är tolv år. De tio pappdagarna har vi också motionerat om, och de kommer i en proposition snart. Vi vill vidare att regeringen ska tillsätta en låginkomstutredning ur ett barnperspektiv samt att socialförsäkringslagstiftningen ska anpassas även efter homosexuella familjeförhållanden.

I budgetuppgörelsen fanns en andra pappamånad, kontaktdagar så att föräldrarna ska kunna vara på skola och dagis, samt 100 kr i barnbidragshöjning. När det gäller barnbidragshöjningen tycker jag att det är lite problematiskt att en del kommuner räknar bort den höjningen i socialbidraget. Det är någonting som jag ska jobba för. En annan sak jag också ska jobba för är att höja garantinivån, för den har varit alldeles för låg alldeles för länge.

Så vill jag lyfta fram en motion som inte finns upptagen här, eftersom den berör ledighetslagarna som hör till arbetsmarknadsutskottet. Den handlar om föräldraledighetslagen och att kvinnor som blir gravida inte ska diskrimineras i arbetslivet.

För övrigt är klockan så mycket att jag vill fatta mig kort. Jag yrkar bifall till reservationerna 43 och 50.

Anf. 130 BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Sverige är det barnvänligaste landet i världen. Det ska vi fortsätta vara. I nästa års budget satsar vi ytterligare pengar för att kunna leva upp till detta mål.

Barnbidraget och flerbarnstillägget höjs och når därmed sin högsta nivå någonsin. Föräldraförsäkringen byggs ut med ytterligare 30 dagar, och föräldrarna får mer tid med sina barn. Inget annat land ger så bra

ekonomisk ersättning till föräldrarna för att vara hemma med sina barn. Ytterligare pengar överförs till kommuner och landsting för satsningar inom vården och omsorgen. Skolan ges ökade resurser. Maxtaxan införs, och ingen ska längre behöva avstå från barnomsorg för att det är för dyrt. Rätt till barnomsorg införs för de barn som har föräldrar som är arbetslösa eller föräldralediga. Den allmänna förskolan införs för fyra- och femåringar. Det innebär att den generella välfärden utvecklas.

Var femte krona av statens budget satsar vi socialdemokrater på att Sverige ska fortsätta att vara det barnvänligaste landet i världen. Ca 52 miljarder kronor satsas i familjeekonomiskt stöd, såsom barnbidrag, bostadsbidrag och föräldrapenning. Nästan 100 miljarder kronor satsas på förskolan och skolan. Därutöver kommer rätten till fri tandvård, och de flesta landsting har också infört avgiftsfri sjukvård för barn.

För oss socialdemokrater är det familjepolitiska stödet en av grundpelarna i vår generella välfärdspolitik. Målet för vår familjepolitik är att minska de ekonomiska skillnaderna mellan familjer med barn och utan barn samt att garantera stöd för ensamstående föräldrar och föräldrar till funktionshindrade barn. Vi vill även att familjepolitiken ska stödja föräldrarnas möjligheter att kombinera arbete med föräldraskapet.

Grunden för vår familjepolitik vilar på följande principer:

Den första principen har jag redan nämnt, nämligen den generella välfärden: att familjepolitiken ska omfatta alla.

Den andra principen är naturligtvis den fulla sysselsättningen. Vårt välfärdssystem bygger på att de flesta arbetar. På så sätt betalar vi välfärden tillsammans. Alla är med och bidrar med arbete, skatter och avgifter och alla får också del av välfärden efter behov.

Den tredje principen är arbetslinjen, dvs. att våra välfärdssystem ska uppmuntra, inte motverka, arbete. Det innebär också att våra försäkringar ska vara inkomstrelaterade.

Den fjärde principen handlar om att minska marginaleffekterna. Det hänger intimt samman med arbetslinjen. Det ska alltså löna sig att arbeta mer. Men framför allt ska beslut om ökad eller minskad arbetstid göra så lite som möjligt i förhållande till de ersättningar, bidrag och avgifter man får eller betalar.

Den femte principen är jämställdheten mellan kvinnor och män. Ekonomiskt oberoende är grunden för kvinnors och mäns självständighet.

Den sjätte principen är barnets bästa. FN:s konvention om barnets rättigheter ska vara vägledande i de beslut som berör barn. Vi har ett brett stöd för denna familjepolitik hos småbarnsföräldrarna.

Senast i går läste jag en nyligen genomförd undersökning som heter *Familj och arbetsliv på 2000-talet*. Den bygger på ett stort underlag, och det framgår tydligt att det finns oerhört starkt stöd för denna familjepolitik. Man vill kunna kombinera arbete med familj och ett delat ansvar mellan kvinnor och män. En rad internationella studier visar också att vår familjepolitik ger resultat. Som jag redan nämnt är Sverige enligt OECD inte bara ett av världens bästa länder för barn utan det *allra* bästa.

Men vi vill naturligtvis göra mer. Då satsar vi mer på att fler ska våga och vilja bilda familj. Vi satsar mer för att kompensera de barnfamiljer som drabbats hårt under saneringsåren. Vi satsar mer för att förbättra den ekonomiska situationen för ensamstående föräldrar. Vi satsar mer för att våra barn ska få trygga, goda och jämlika uppväxtförhållanden

Den svenska familjepolitiken ger också möjlighet till stor flexibilitet. Den kan anpassas till olika familjesituationer och har en god fördelningpolitisk effekt. Barnen sätts i centrum och vi skapar möjligheter att förena föräldraskap med arbete. Det är viktigt för att uppnå jämställdhet mellan könen.

Att detta varit framgångsrikt finns det inga tvivel om. Sverige är ett av de mest jämställda länderna i världen. Denna tätposition har vi skaffat oss genom att bygga våra system utifrån den individuella personen. För att uppnå lika rätt och möjlighet till förvärvsarbete och därmed jämställdhet har familjepolitikens utformning spelat en helt avgörande roll.

Mer måste dock göras för att ge barnfamiljerna med de lägsta inkomsterna en förbättrad situation. Det gäller framför allt familjer med ensamstående föräldrar. Det är en av våra högprioriterade uppgifter de kommande åren. För oss socialdemokrater handlar det om att bygga vidare på en framgångsrik väg.

Till denna framgångsrika politik säger nu de borgerliga partierna nej. I en gemensam reservation anger de att de vill införa barnomsorgskonto och barnomsorgsavgifter. De säger nej till en politik som innebär rättvisa, trygghet, jämlikhet, jämställdhet och inte minst valfrihet.

Barnomsorgskonto och barnomsorgsavgifter är orättvist och ojämnt i och med att barnen blir olika mycket värda. Det är orättvist och ojämnt genom att det gynnar höginkomsttagare på vanliga inkomsttagares bekostnad. Det är orättvist och ojämnt genom att det skapar en behovsprövning för dem som har låga inkomster eller inga inkomster alls. Det ger mindre trygghet i och med att det med all sannolikhet försämrar kvaliteten i barnomsorgen. Det ger mindre trygghet i och med att det med all sannolikhet leder till höjda barnomsorgsavgifter. Det blir ökad krånglighet. Det blir mindre flexibilitet. Troligen handlar det också om att bygga upp en ny kontrollapparat.

Det är kort sagt ett utomordentligt dåligt förslag, ett förslag som skulle radera ett vinnande koncept. Jag måste ju fråga mig hur det kan komma sig att Folkpartiet har anslutit sig till detta utomordentligt dåliga förslag, ett förslag som ni tidigare varit emot och aktivt motarbetat. Jag kan egentligen inte finna någon annan förklaring än att ni har svalt moderaternas och kristdemokraternas konservativa familjepolitik med hull och hår för att skapa en illusion om borgerlig enighet. Jag tycker att Bo Kåberg är i mycket dåligt sällskap.

Så till moderaterna, som ju har en unik position genom att företräda en politik som måste betecknas som extrem inte bara med svenska mått mätt utan också i ett internationellt perspektiv. Den s.k. platta skatten, dvs. avskaffandet av den statliga skatten, innebär en sänkning med 105 miljarder kronor per år. Det är lika mycket som fem år och tre månaders barnbidrag. Det innebär också att den som tjänar 50 000 kr i månaden skulle få en skattesänkning med 3 600 kr i månaden medan den som har en inkomst på 18 000 kr i månaden skulle tjäna 800 kronor i månaden.

En sådan minskning av de statliga inkomsterna får förstås också konsekvenser. Det blir kraftigt nedskurna statsbidrag till kommunerna vilket i sin tur försämrar kvaliteten inom barnomsorgen, skolan, vården och omsorgen. Sänkta ersättningsnivåer ser vi ett exempel på i det förslag som ligger framme här. Det är, antar jag, första steget i en fortsatt nedskärning av ersättningsnivåerna. Det leder naturligtvis till höjda avgifter i

barnomsorgen och en urholkning av inkomstbortfallsprincipen. Ett ojämnt och orättvist samhälle skulle se dagens ljus.

Moderaterna företräder en genuint borgerlig politik som gynnar dem med höga inkomster framför dem med låga eller vanliga inkomster. Barnomsorgskonto och barnomsorgsavdrag kan inte ses som annat än en del i ett planerat systemskifte, en rasering av dagens familjepolitik. Det ger ingen valfrihet för barnfamiljer och naturligtvis absolut inte för dem som är ensamstående. Det ger också sämre möjligheter att kunna kombinera arbete och familj och försämrade jämställdhet. Barnen reduceras till en avdragspost i deklarationen.

Sedan har vi kristdemokraterna som också vill detta med barnomsorgskonto och barnomsorgsavdrag. Det är ganska intressant när man läser reservationerna. Där framgår det ju vad kristdemokraterna egentligen vill. Man vill låta de 2 % av alla barn som är hemma med en förälder bilda modell för hur familjepolitiken ska utformas. De vill egentligen införa ett hemmafrubidrag. Hemarbetet ska uppvärderas och inkomstbortfallsprincipen ska överges. Det är en reaktionär politik som inte är anpassad efter de krav och behov som barn och barnfamiljer har i dagens moderna samhälle.

Mot detta står den socialdemokratiska politiken, som innebär att barnens behov av bra villkor, bra barnomsorg och nära och bra kontakt med föräldrarna sätts i centrum. Det är en politik för alla barn och alla barnfamiljer. Vi gör stora satsningar i nästa års budget men mer ska göras. Jobben och barnen är det som prioriteras även åren framöver.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i SfU1 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 131 BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Några av oss antydde i våra inlägg att det nyligen i denna kammare, för sådär sju åtta dagar sedan, hade förts en debatt om det socialdemokratiska maxtaxeförslaget och dess konstruktion å ena sidan och det borgerliga förslaget med barnomsorgskonto och avdragsrätt för styrkta barnomsorgskostnader å den andra. Nu vill Berit Andnor föra den debatten igen, och gärna för mig i sak. Den hade kanske varit lättare att föra om inte Berit Andnor känt ett behov av att omedelbart tillgripa det högsta röstläget och de mest onyanserade argumenten. Jag kan bara beröra något av detta.

Tydligt är det så att i ett barnomsorgskonto är samma belopp för alla föräldrar ekonomiskt mer ojämnt än i ett maxtaxeförslag som förstås, som världen ser ut, är mer gynnsamt för föräldrar med högre inkomster när det genomförs. Berit Andnor kan väl börja med att försöka utreda hur den matematiken ser ut och på vilket sätt hon har lyckats upphäva matematikens vanliga lagar för att komma till den slutsatsen.

Om det är orättvist är mera en fråga om värderingar än en fråga om hur det faller ut ekonomiskt. Men det är lite svårt, återigen, med ungefär samma argument från min sida, att se att det är så väldigt orättvist om det är liknande belopp man får.

Det som också förvånar mig är att man från socialdemokratiskt håll inte har lättare att ta till sig tanken att det i grunden kanske vore bra med avdragsrätt för styrkta barnomsorgskostnader. Med den syn på möjligheten att förena yrkesarbete med föräldraskap som jag tror i huvudsak

föreningar Folkpartiet och Socialdemokraterna, och även andra mittenpartier, borde det vara någonting att fundera på. Det skulle bl.a. leda till att vi fick mera vita inkomster och färre svarta i vårt land, och det vore kanske inte någon nackdel.

Om man har detta i minnet och noterar att Socialdemokraterna inte gör något för att minska omfattningen av bostadsbidragens marginaleffekter var det, i alla fall för att vara Berit Andnor, ett ovanligt osammanhängande inlägg.

Anf. 132 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Jag vill upprepa det jag sade i min inledning. Jag är mycket förvånad över att Folkpartiet har övergivit de principer som jag har upplevt att vi har varit överens om, nämligen att slå vakt om den generella välfärden, att det ska vara bra och möjligt att kombinera arbete med familj och att skapa system som befrämjar jämställdheten och inte motverkar den.

Jag kan inte se annat än att ett barnomsorgskonto och ett avdrag enligt den modell som ni skissar kommer att motverka jämställdheten och kommer att motverka möjligheterna för kvinnor och män att förena arbete och familj. Det är inte ett förslag som jag har upplevt att Folkpartiet tidigare har arbetat för.

När det gäller maxtaxan är det väl så, Bo Könberg, att hela den här diskussionen kommer sig av att ni på den borgerliga kanten har en gemensam reservation om barnomsorgskonto och avdrag. Det vore märkligt om jag inte kunde ta upp den diskussionen – det är ju alternativet till maxtaxan.

Maxtaxan är ett utmärkt exempel på hur vi ska kunna komma till rätta med de marginaleffekter som vi har sett. Väldigt många av de borgerligt styrda kommunerna, bl.a. här i närheten, har infört väldigt höga enhets- taxor, har taxor som är oerhört progressiva eller har ett maxtak. Det innebär att såväl de som tjänar lite som de som tjänar mycket har förlorat ganska ordentligt genom att höja sin inkomst. Detta har i stort sett motverkat möjligheterna att på ett bra sätt kombinera arbete och barnomsorg, och det har motverkat jämställdhet. Jag ser maxtaxan som ett oerhört stort framsteg när det gäller att befrämja jämställdhet.

Anf. 133 BO KÖNBERG (fp) replik:

Herr talman! Det är förstås alldeles utmärkt att socialdemokrater börjar engagera sig i frågan om marginaleffekter. Många av oss har ju fått använda decennier för att få socialdemokratin att bli intresserad av detta. Vi hade länge en finansminister – den mest legendariske vi har haft efter kriget – som vägrade att ens diskutera att ta in marginals-kattetabeller i budgetpropositionen som information. Det sker alltså framsteg på den punkten.

Däremot har jag väldigt svårt att se att Berit Andnor har lyckats bevisa sina påståenden. Att framföra dem är en sak. När hon påstår att Folkpartiet nu har övergivit den generella välfärden därför att vi i stället för maxtaxan är för ett barnomsorgskonto, lika för alla, återstår en hel del bevisföring innan hon kommer fram till den slutsatsen. Jag ska med intresse lyssna på Berit Andnors försök att klara av det.

Vad gäller möjligheten för män och kvinnor att kombinera föräldraskap med yrkesarbete innebär förstås barnomsorgskontot en större möjlighet till flexibilitet, för att klara olika lösningar som kan passa olika familjer, än den lösning som Berit Andnor nu har stannat för.

Jag kanske ändå får tillägga att jag uppskattar det nypåkomna engagemanget i motståndet mot stor progressivitet i barnomsorgstaxorna. De är i många kommuner 7–8 procentenheter. Det skulle därför kunna vara bra om vi någon gång fick höra motsvarande engagemang om de tre gånger så stora marginaleffekterna i bostadsbidragssystemet.

Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.

Anf. 134 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Maxtaxan är ett medel för att öka jämställdheten mellan kvinnor och män. Den är också ett medel för att minska marginaleffekterna. Men den är också en del i att öka den generella välfärdens räckvidd, inte minst. Jag ser det som ett oerhört stort framsteg att vi nu ska kunna införa maxtaxan. Det gör att vi ökar den generella välfärdens räckvidd.

När det gäller barnomsorgskonto och avdrag skapar avdragstänkandet nya problem. Det blir administrativt krångligt. Det kommer att ställas krav på att vi måste skapa en ny kontrollapparat. Det blir också problem för dem som har låga inkomster eller inga inkomster alls. Eller ska de över huvud taget inte få någon möjlighet till det här s.k. avdraget? Avdrag i den konstruktion som nu skissas här gynnar ju höginkomsttagare på låginkomsttagares och medelinkomsttagares bekostnad. Så är det. Barnen blir olika mycket värda när man sätter detta med avdrag i sjön. Det skapar dessutom nya krångligheter, nya byråkratier och nya kontrollapparater.

Jag är förvånad över det. Vi kan också se att om vi skapar ett sådant här system innebär det inte alls en lägre kostnad för familjer. Tvärtom leder det till att utgifterna för barnomsorgen ute i kommunerna kan höjas i och med att denna avdragsmöjlighet införs. Dessutom skulle det troligen också, med tanke på alla andra nedskärningar som det skulle leda till, innebära att kvaliteten i barnomsorgen i kommunerna försämras.

Det är ett utomordentligt dåligt förslag, Bo Könberg. Jag är förvånad över att Folkpartiet har anslutit sig till det.

Anf. 135 CECILIA MAGNUSSON (m):

Herr talman! Man kan inte tro att Ingela Thalén och Berit Andnor tillhör samma parti. Socialförsäkringsministern stod tidigare här i kammaren och talade om samförstånd och utmaningar i socialförsäkringen, och hon sade att vi i socialförsäkringsutskottet säkert skulle kunna resonera om de här viktiga frågorna. Men med den dogmatiska inställning som Berit Andnor visar har jag tappat lite av den tron. Men den kanske kommer tillbaka.

Berit Andnor sade att Sverige var det barnvänligaste landet i världen, och hon gav ett antal exempel. Ett annat exempel är att inget land skattar föräldrarna så hårt som Sverige. Inget annat land har fallit så mycket i barnafödarligan som Sverige under de senaste åren. Det här är en annan bild av det Sverige som vi talar om.

Den generella välfärden utvecklas och ska omfatta alla, säger Berit Andnor. Men det är det vi just nu har talat om här. Den omfattar ju inte

alla. Ett antal människor får inte vara med om detta, får inte komma in i den generella välfärden. Det är det som vi måste komma till rätta med, den nya fattigdomen, som gäller dessa människor.

Varför kan man inte titta på golvet i föräldraförsäkringen innan man utökar den? Varför kan inte de som verkligen behöver det få del av den generella välfärden?

Jag ska också ställa en fråga om adoptionsbidraget: Varför är 40 000 den allra bästa gränsen? Eller kan Berit Andnor åtminstone tala om varför 55 000 är ett så dåligt förslag? Vi har inte fått något svar på det.

Anf. 136 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Först har jag ett kort svar på den sista frågan: 40 000 är valt därför att vi inte har utrymme för att höja nivån ytterligare. Så enkelt var det med den frågan.

Det mer väsentliga i vårt replikskifte handlar om just detta att kunna skapa ett barnvänligt samhälle. Då är det bara att konstatera att Sverige är det barnvänligaste landet i världen. Det har inte enbart jag gjort, utan det har gjorts i en rad olika undersökningar, senast av OECD, där detta framgår klart och tydligt. Cecilia Magnusson kan ta del av den undersökningen.

Jag måste säga att både Cecilia Magnussons anförande och hennes repliker hittills gör mig lindrigt sagt upprörd. Om Cecilia Magnusson upplever mig som dogmatisk kanske det beror på att vi har så vitt skilda uppfattningar om vad det är som ska prägla ett gott samhälle. Vi står så långt ifrån varandra. Jag har genom mitt anförande velat visa på vad Moderaterna egentligen står för. Ni står för skattesänkningar, för avregleringar och för en sänkt ersättningsnivå i föräldraförsäkringen. Ni står för en politik som gynnar höginkomsttagare på låginkomst- och medelinkomsttagares bekostnad.

Det är detta som ni står för. Varför säger ni inte det? Varför står ni här och pratar om fattigdom och om dem som har de lägsta inkomsterna? Det finns ingenting i den moderata politiken som skulle göra det bättre för de ensamstående mammorna och papporna. Tvärtom – de skulle vara de stora förlorarna vid en moderat politik. Det kan vi se på de förslag som ni lägger fram här i kammaren. Att påstå någonting annat, Cecilia Magnusson, är att fara illa med sanningen.

Vi kan inte se annat än att systemet med barnomsorgskonton gynnar höginkomsttagare. Barnen blir olika mycket värda.

Anf. 137 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Herr talman! Tyvärr måste jag säga att Berit Andnor har fel i det senaste som hon sade. När man har jämfört maxtaxealternativet med låtföräldrarna-bestämma-alternativet har man i Stockholm, Göteborg och Malmö funnit att det senare alternativet gynnar låginkomst- och medelinkomsttagare, medan maxtaxan gynnar höginkomsttagare. De som i dag har problem med avgifterna i barnomsorgen får inga lättnader. Den grupp som jag själv tillhör får ofantliga lättnader på grund av det beslut som nu har fattats.

Berit Andnor började tala om skattesänkningar och platt skatt. Kanske ska socialdemokraterna vara lite tystlåtna om detta, eftersom våra skattesänkningar gynnar alla, medan socialdemokraterna inte tvekar

inför att sänka skatten för utländska experter och skapar ett skattefrälse i vårt land. Vad är det för solidaritet och rättvisa?

Prot. 2000/01:43
8 december

Anf. 138 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Maxtaxan gynnar alla barnfamiljer. Den blir en del i den generella välfärden. I olika undersökningar, bl.a. en som har redovisats av Landsorganisationen, LO, kan vi konstatera att de som tjänar definitivt mest på att maxtaxan införs är låginkomsttagarna, eftersom den barnomsorgsavgift som de har är en så stor del av den inkomst som de har till sitt förfogande. Maxtaxan gynnar alla barnfamiljer men framför allt dem som har låga och medelhöga inkomster.

Maxtaxan blir en del i den generella välfärden, och den kommer också att innebära fortsatta steg när det gäller att förbättra jämställdheten mellan kvinnor och män. Den kommer att motverka marginaleffekterna för kvinnor som utökar sin arbetstid. Det innebär att man får större valmöjligheter, en större flexibilitet och bättre möjligheter att förena arbetsliv med familj. Det är en oerhört stor och viktig reform. Såvitt jag har förstått av Cecilia Magnussons tidigare inlägg kommer den också att bli väldigt efterfrågad.

Det kommer att ställas krav på kommunerna, inte bara på att de ska införa maxtaxan utan också på att de ska bygga ut barnomsorgen. Barnfamiljerna vill ha en bra barnomsorg och en maxtaxa, och de vill ha möjlighet att dela på ansvaret för familj och hem.

Anf. 139 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Herr talman! Berit Andnor pratar mycket om ett barnvänligt samhälle och om att barnen ska sättas i centrum. Samtidigt vet vi att barns psykiska hälsa försämras i Sverige. Det är något som vi måste ta på allvar.

Vad är då barnets behov? Det skulle vara väldigt intressant att få höra hur maxtaxan sätter barnets behov i centrum. Är det inte så, Berit Andnor, att det är arbetslinjen och marginaleffekter som ni är ute efter i det här förslaget snarare än barnens bästa?

När det sedan gäller fördelningsspolitiken kan jag peka på beräkningar i DN den 8 juni av hur det borgerliga förslaget slår i jämförelse med maxtaxan. De visar tydligt att maxtaxan ger mer till höginkomsttagare än till låginkomsttagare. SCB:s privatekonom säger också att hon personligen tycker att det borgerliga förslaget är mer flexibelt och ger föräldrarna friare möjligheter att ordna olika barnomsorgslösningar.

Hon säger också att kommunerna inte kan räkna med full kostnads- täckning från staten om de inför maxtaxan. Det kan leda till neddragningar och kvalitetsförsämringar i barnomsorgen. Den springande punkten är att det kan bli kontraproduktivt för barnfamiljerna. De ser att de ska få en sänkning av sina avgifter, men jag tror inte att ni har talat om att de riskerar att få försämringar i barnomsorgen.

Berit Andnor nämnde också att kd försöker bilda modell för 2 %, dvs. för hemmafrumodellen. I det här förslaget ger vi inget stöd till dem som är hemma med sina barn, men vi ser samtidigt ingen anledning att, såsom Berit Andnor gör, förakta de 2 % som väljer att vara hemma med barnen. Vi vill se mångfald, och jag förstår inte varför socialdemokraterna är emot mångfald.

*Anslag inom socialför-
säkringsområdet och
vissa ålderspensions-
frågor, m.m.*

Anf. 140 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Bakom Desirée Pethrus Engströms prat om mångfald döljer sig egentligen det som framgår av en av de reservationer som kd står bakom, nämligen att man vill uppvärdera hemarbetet. Man skriver om det viktiga hemarbetet, som måste utföras. Man tycker att signalerna från samhället är att alla bör förvärvsarbeta heltid. Man menar också att den inkomstbortfallsprincip som vi har i föräldraförsäkringen egentligen inte är riktigt bra.

Det är detta som ni säger i er reservation, och det är väl det som ni egentligen står för. Ni har sedan försökt skriva ihop er rent allmänt om barnomsorgskonto och barnomsorgsavdrag, men bakom detta ligger en kristdemokratisk politik som är djupt reaktionär. Man ser de 2 % av barnen som är hemma med sina föräldrar som en modell för familjepolitiken. Varför säger ni inte det? Varför talar ni inte om vad som egentligen döljer sig under det som Desirée Pethrus Engström nu pratar om som mångfald? Det är väl ingen mångfald. Det handlar om att skära ned ersättningsnivåerna och om att successivt övergå från den generella välfärden till en mer individuellt inriktad politik.

Det är detta som kristdemokraterna egentligen står för. Varför säger ni inte det? Varför upprepar inte Desirée Pethrus Engström det som står i den reservation som ni har fogat vid dagens betänkande? Varför, Desirée Pethrus Engström, skäms ni för er politik, det som ni egentligen står för?

Anf. 141 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Vi ställde oss bakom en gemensam reservation med de övriga borgerliga politikerna. Den går ut på att barnfamiljerna ska få en ökad valfrihet att använda andra barnomsorgsformer. Vi säger samtidigt att vi vill uppvärdera hemarbetet, men som Berit Andnor själv säger är det fråga om 2 %. Det finns knappast möjlighet för några att vara hemma i dag, men det är väl ändå inte fel att vara det. Vi behöver väl inte angripa dem som nu har valt att vara hemma och säga att det är fel.

Jag förstår inte varför Berit Andnor måste ha en så föraktfull attityd mot dem som väljer att vara hemma med sina barn. Det finns faktiskt barn som behöver ha ett speciellt omhändertagande och kanske också vara i sin hemmiljö. Det är att se till barnens och till individens bästa.

Berit Andnor vill att alla ska gå i samma ledband som hon och hennes partikamrater, och jag förstår att hon vill försöka övertyga alla om att det är det bästa. Det ska finnas bara en barnomsorgsform – det räcker.

Vi representerar olika partier och människor i samhället som har skilda behov. Det finns människor som önskar möjligheter att välja andra ledband, och vi är ute efter att hitta alternativ med ökad frihet, mångfald och rättvisa.

Berit Andnor säger att maxtaxan är efterfrågad. Ja, jag förstår att den är det, men jag undrar om ni tänker tala om vilka konsekvenser den kan få för kvaliteten i barnomsorgen framöver.

Anf. 142 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Vi socialdemokrater vill fortsätta på den politik som vi har grundlagt. Vi vill att Sverige även i fortsättningen ska vara det barnvänligaste landet i världen. För att kunna leva upp till det krävs att vi för en familjepolitik som gör det möjligt för män och kvinnor att kombinera

arbete med familj och för en generell välfärdspolitik, där barnbidragen är en väldigt viktig del. Där kan vi nu också föra in maxtaxan.

Vi vill ge barnen rätt till dagis och fritis. De har rätt till den utveckling och den start på kunskapens resa som en bra barnomsorg betyder. Vi vill att barnen sätts i centrum. Därför har vi utformat en familjepolitik som kan förena skapandet av ett barnvänligt samhälle med att vi samtidigt skapar ett samhälle präglad av jämställdhet.

Desirée Pethrus Engström pratar om andra barnomsorgsformer. Vad är det för andra barnomsorgsformer? Vad det handlar om är ju att man ska vara hemma med sitt barn. Varför säger inte Desirée Pethrus Engström det?

Jag har inget förakt för hemarbete – tvärtom! Men vad vi ser är att de som förvärvsarbetar lägger ned precis lika mycket tid på sina barn som de som är hemma. Det finns en mängd undersökningar som visar det. Vad man inte lägger ned lika mycket tid på är kanske matlagning och städning, och jag har heller inget förakt för hemarbete.

Däremot måste jag säga att jag känner en viss tveksamhet och är lite förundrad över politiker som inte riktigt står upp för den politik som de egentligen företräder. Där kan man väl säga att jag är något tveksam.

Jag tycker inte att kristdemokraterna tydligt i sin argumentation går ut med vilken politik man egentligen vill genomföra. För att kunna veta det är det alltså nödvändigt att studera betänkande SfU1 och att läsa reservationerna – som alltså innebär att man egentligen vill ha en återgång till en djupt reaktionär familjepolitik där hemmafruidealet åter ska få lysa över Sverige.

Anf. 143 ULLA HOFFMANN (v):

Herr talman! Det är egentligen inte fråga om en replik på Berit Andnors inlägg, utan jag vill bara för ordningens skull peka på att höjda barnbidrag, flerbarnstillägg, utökad föräldraförsäkring, höjda adoptionsbidrag, maxtaxa m.m. är resultatet av ett samarbete mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

I övrigt instämmer jag till fullo i den bakomliggande ideologin för familjepolitiken i det som Berit Andnor framförde i sitt anförande, som för övrigt var alldeles utmärkt. Det var också intressant med replikskiftena här.

Jag ser fram emot ett fortsatt samarbete kring arbetet med att utveckla familjepolitikens olika delar.

Anf. 144 BIRGITTA CARLSSON (c):

Herr talman! Det är inte fråga om att replikera på Berit Andnor. Kenneth Johansson, som hade den här debatten, har åkt hem men jag känner att jag för Centerpartiets del vill gå in i debatten.

Det har pratats om många orättvisor här. En stor orättvisa som vi har visat på är garantibeloppet för den förälder som får barn och som inte lyckats kvala in sig för ersättning från försäkringskassan utan som får bara 60 kr per dygn, något som jag anser vara en stor orättvisa. Här är det långt ifrån jämställt eller jämlikt.

Sedan måste jag säga några ord om detta med maxtaxa kontra barnomsorgskonto. Oerhört viktigt för oss i Centerpartiet är att ha den valfrihet som vi lyfter fram – att barnfamiljen i mycket större utsträckning än

när det gäller barntaxan får en möjlighet att själv vara med och forma hur man vill lösa sin barnomsorg. Jag kan alls inte se det som felaktigt om en familj skulle vilja använda delar av den summa pengar man får till att korta ned sin arbetstid därför att man värdesätter den tid som man kan få tillsammans med sina barn så högt att man kanske väljer det under en tid. Barnen är bara små en gång, och småbarnstiden får man aldrig tillbaka.

Jag återkommer till det första som jag berörde och vill säga att jag inte tycker att Berit Andnor på ett tydligt sätt talat om vad man tänker göra för alla dem som enbart får ersättning med garantibeloppet.

Anf. 145 BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Den frågan har vi för avsikt att återkomma till. De 60 kronorna har legat fast alldeles för länge. Det är vår avsikt att pröva frågan i samband med att vi diskuterar nästa års budget.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 12 december.)

8 § Underhållsstöd vid växelvis boende

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 2000/01:SfU7
Underhållsstöd vid växelvis boende (prop. 1999/2000:118).

Anf. 146 CECILIA MAGNUSSON (m):

Herr talman! Det brukar bli roligare ju längre fram på kvällen man kommer, som det heter; vi får väl se hur det blir.

Det här är i alla fall inte så roligt, för det är ett mycket dåligt förslag. Jag inleder därför med att yrka avslag på proposition 1999/2000:188, i enlighet med reservation 1 under mom. 1.

Den förändring som här föreslås förbättrar i något avseende det erbarmligt dåligt utformade familjestöd som underhållsstödet är. Det är som att försöka bota en alkoholist genom att ordinera mer sprit. Men det gör en redan svår situation ännu svårare för många människor.

Det är endast människor som kan lösa mänskliga konflikter. Det kan inte politiska beslut göra, och det är precis vad det här handlar om. Regeringen handskas vårdslöst med människor. Om detta gällde enbart vuxna människor kunde det här väl vara förmildrande, men i detta fall är det i högsta grad barns välbefinnande som riskeras genom regeringens vårdslöshet.

Herr talman! Ingela Thalén, som jag på många sätt uppskattar väldigt mycket, brukar benämna sig som barnminister. Men när det gäller underhållsstödet lever hon definitivt inte upp till den benämningen i positiv bemärkelse.

Underhållsstödet är i grunden fel. Låt mig ge tre grundläggande exempel.

För det första åsidosätter underhållsstödet medvetet de regler som finns i föräldrabalken. Däri stadgas mycket tydligt att det är föräldrarna som har ansvaret för barnens försörjning. I lagen om underhållsstöd trä-

der staten in i stället för den förälder som barnet inte bor hos. Denne reglerar i sin tur sin skuld till staten, inte till barnet.

För det andra tar lagen om underhållsstöd inte hänsyn till föräldrarnas gemensamma förmåga att försörja sina barn då inkomstprövning endast sker av den förälder som barnet inte bor hos.

Berit Andnor och andra har tidigare pratat här om jämställdhet mellan kvinnor och män och om hur viktigt det är. Men här har vi helt plötsligt kvar den gamla förlegade synen att kvinnorna är hemma och har inga inkomster och att männen drar in de stora summorna till familjen.

För det tredje stöder staten genom underhållsstödet en sorts familj framför andra familjer. Föräldrar som lever ihop har inte en chans att få stöd på samma sätt som särlevande föräldrar har, oavsett om de har likartade inkomster och utgifter. Det får inte vara så! Samhällets stöd ska vara neutralt, oavsett vilken typ av familj man valt att leva i.

Vad har då dessa grundläggande fel fått för konsekvenser? Jo, herr talman, många. I dag använder 75 % av de särlevande föräldrarna underhållsstödet i stället för att gå den civilrättsliga vägen via tingsrätten. En del maximerar dessutom stödet genom att skriva sina barn hos den förälder som har den högsta inkomsten. Det är den gruppen som propositionen gäller men alla andra drabbas också. Dessutom är det så, herr talman, att för att kunna göra en sådan här abrovink och maximera underhållsstödet måste man vara överens efter separationen, och det är inte särskilt vanligt.

Det finns många exempel på att kvinnor av sina f.d. män tvingats ansöka om underhållsstöd under hot om att mannen, om de går till domstol för civilrättsligt avgörande, också ska kräva vårdnad om barnen.

Var det menat att underhållsstödet skulle bli en *backlash* i jämställdhetsarbetet? Jag tror inte det. Det bara bidde så.

Precis samma misstag och än värre är man på väg att begå nu. Med detta vårdslösa och dåligt utredda förslag riskerar vi väldigt mycket.

För det första: Vi vet att vi *inte* vet hur växelvis boende påverkar barn. Regeringen har själv uppdragit åt Socialstyrelsen att utreda hur barn påverkas av växelvis boende eftersom man vill ha reda på det. Men innan man har fått reda på det lägger regeringen fram ett förslag till ett bidrag som uppmuntrar föräldrar till ett växelvis boende för sina barn. Det gör man innan man vet om det är bra eller dåligt. Det är ansvarslöst. Dessutom ska Socialstyrelsen lämna sin rapport på uppdraget dagen innan bestämmelsen om bidraget ska träda i kraft.

För det andra: Samma dag, den 31 mars, ska Socialstyrelsen lämna över en annan rapport om hur man ska förbättra kvaliteten och tillgängligheten för de samarbetsamtal som ska skötas av kommunernas socialnämnder. Dessa samtal ska erbjudas föräldrar som går skilda vägar, men det finns stora uppenbara brister i dem. Man behöver se över formerna för de samtalen. Det är vi överens om. Men innan man har fått fram förslagen och har haft möjlighet att börja använda dem föreslår regeringen någonting som förutsätter att det finns en organisation. Det är också ansvarslöst och vårdslöst.

För det tredje: Vi har ett antal gånger under debatten här i dag nämnt jämställdhet mellan kvinnor och män. Jag tror att det kommer att bli ytterligare en *backlash* för jämställdheten. Med detta förslag riskerar vi att ytterligare undergräva kvinnornas situation. Vi vet att det är kvin-

norna som tar den största delen av ansvaret. Jag tror att det var Berit Andnor som alldeles nyligen gav oss siffror på detta. De flesta barnen bor mer hos mammorna än hos papporna även vid växelvis boende. Men bidraget vid växelvis boende ska betalas ut hälften till mamman och hälften till pappan.

Då kan man fundera på: Vad är växelvis boende? Enligt domstolsprejudikat är det växelvis boende när barnet bor en tredjedel hos en förälder och två tredjedelar hos en förälder. Det är gränserna för detta. Sedan kan man välja att lägga upp på olika sätt. Då undrar jag om Mona Berglund Nilsson kan tala om vad det är för rättvisa att en förälder ska få halva bidraget om den bara tar en tredjedel av ansvaret. Kan Mona Berglund Nilsson också svara på om man har värderat risken för att detta ska bli en ytterligare kvinnofälla. Det måste man väl ha gjort innan man valt att inte föreslå någon annan gräns mellan umgänge och växelvis boende än den nuvarande när man lade fram förslaget.

För det fjärde: Regeringen säger i propositionen att man inte har några underlag för vad detta förslag kommer att kosta. Man vet inte hur det kommer att påverka försäkringskassornas administration eller betendet hos dem som söker underhållsstöd. Trots att man inte har några underlag vare sig av ekonomisk art eller annan art lägger regeringen fram detta förslag. Jag är rätt ny i riksdagen, men jag undrar: Hur grund får egentligen en proposition vara?

För det femte: Lagrådet har påpekat att detta förslag kan tvinga Sverige att exportera bidraget utomlands, tvärtemot vad regeringen själv önskar. Att inte noga gå igenom Lagrådets påpekande är allvarligt i sig.

Var och en av dessa punkter jag nu räknat upp skulle innebära ett avslagsyrkande. Det är fem punkter. Det finns fler exempel på brister i detta förslag.

Vad skulle man ha kunnat göra i stället, om man inte som vi vill förändra hela underhållsstödssystemet? Ja, man skulle ha kunnat införa inkomstprövning på båda makarna. Då hade man kommit ifrån hela problematiken. Det har vi föreslagit ända sedan underhållsstödet infördes.

Tyvärr räcker det inte med att bara införa en inkomstprövning, utan hela systemet måste reformeras i grunden. Moderata samlingspartiet har tagit fram ett förslag till en sådan reform. Vi anser att föräldrabalkens regler ska gälla för flertalet av de särlevande föräldrarna. Försörjningskyldigheten ska vara absolut. Det innebär att föräldrarna genom avtal kommer överens eller låter tingsrätten avgöra vilken underhållsskyldighet som ska gälla när de går skilda vägar.

Det faktum att 75 % av de föräldrar som lever åtskilda väljer att använda sig av statens stöd är både fel och dyrt. Dessutom kan inte politiska beslut lösa mänskliga konflikter. Jag har sagt det förut. Vi moderater vill däremot införa att staten ska kunna bistå med hjälp till indrivning av civilrättsligt underhåll. Denna möjlighet fanns innan år 1997. Men när underhållsstödet infördes tog man bort den möjligheten att hjälpa till.

Herr talman! Det viktigaste i allt detta är barnen, barnens situation och de verkligt utsatta barnens situation. Därför föreslår vi att man inför ett s.k. ensamstående stöd. Det kan omfatta familjer där fadern är okänd, en förälder avliden och barnpension inte utgår, eller där föräldrarna har en sammanlagd inkomst som understiger en fastställd nivå. Det är dessa föräldrar, ensamstående eller särlevande, som behöver det samhälleliga

stödet. Det är de som i dag får ett alldeles för dåligt stöd från samhället. Det är dessa föräldrar som samhället ska koncentrera sig på och hjälpa, inte det stora flertalet. Då lämnar man dem som verkligen behöver hjälp utanför.

Herr talman! Med detta avslutar jag mitt anförande. Det är något kortare än mitt tidigare. Jag hoppas att det blir ungefär samma tidsmarginal.

*Underhållsstöd vid
växelvis boende*

Anf. 147 BIRGITTA CARLSSON (c):

Herr talman! Vid alla beslut som berör barn anser vi i Centerpartiet att barnets bästa alltid ska komma i första hand. Alla barn har rätt att känna trygghet. Barn behöver ha regelbundet, konfliktfritt och individuellt anpassat umgänge med båda sin föräldrar. Det är värdefullt för barn att få träffa sina föräldrar ofta och i vardagssituationer, även om föräldrarna valt att inte leva tillsammans. Den ekonomiska situationen har stor betydelse för hur umgänget mellan föräldrar och barn fungerar.

Det är viktigt att underhållsstödet är konstruerat så att det inte försvårar vardagsumgänget. Under senare år har det gjorts förändringar i föräldrabalkens vårdnadsregler. Dessa har gått i riktning mot att främja samförståndslösningar. Detta är en riktning som vi i Centerpartiet välkomnar.

När vi förra gången debatterade förändringar av underhållsstödet var förslaget att underhållsskyldiga föräldrar skulle få lättnad genom höjningen av grundavdraget från 24 000 till 72 000 kr. Den förändringen var nödvändig då alltför många underhållsskyldiga föräldrar hamnat hos kronofogden eftersom de inte haft ekonomisk möjlighet att fullgöra sina åtaganden.

Centerpartiet anser att föräldrar så långt det är möjligt har ansvar för sina barn. De ska ha ett ekonomiskt ansvar för sina barn även efter en separation.

De förändringar som föreslås i propositionen om underhåll vid växelvis boende kan anses ligga i linje med det förslag som Centerpartiet lagt fram, men de gör det inte fullt ut. Det får nog anses att det nästan är omöjligt att skapa ett system som totalt sett utjämnar de kostnadsskillnader som finns i varje enskilt fall och samtidigt gör att alla föräldrar är nöjda och upplever att systemet är rättvist.

Det finns också anledning att beakta den ökade administration som förändringarna kan leda till. Regeringen bortser från risken med ökad administration. De förändringar som regeringen föreslagit leder inte till ökad rättvisa, även om en del felaktigheter rättas till.

Underhållsstödet är i sin konstruktion så statiskt utformat att det riskerar leda till att en stor grupp föräldrar inte har ekonomiska möjligheter att umgås med sina barn. Det är inte möjligt att ta hänsyn till alla parametrar som påverkar en privatpersons ekonomi. Därför kommer varje försök att finna lösningar inom det nuvarande systemet att vara utsiktslösa. Därför bör man söka en annan modell, som tar hänsyn till de olika variationer som finns och där staten i mindre utsträckning reglerar privatpersoners inbördes förhållanden.

Herr talman! Centerpartiet vill ha ett avtal för ökad flexibilitet och rättvisa. I samband med propositionen om vårdnad, boende och umgänge föreslog Centerpartiet att föräldrar bör kunna avtala om ett generellt, heltäckande umgängesavtal för att uppnå större flexibilitet. Centerpartiet

framhöll att ansträngningar bör göras för att finna en lösning där bidrags- och avdragsmöjligheten behandlas i ett sammanhang med umgängesrätt och vårdnad. Centerpartiets förslag bifölls av riksdagen, och regeringen fick i uppdrag att återkomma med förslag.

Vi anser vidare att det vid skilsmässa eller separation bör införas obligatoriska samarbetsavtal. Kommunen ska enligt socialtjänstlagens § 12 a sörja för att föräldrar kan erbjudas samtal under sakkunnig ledning i syfte att nå enighet i frågor rörande vårdnad, boende och umgänge.

Centerpartiet anser att samarbetssamtal vid en skilsmässa eller separation bör vara obligatoriskt. Samtalen ska vara förlagda till socialtjänsten och föregå en eventuell domstolsprövning. Samtalen ska ha som syfte att leda fram till ett avtal om vårdnad, umgänge och boende som fastställs av socialnämnden. Huvuddelen av ärendena beträffande skilsmässan ska sedan kunna passera domstolen som formella beslutsärenden. Endast i tvistiga fall behöver då domstolen behandla umgängesavtalen. Det är viktigt att dessa samtal sker så tidigt som möjligt efter, eller helst före, en separation.

Avsikten med samtalen är att föräldrarna ska komma överens i ett samarbetsavtal där den gemensamma vårdnaden regleras, och även de ekonomiska förhållanden som ska gälla mellan parterna. Det händer även i fall där föräldrar är överens i vårdnadsfrågan att det förekommer lösningar som inte är bra i barnets perspektiv. Genom samarbetsamtal och den erfarna vägledning som där ges skulle föräldrarna sannolikt uppnå mer genomarbetade uppgörelser som hela tiden skulle utgå från barnets bästa. Samtidigt skulle de obligatoriska samtalen med stor säkerhet innebära att många tvister undveks.

Herr talman! Centerpartiet vill att umgängesavtalen även ska behandla underhållsstödet. Det är inte möjligt att uppnå den flexibilitet som tar hänsyn till den variation som finns mellan föräldrar i t.ex. frågor om bostadskostnader, umgängesresor och ansvar för barnen m.m. Därför bör umgängesavtalen även reglera underhållsstödet. Familjernas situation varierar, och det är svårt att forma ett system som tar hänsyn till båda föräldrarnas alla ekonomiska förhållanden. Utgångspunkten kan vara en normalfördelning, baserad på den underhållsskyldiges inkomst. Staten bör inte reglera det ekonomiska förhållande som ska råda mellan föräldrarna, utan det bör i stället behandlas i ett sammanhang tillsammans med umgängesrätt och vårdnad. Förutsättningarna blir då bättre att motivera föräldrarna att finna lösningar i ett sammanhang där barnets bästa kommer i första hand.

Möjligheten till individuella, generella avtalslösningar ökar också förutsättningarna att ta hänsyn till de förhållanden som råder i varje enskilt fall, vilket i sin tur kan innebära färre konflikter mellan föräldrarna. Barnets intresse kan bättre komma i första hand. En översyn av reglerna för underhållsstöd och umgängesavtal behöver göras, vilket innebär att vårt förslag till helhetslösning blir möjligt. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som gör individuella umgängesavtal med obligatoriska samarbetsamtal möjliga att genomföra enligt det förslag som Centerpartiet har presenterat.

Till sist, herr talman, vill jag yrka bifall till vår reservation nr 2.

Anf. 148 MONA BERGLUND NILSSON (s):

Herr talman! Att bilda familj och sätta barn till världen är både en omtumlande och känslomässigt stark upplevelse. Att vara förälder är givetvis förknippat med mycket glädje, men det innebär också ett stort ansvar för att barnen har det bra.

Att se till att barnen mår väl blir extra viktigt när mamma och pappa skiljer sig eller bryter upp från ett samboförhållande. De flesta föräldrar försöker då att göra allt som står i deras makt för att barnen inte ska komma i kläm. Men det är tyvärr inte så att alla frågor kan lösas i gott samförstånd. Diskussionen om var barnet ska bo – hos mamma eller pappa eller lika mycket hos båda, s.k. växelvis boende – leder ibland till djupa och svåra konflikter mellan föräldrarna.

Under de senaste årtiondena har samhällets stöd för att lösa konflikter mellan föräldrar som är på väg att gå skilda vägar stärkts. I början av 70-talet introducerade socialtjänsten s.k. samarbetsavtal för att lösa vårdnads- och umgängestvister. 1991 blev kommunerna skyldiga att erbjuda samarbetsavtal. Fr.o.m. 1998 omfattar dessa även frågor om var barnen ska bo.

Kommunerna ska också se till att föräldrarna får hjälp att skriva avtal om vårdnad, boende och umgänge. Avtalet kan godkännas av socialnämnden och gäller på samma sätt som i domstol. För barnens skull anser socialförsäkringsutskottets majoritet att det är viktigt att föräldrarna får information om att kommunen erbjuder den möjligheten. Försäkringskassan är ofta föräldrarnas första kontakt efter en separation, och den kan också sprida information om samarbetsavtal i kommunerna.

Herr talman! Dagens debatt handlar om socialförsäkringsutskottets betänkande *Underhållsstöd vid växelvis boende*. Regeringen föreslår att regelverket ska ändras. I ärendet har två reservationer lämnats.

Låt mig först bara kort nämna något om dagens regler. Ett barn vars föräldrar inte längre bor ihop har rätt till underhållsstöd på max 1 173 kr per månad. Stödet betalas ut till boföräldern, dvs. till den förälder där barnet bor och är skrivet. När den underhållsskyldige inte kan betala hela beloppet kan ett statligt utfyllnadsbidrag betalas ut.

Dagens regelverk innebär att enbart boföräldrar kan få utfyllnadsbidrag, även om barnet bor växelvis hos både mamma och pappa.

Utfyllnadsbidraget kom bl.a. till för att uppmuntra växelvis boende. I november 1999 fanns 346 944 barn i systemet för underhållsstöd. Av dessa bodde 14 086 växelvis. Sedan lagen om underhållsstöd kom till 1997 har antalet barn med växelvis boende ökat med ungefär 2 500.

Vi socialdemokrater är positiva till att alltfler föräldrar delar ansvaret för barnen. För barnens utveckling är det viktigt att ha en fungerande vardagskontakt med både mamma och pappa, trots att man inte längre bor ihop och träffas varje dag.

Vid växelvis boende är ingen part skyldig att betala underhållsbidrag. Varje förälder svarar för barnets väl och ve när barnet bor hos mamma respektive pappa.

I en reservation från Moderata samlingspartiet ifrågasätts om växelvis boende ska uppmuntras med bidrag från samhället och om det över huvud taget är en lämplig boendeform för barn under tre år.

Mitt svar till Moderata samlingspartiet är att det inte är särskilt många små barn som bor växelvis i dag. De flesta är mellan 6 och 11 år. Dessu-

tom är det först och främst föräldrarnas sak att avgöra om växervis boende lämpar sig för just deras barn. Föräldrarna har alltså ansvaret för att ordna med barnets boende med barnets bästa för ögonen.

I vårt betänkande konstaterar vi dock att det inte finns några säkra kunskaper om hur små barn påverkas av växervis boende. Men jag kan lugna Moderata samlingspartiet med att säga att Socialstyrelsen har fått i uppdrag att undersöka saken närmare. Socialstyrelsen ska även titta på hur föräldrarna bäst kan få information och stöd så att barnets bästa tillgodoses. Arbetet ska redovisas senast den 31 mars 2001.

Utskottets majoritet ställer sig bakom propositionens förslag om ändrade regler för beräkning och fördelning av underhållsstöd vid växervis boende. Jag kan här ange några skäl till detta.

Vi anser att dagens system inte är rättvist. Många föräldrar har framfört synpunkter på hur underligt det är att utfyllnadsbidraget är beroende av den andre förälderns inkomst, trots att barnet bor lika mycket hos både mamma och pappa.

Dagens regler medför ett antal snedvridna konsekvenser. T.ex. kan en förälder med hög inkomst få fullt bidrag om den andre föräldern saknar inkomst, t.ex. för att hon eller han studerar. Vi tycker inte att det är acceptabelt att det kan ge mer i plånboken att skriva barnet hos den som har högst inkomst. Detta leder också till konflikter om var barnet ska skrivas.

Å andra sidan kan en boförälder med låg inkomst bli helt utan utfyllnadsbidrag om den bidragsskyldige föräldern har höga inkomster.

Riksförsäkringsverket påpekade i en utvärdering 1998 att det förekommer att boföräldern inte vill låta barnet vara tillräckligt länge och ofta hos den andre föräldern därför att man riskerar att underhållsstödet dras in och ersätts med ett i kronor räknat lägre utfyllnadsbidrag. Ett annat avskräckande exempel är när den bidragsskyldige föräldern tvingar boföräldern till att låta barnet bo så länge hos sig att det betraktas som växervis boende. Även växervis boende som fungerat bra har upphört på grund av att föräldrarna inte kan komma överens om hur barnens försörjning ska fördelas dem emellan. Detta drabbar främst barnen som far illa när föräldrarna träter.

Herr talman! Utgångspunkten för de föreslagna förändringarna är att var och en av föräldrarna vid växervis boende har rätt till halvt underhållsstöd, för närvarande 586 kr per barn och månad. Från beloppet avräknas halva det återbetalningsbelopp som skulle ha fastställts om föräldern varit återbetalningsskyldig enligt lagen om underhållsstöd. I dag är det bara den ena föräldern som får utfyllnadsbidrag som baseras på den andre förälderns inkomst. Detta ger mycket olika belopp beroende på var barnet är skrivet. I fortsättningen ges båda föräldrarna möjlighet att söka utfyllnadsbidrag som baseras på den egna inkomsten. Ambitionen är främst att minska konflikterna mellan föräldrar som har separerat.

Innebär då förändringarna förbättringar eller försämringar? Mitt svar är att det beror på hur föräldrarna har hanterat underhållsstödet tidigare. Den som medvetet valt att skriva barnet hos en förälder med hög inkomst kan komma att få mindre pengar, särskilt när inkomstskillnaden mellan föräldrarna är stor. I och med att beloppet betalas ut till båda föräldrarna blir det också ett lägre belopp som betalas ut. Den som inte delat med sig av bidraget tidigare får nu ett lägre belopp. Men för den med låg inkomst och där den andre föräldern har hög inkomst kan beloppet bli högre.

Utskottsmajoriteten anser att detta bidrar till att göra ett snedfördelat system mer rättvist och lättare att hantera för föräldrarna. När föräldrarna mår bra mår också barnen bra. Det hoppas jag att vi alla är överens om.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet och avslag på reservationerna.

*Underhållsstöd vid
växelvis boende*

Anf. 149 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Herr talman! Först skulle jag gärna vilja att Mona Berglund Nilsson svarade på min fråga om rättvisan när det gäller att man tar en tredjedel av ansvaret men får halva bidraget. Är det rättvist? Och har man övervägt risken för en kvinnofälla när det gäller fördelningen av detta?

Mona Berglund Nilsson! Varför har man inte övervägt möjligheten att inkomstpröva båda föräldrarna när det gäller underhållsstödet? Då skulle man ju komma ifrån dessa krångliga system till viss del, även om jag anser att vi bör förändra underhållsstödet i grunden, eftersom det är ett felaktigt system. Men jag håller med Mona Berglund Nilsson om att detta förslag till viss del förbättrar ett dåligt system med att det inte räcker.

Är Mona Berglund Nilsson nöjd med underlagen för de ekonomiska effekterna av förslaget? Det skulle jag gärna vilja ha svar på.

Mona Berglund Nilsson sade att det inte är särskilt många små barn under tre år som bor växelvis hos sina föräldrar. Men det är faktiskt på det sättet att när barnen är så pass gamla att de kan tala om det så väljer de att inte bo växelvis hos föräldrarna. Men det är när barnen är små som de tvingas att göra som föräldrarna säger. Och nu är det inte bara föräldrarna utan även den socialistiska majoriteten som tvingar barnen att fara som tättingar mellan föräldrarna.

Anf. 150 MONA BERGLUND NILSSON (s) replik:

Herr talman! Cecilia Magnusson, jag tycker faktiskt att vi ska försöka hålla oss till det som betänkandet handlar om, nämligen växelvis boende. Vad hon hela tiden syftar på är ju underhållsstödet. Självklart kommer vi inte ifrån vissa delar av underhållsstödet även om vi talar om växelvis boende. Men Cecilia Magnusson och jag har säkert olika meningar när vi talar om underhållsstödet. Men Cecilia Magnusson vet lika väl som jag att det pågår en familjepolitisk utredning, och den ska se över hela underhållsstödet. Den ska vara klar i början av nästa år. Det är självklart att alla de saker som vi diskuterar, eller som framför allt Cecilia Magnusson diskuterar, kommer att justeras. Det hoppas jag också, eftersom jag håller med om att det finns många saker som inte är bra när det gäller underhållsstödet. Men vad vi diskuterar i dag är det växelvisa boendet. Jag undrar om Cecilia Magnusson tycker att det är rätt att det är som det är i dag, att bara den ena föräldern får utfyllnadsbidrag som baseras på den andra förälderns inkomst. Detta ger mycket olika belopp beroende på var barnet är skrivet. Men i fortsättningen ges ju båda föräldrarna möjlighet att söka utfyllnadsbidrag som baseras på den egna inkomsten.

Anf. 151 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Herr talman! Vad detta handlar om är bara underhållsstöd och växelvis boende. Men Mona Berglund Nilsson glömmer att vi har antagit en strategi för att implementera FN-konventionen om barnens rättigheter,

där vi som föregångare i Sveriges riksdag i varje beslut som påverkar barn ska göra en barnkonsekvensanalys. Har detta gjorts med anledning av detta betänkande, och är Mona Berglund Nilsson och den övriga majoriteten nöjd med den barnkonsekvensanalysen? Det är vad detta handlar om. Detta är inte en liten ekonomisk omfördelning. Det gäller barn av kött och blod.

Nu fick vi ännu ett exempel på varför man inte borde ha lagt den här propositionen från början. Mona Berglund Nilsson står här i kammaren och säger att det finns en utredning om familjestöden som ska titta på detta med underhållsstöden och att det inte är bra. Men varför i Herrans namn lägger man förslag till förändringar i ett system som man inte tror på? Se till att snabba på den utredningen och se till att vi får ett bra stöd för de ensamstående föräldrarna i det här landet i stället för att pytsa ut detta till alla enligt den generella välfärdsprincipen där man lämnar dem som verkligen behöver det utanför! Det är dags för det.

Anf. 152 MONA BERGLUND NILSSON (s) replik:

Herr talman! Cecilia Magnusson frågar mig om detta med växelvis boende och små barn. Är det inte bra att regeringen har gett direktiv till Socialstyrelsen att titta över detta? Det var inte bara Cecilia Magnusson som var lite fundersam över hur det egentligen slår med växelvis boende, utan även andra. Nu har Socialstyrelsen fått detta uppdrag. Vi får alltså en information om detta så småningom. Det tycker jag är jättebra.

Sedan frågade Cecilia Magnusson varför vi över huvud taget lägger fram det här förslaget och varför vi ändrar reglerna. Jo, det är därför det finns många som har haft svårt att förstå utfyllnadsbidraget. Det är ju utfyllnadsbidraget vid växelvis boende som vi pratar om i dag. Cecilia Magnusson vet likaväl som jag att i extremfall kan en förälder med hög inkomst få fullt bidrag i dag om den andra föräldern saknar inkomst. Är det rättvist? Detta har många gånger lett till konflikter om var barnet ska skrivas.

Om jag tittar i er motion, Cecilia Magnusson, kan jag där läsa ut att ni vill avskaffa hela underhållsstödet och även växelvis boende. Socialtjänsten ska ta över de ärenden där en underhållsskyldig inte kan betala. Är det för barnets bästa, Cecilia Magnusson?

Anf. 153 ULLA HOFFMANN (v):

Herr talman! Vänsterpartiet har inte någon motion med anledning av underhållsstödet vid växelvis boende, eftersom vi tycker att det är bra att underhållsstödet vid växelvis boende görs oberoende av var barnet är folkbokfört.

Förslaget har dock orsakat ordentliga diskussioner redan i utskottet, vilket gör att jag gärna vill delta i den här debatten. Ytterligare en anledning är att Vänsterpartiet står bakom principerna i underhållsstödet på samma sätt som vi en gång stod bakom principerna bakom bidragsförskottet.

Principen bakom är att underhållsstödet inte är en del av den familjepolitik som syftar till att stärka den s.k. kärnfamiljen utan till för att stödja ensamstående föräldrar, som i de allra flesta fall är kvinnor, genom att göra det möjligt för dem att själva sörja för sina barn. Bakgrunden är

förstås att det med tidigare lagstiftning varit svårt för många kvinnor att erhålla utdömt underhåll till barnen vid skilsmässa.

De flesta föräldrar tar ett gemensamt ekonomiskt ansvar för sina barn vid en skilsmässa. Det ska vi inte glömma bort, utan tvärtom komma ihåg. För de föräldrar där detta inte är möjligt av olika orsaker går samhället in och förskotterar ett underhållsstöd till den förälder där barnet är folkbokfört. Därefter kräver samhället via försäkringskassan tillbaka det stödet utifrån den särlevande föräldrarnas inkomst och antal barn. Detta tycker Vänsterpartiet är en bra princip.

För att ytterligare stödja de föräldrar som även efter en skilsmässa vill ta ett gemensamt ansvar både ekonomiskt och genom umgänge med barnet finns en särskild förmån, nämligen utfyllnadsbidrag vid växelvis boende. Det har visat sig att det är möjligt att utnyttja detta genom att föräldrarna kommer överens om att skriva barnet hos den förälder där det lönar sig bäst. Å andra sidan finns det föräldrar som anser att utfyllnadsbidraget inte bör vara knutet till barnets folkbokföringsadress. Regeringen har därför tillsammans med samarbetspartierna nu löst båda frågorna genom att utfyllnadsbidraget görs oberoende av folkbokföringen.

Mot detta har Moderaterna reserverat sig. En av anledningarna är att Moderaterna – enligt den motion och den reservation som finns – och Lagrådet anser att utfyllnadsbidraget kan bli ett exporterbart bidrag till andra länder inom EU och EES. Förutsättningen för att det ska föreligga ett växelvis boende är att barnet bor hos den ena föräldern mer än en tredjedel av tiden, dvs. minst 10 dagar i månaden enligt en dom i Högsta domstolen.

Jag förstår egentligen därför inte den oro för ekonomin som Moderaterna ger uttryck för. För att utfyllnadsbidraget ska behöva exporteras krävs det alltså att barnet bor hos den ena föräldern t.ex. i Paris eller Köln under minst 10 dagar av månadens 30. Det torde vara ganska omöjligt att arrangera detta med tanke på dagis och skola. Möjligtvis skulle det fungera om en förälder flyttar till Köpenhamn eller Helsingör och den andra stannar kvar i Sverige och då i Malmö eller Helsingborg.

Herr talman! Ytterligare en anledning till den moderata reservationen är att man är tveksam till om växelvis boende är en boendeform som ska uppmuntras av samhället via utfyllnadsbidraget. Anledningen till det är att regeringens egen expert anser att växelvis boende inte passar för barn under tre år eftersom dessa barn behöver en stabil situation. Jag måste erkänna att jag inte riktigt förstår vart Moderaterna vill komma med detta. Om föräldrarna skiljer sig innan barnet fyllt tre år, hur ska man då lösa frågan om barnets tillgång till båda sina föräldrar? Det är en direkt fråga. Eller ska samhället inrätta ett förbud mot skilsmässor innan barnen fyllt tre år? Det är en annan fråga.

Om vi tittar tillbaka några årtionden i historien så kan vi se att nativitetstetskriser ofta sammanfaller i tiden med återupptäckandet av barndomen. För att understryka barndomens betydelse tar man då ofta hjälp av framstående psykoanalytiker eller andra experter som visar på hur viktig kvinnans roll som mamma är, hur viktiga de första åren i barnens liv är och också hur viktigt det därmed är att kvinnan stannar i hemmet för att vårda barnen.

På 80-talet hade de unga papporna börjat vara hemma mer och mer och delta i barnens liv. De häcklades då i medierna och kallades för ve-

lourmän. En framstående psykoanalytiker skrev artiklar om hur viktigt det är med barnens objektkonstans. Och det är viktigt att barnen lär sig känna igen människor och vet att föräldrarna inte försvinner när de går utanför synhåll, utan att de kommer tillbaka.

Min uppfattning är att växelvis boende inte påverkar objektkonstansen negativt så länge barnet växelvis bor i samma miljö och vårdas av samma personer, dvs. mamman på ena stället och pappan på det andra. Det är i denna trygga miljö som barnet sedan kan knyta kontakter med andra människor.

Nu har vi en ny nativitetskris, men jag vill inte påstå att det är den som gör att Moderaterna resonerar som de gör. Jag förstår faktiskt inte vart man vill komma. För många barn är det växelvisa boendet den bästa lösningen i en annars mycket jobbig situation. Mamma lämnar på dagis på måndag morgon och pappa hämtar på eftermiddagen. Pappa lämnar på dagis nästa måndag morgon och mamma hämtar på eftermiddagen. De föräldrar som inte kan prata med varandra kan på så sätt se till att barnet får träffa båda föräldrarna utan konflikter. Oavsett vad experterna säger är det växelvisa boendet bra för många barn, som därigenom kan växa upp med en bra och trygg relation till båda föräldrarna. Lika lite som Moderaterna anser att samhället ska stödja växelvis boende, anser jag att det är samhällets sak att lägga sig i hur föräldrarna väljer att utöva sin gemensamma vårdnad. Med tanke på den tidigare debatten vill jag bara påminna om att Cecilia Magnusson då sade sig vilja ha mer makt till föräldrarna att bestämma över familjen. Jag vill säga att detta är ett sätt för föräldrarna att ta makt över sitt liv.

Vänsterpartiet tycker att samhället i stället ska stödja föräldrarna i deras val, och då framför allt för barnens skull. Kommunen ska enligt socialtjänstlagen erbjuda föräldrar samarbetsavtal för att man ska bli eniga om frågor som rör vårdnad, boende och umgänge. Vänsterpartiet anser att det är bra att dessa samtal är frivilliga, och vi vill inte att de ska göras obligatoriska. Däremot anser vi att det är viktigt att samarbetsavtalen också tar upp frågor om ekonomi för att förebygga att barnen utnyttjas av föräldrarna av ekonomiska skäl. Visserligen borde det vara svårt att diskutera vårdnad, boende och umgänge utan att samtidigt diskutera ekonomiska frågor, men det har kommit till vår kännedom att det finns en rädsla att ta upp ekonomin eftersom det då blir så mycket bråk mellan föräldrarna.

Herr talman! Med detta vill jag säga att Vänsterpartiet står bakom betänkandet *Underhållsstöd vid växelvis boende*.

Anf. 154 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Herr talman! Det låter som en Sörgårdsidyll när Ulla Hoffmann berättar om hur barnen lämnas av mamma på dagis på måndag och hämtas av pappa på dagis på fredag. Jag tycker att det är en skräckskildring. En stor andel av dagispersonalen vittnar om att man får vara isolering mellan två konfliktytor. Så tycker inte jag att det ska vara.

Jag tycker precis som Ulla Hoffmann säger sig tycka att det är familjen, föräldrarna som ska ha makten. Men det här förslaget gör att politikererna bestämmer vad som är bra och dåligt genom ett bidrag. Så länge vi inte vet om det är bra eller dåligt tycker inte jag att vi ska uppmuntra föräldrar att av ekonomiska skäl tvinga barnen att fara fram och tillbaka.

Jag skulle mycket hellre vilja se att man kanske uppmuntrar föräldrarna att säga: Okej, barnen behöver en fast punkt. Det är vi som får som tättningar.

Det är ju då det blir ett sunt system. Men att tvinga barnen tycker inte jag är sunt, och jag tror inte att Ulla Hoffmann tycker det heller. Det är föräldrarna som ska bestämma. Nu är det politiker som säger hur det ska vara.

Det är ju ytterligare ett exempel på det som jag poängterade i mitt anförande, att man uppmuntrar familjeseparationer i stället för familjesammanhållning. Det här är ytterligare ett sätt att uppmuntra människor till separationer. Skilsmässorna har ökat, kanske inte för att folk inte vill leva samman, utan för att de måste av ekonomiska skäl. Tittar man på bidrag efter bidrag är det ju så.

Så till de ensamstående mammorna. Varför, Ulla Hoffmann, skulle vi inte i stället kunna införa ett stöd som hjälper dem som verkligen har det svårt?

Anf. 155 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Herr talman! Jag ska berätta för Cecilia Magnusson lite grann om den där Sörgårdsidyllen som Cecilia Magnusson påstod att jag beskrev. Det är den Sörgårdsidyll som jag har levt i, som mina barn har levt i – växelvis boende, en vecka hos pappa, en vecka hos mamma. Vi kunde inte tala med varandra. Vi lämnade barnen på det viset. Och jag lovar att det inte var en Sörgårdsidyll i den mening som Cecilia Magnusson pratar om. Däremot såg vi till att barnen därigenom inte blev utsatta för några diskussioner eller några konflikter, utan barnen hade tillgång till sin mamma och till sin pappa en vecka vardera.

Cecilia Magnusson tar upp att dagispersonalen har upplevt att de har befunnit sig som kontaktytor mellan två kraftfält, eller något sådant. Men det handlar inte om barnen.

Om man använder systemen fel och utnyttjar t.ex. växelvis boende eller utfyllnadsbidraget vid växelvis boende som man gör i dag kan vi möjligtvis säga att vi uppmuntrar till separation för att man kan utnyttja ekonomin bakom. Men så som förändringen nu kommer att bli kommer det definitivt inte att uppmuntra till separationer.

Det är ett väldigt märkligt synsätt, måste jag säga, från Cecilia Magnussons sida att tro att man skiljer sig för pengarna. Jag har inte den erfarenheten. Det kanske Cecilia Magnusson har.

Anf. 156 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Herr talman! Nej, alla människor lever varken som Ulla Hoffmann eller som jag gör. Men det är vår uppgift att faktiskt ta hänsyn till olika livsbetingelser.

Jag skulle vilja höra med Ulla Hoffmann vad hon tycker om risken med det växelvisa boende och det utfyllnadsbidrag som nu föreslås. Jag skulle vilja höra vad hon tycker om rättvisan i att man ska få 50 % av bidraget mot en tredjedel av ansvaret. Ser inte Ulla Hoffmann en risk i detta eftersom det fortfarande är kvinnorna som har huvudansvaret? Det kan vi väl vara överens om. Vi är inte i det jämställdhetsnirvana som är en utopi men som vi jobbar för. Är inte detta ett problem? Och varför

*Underhållsstöd vid
växelvis boende*

skulle vi inte i stället kunna lägga pengar på att förbättra för de ensamstående mammorna?

I dag får man ju varannan månad söka socialbidrag, och den andra månaden går man på vikariat och får bostadsbidrag. Nästa månad är man återbetalningsskyldig och går tillbaka till socialbidrag. Det är en otillständig situation för människor som tar ett mycket stort samhällsansvar genom att ensamma ta hand om ett barn.

Skulle det inte vara bättre att vi ordnade det bra för de föräldrar som har det svårast i stället för att småmixtra i det här redan dåliga systemet? Borde det inte ligga i det partis politik som Ulla Hoffmann företräder?

Anf. 157 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Herr talman! Jag är 58 år. Mitt liv har bestått av olika livsbetingelser, så jag har en känsla av att jag har ganska mycket erfarenhet av hur andra människor lever och av hur folk har det.

Jag tycker att det är ett märkligt påstående. Frågan var om jag tycker att det är rättvist att man får hälften av utfyllnadsbidraget om man tar en tredjedel av ansvaret som man gör vid växelvis boende.

Det är konstigt, för man tar ju inte bara ansvar för barnet när barnet bor hemma hos en. Det är det som är meningen. Jag tror att det växelvisa boendet är bra därför att det visar på att föräldrarna kan ta ett gemensamt ansvar. Sedan kanske barnet en månad bor en tredjedel hemma hos mamman och en annan månad en tredjedel hos pappan. Det vet vi inte. Men ansvaret handlar ju inte bara om när barnet bor där. Ansvar för barnet har man hela tiden. Även när hon sitter i kammaren har Cecilia Magnusson ansvar för sina barn, eller hur?

Förbättra för de ensamstående mammorna är ju självklart. Det är precis det vi vill göra. Vi vill förbättra för de ensamstående mammorna. Det vill vi göra genom att de ska ha en bra föräldraförsäkring och bra dagis med maxtaxa. De ska ha högre lön, och de ska ha möjlighet att försörja sig och sina barn. Underhållsstödet är ett sätt, att höja barnbidraget är ett annat.

Nog är det så att en familjepolitik inklusive underhållsstöd och utfyllnadsbidrag vid växelvis boende så som vi nu föreslår leder till att vi förbättrar för de ensamstående mödrarna och fäderna.

Anf. 158 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Fru talman! Det betänkande vi i dag debatterar behandlar regeringens proposition om underhållsstöd vid växelvis boende samt två motioner i ärendet.

Regeringens proposition har till avsikt att förhindra att föräldrar som skilts inte ska erhålla ett högre underhållsstöd när man avsiktligt skriver barnet hos den förälder som har den högsta inkomsten. Detta har vi inte haft några invändningar emot, varför vi kristdemokrater inte skrivit motion på området. Det innebär, som vi ser det, praktiska och rimliga förbättringar men också besparingar i samhällsekonomin varför vi i det nuvarande systemet med underhållsstöd inte tycker att detta förslag försämrar.

Däremot kan man likt Lagrådet ha invändningen att det med den föreslagna konstruktionen, där föräldrarna vid växelvis boende har rätt till ett halvt underhållsstöd om 586 kr per barn och månad, kan uppstå osä-

kerhet om ifall detta räknas som ett bidrag som kan komma att behöva utbetalas utomlands.

Regeringen hävdar att så inte bör vara fallet. Men EU kommer att ta ställning till detta under våren genom ett aktuellt fall med en fader i Österrike och en mamma i Paris, varför det här ännu ej är klarlagt.

Vi har därför i ett särskilt yttrande lyft fram att vi anser att hela underhållsstödet bör ses över ur flera synpunkter. Det är fel att stöd utbetalas till vårdnadshavare oberoende av hur stora inkomster han eller hon har. En sådan ordning riskerar att undergräva legitimiteten i systemet.

Om den underhållsskyldige inte är återbetalningsskyldig för hela underhållsstödet anser vi att en inkomstprövning av den mottagande föräldern bör göras innan statligt stöd utbetalas. Det offentligas uppgift är först och främst att se till barnet där båda föräldrarnas ekonomiska situation och möjlighet att försörja sina barn beaktas.

Att vi i den svenska lagstiftningen värnar om att barnen vid en skilsmässa ska ha rätt till en fortsatt god kontakt med båda sina föräldrar är positivt. Det är dock svårt att anse att växelvis boende bör uppmuntras i de yngre åldrarna. Forskare visar på att detta ej är lämpligt före tre års ålder. Om det är lämpligt över huvud taget måste naturligtvis avgöras från fall till fall.

Fru talman! Men det viktigaste är att lagstiftningen aldrig får göra barnen till en del i ett system där föräldrarna använder barnen som brickor i ett spel i syfte att få ut olika ersättningar från staten.

Fru talman! Jag vill med det framförda ändå yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande, men jag hoppas att vi kan återkomma i detta ärende.

Anf. 159 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Ärendet gäller frågan om vi ska ändra reglerna för det växelvisa boendet eller inte. I grunden ligger förstås det underhållssystem som infördes för några år sedan och den utformning av underhållsstödet som vi har i vårt land.

Som några har erinrat sig infördes det nya systemet mycket hastigt. Det var t.o.m. så att pågående utredningsarbete inte kunde avvaktas, enligt den bedömning som den dåvarande regeringen gjorde. Beslutet fattades i kammaren genom majoritetsbeslut.

Det visade sig ganska snart att de ekonomiska bedömningar som fanns med i proposition var kraftigt felaktiga. Kostnaden för samhället var avsevärt större än det som hade redovisats för riksdagen.

Det har också visat sig – inte minst i samband med förberedelserna till dagens ärende – att det finns andra nackdelar med den utformning som underhållsstödet fick. Vår bedömning är att det förslag som nu ligger är bättre än den nuvarande utformningen. Vi har därför inte motionerat emot det, och vi kommer också att rösta för det när det blir votering.

Dock vill jag påminna om – vilket vi också gör i ett särskilt yttrande till betänkandet – att det vore bättre om man såg över hela underhållssystemet. Jag tror för min del – och Folkpartiet har redovisat det tidigare – att det skulle gå att finna former för ett bättre system om man beaktade det utredningsarbete som aldrig fick presenteras innan riksdagen tog ställning. Det finns redovisat i utredningens huvudbetänkande som jag nämnde nyss och i det särskilda yttrandet.

Enkelt uttryckt kan man säga att det nuvarande systemet bygger på tanken att föräldrarnas gemensamma ansvar för barnen, även det ekonomiska ansvaret, förändras efter en separation, så att man har ett halvt ansvar var. Om den ena parten inte kan fullfölja det halva ansvaret blir det samhällets uppgift att fylla ut detta ansvar.

Vi tror att det vore lättare att hitta en lösning om man var mera konsekvent och utgick från förädrabalken i stället för från den konflikt som finns och har funnits under ett antal år. Även i det tidigare systemet fanns det en konflikt mellan förädrabalkens grundläggande regler och de regler som tillämpas vid utformningen av underhållsstödet.

Vi biträder förslaget i propositionen, men vi tycker att man borde se över hela underhållsstödet.

Anf. 160 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! 1998 skrev jag en motion om gemensam vårdnad och växelvis boende. Jag anförde att det förekommer att barnets självklara rätt till föräldrarna blandas samman med föräldrarnas önskningsom att få en rättvis tillgång till sina barn.

Jag är jätteglad att man brydde sig om min motion och över att man har diskuterat den i propositionen.

Jag har hört diskussioner om dagens förslag. I början sade man att det var ett bra förslag därför att man skulle uppmuntra växelvis boende, men det tyckte jag inte om. Jag blev rädd att det skulle komma fram sådana synpunkter under debattens gång. Jag har därför lusläst förslaget för att se om det innehöll någonting i den riktningen.

Det jag tycker illa om i betänkandet är det som står på s. 3: Enligt regeringens uppfattning har det inte framförts några tungt vägande skäl som generellt talar emot lämpligheten av att barn bor växelvis hos båda föräldrarna. Tvärtom anser regeringen att det är av stor vikt att barnen får en vardagsrelation till båda föräldrarna.

Det är vad regeringen anser, och det kan jag ju inte ändra på. Men jag tycker inte om att den tycker så. Man kan ha en bra vardagsrelation till sina föräldrar även om barnen inte bor växelvis.

Det finns i dag barn som är växelvis boende. Hur de har blivit det kan man ju diskutera. Jag vet att många föräldrar har missuppfattat detta med gemensam vårdnad. De tror att det betyder växelvis boende. Men man kan faktiskt ha gemensam vårdnad även om barnet bor hos den ena föräldern.

Med tanke på de barn som bor växelvis är det bra att den här regeln införs, ekonomiskt sett. Jag är glad att Socialstyrelsen ska ta upp studier igen.

Ett par nackdelar med underhållssystemet över huvud taget som vi måste diskutera vidare är bl.a. umgängesresor och skolskjuts. Hos vilken förälder har barnet rätt till skolskjuts?

Det här betänkandet gör det kanske lite krångligare för försäkringskassorna. Jag har besökt försäkringskassor flera gånger, och där säger man: Snälla, rara, hitta nu inte på någon ny lag. Vi har så många krångliga lapptäcken att hålla ordning på.

Det finns anledning att kolla upp flera saker kring underhållsstöd över huvud taget.

För några veckor sedan besökte jag en grupp föräldrar som var drabbad – jag säger drabbad, för man tyckte själv att man var drabbad. Det var både kvinnor och män och de var drabbade av underhållsstöd. De gav mig mycket att tänka på.

Barn kostar även för den förälder som de inte bor hos. Föräldrar måste ha råd att ha umgänge. När man räknar på ekonomi rör man sig med begreppet ensamstående. Och vad är det? Det kan vara mycket, en gift ensamstående med barn, en pensionär, en ensamstående med barn som bor hos den andre föräldern, ensamstående mamma med barn, en ensamstående med underhållsstöd, en sambo med en person som betalar underhållsstöd.

Det protesterades mot att man använde sådana här begrepp där man förde ihop många olika sorts människor. Vi har mycket att tänka på och ta tag i senare.

En mamma i gruppen sade till mig: Om man efter en skilsmässa tror att man ska träffa en ny partner borde man kanske ha en varningstriangel på sig där det står: Akta dig för att vara ihop med mig! Jag är en person som ska betala underhållsstöd. Då blir det ekonomiska problem.

Nu över till betänkandet. Det är bra för de barn som ändå drabbas av växelvis boende, och det är bra med vidare utredning. Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 161 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! Jag har bara en fråga till Kerstin-Maria Stalin. Hon sade att man kan ha en vardagsnära relation med båda föräldrarna även om man inte har växelvis boende. Det förstår jag också att man kan ha, men för mig förutsätter det att föräldrarna i så fall bor tillsammans. Om nu föräldrarna efter en skilsmässa inte bor tillsammans, hur ska barnet då kunna ha en vardagsrelation med båda föräldrarna?

Anf. 162 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Jag har träffat föräldrar som själva har flyttat till det ställe där barnet bor. Jag har träffat föräldrar som bor väldigt nära varandra så att de kan träffa barnen ofta. Man kan ha mycket nära vardagsrelationer med sina barn utan att de bor växelvis.

Anf. 163 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! Det förklarar lite mer hur Kerstin-Maria Stalin ser på det hela.

Till att börja med vill jag säga att detta ju är ett frivilligt system. Man måste inte utnyttja utfyllnadsbidraget vid växelvis boende. Det är en sak som man kan välja själv.

Det är det som är bra, tycker jag, med det här systemet. Man kan välja att inte ha något utfyllnadsstöd över huvud taget eller så kan man välja att ha det. Det finns en stor flexibilitet i systemet. Det kan också betyda att man inte vill använda sig av utfyllnadsbidraget utan ha andra former och bo på ett annat sätt.

Anledningen till att samhället går in är faktiskt att det finns situationer med föräldrar där man inte kommer överens. Det är de fallen vi försöker lösa med det här. Vi talar om att vi försöker hitta ett system som kan gälla för barn där det inte är så att föräldrarna flyttar och barnen bor kvar

eller att föräldrarna bor nära varandra. Man kan ju också bo på ett visst avstånd osv. Det är det som är finessen med det här.

Anf. 164 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Jag trodde att jag sade det. Det som är bra med det här betänkandet är att det hjälper dem som nu har det så här. Och sedan kan det vara på andra sätt. Vad jag inte vill är att man ska blanda ihop gemensam vårdnad och växelvis boende. Man kan alltså ha gemensam vårdnad utan att ha växelvis boende också. Det är många som blandar ihop det och tror att det är samma sak.

Anf. 165 CECILIA MAGNUSSON (m):

Fru talman! Med anledning av Kerstin-Maria Stalins utfyllnad vad gäller det här med växelvis boende måste jag instämma och tycka att föräldrar må göra som de tycker är bäst. Men om, vilket jag inte tycker är bra, politikerna och det politiska systemet lägger sig i detta borde man diskutera och uppmuntra sådana exempel som Kerstin-Maria Stalin tog upp där det är föräldrarna som bor växelvis och inte barnen. Men det är som sagt upp till föräldrarna själva.

Det här med frivilligheten är det lite si och så med. Det är viktigt med ekonomiska incitament. Det brukar man ju diskutera, och det uttrycket används ofta i den här kammaren. Det är ju när det politiska systemet går in och gör en inriktning och talar om att det här kan löna sig ekonomiskt. Då gör människor så. Detsamma gäller om det gynnas på annat sätt. Vi har sett det när underhållsstödet infördes. Numera är det 75 % av de särlevande som använder underhållsstödet för att man får göra det oavsett vilken inkomst man har. Därför undrar jag: Ställer sig alltså Kerstin-Maria Stalin trots de invändningar som hon har helt bakom propositionen?

Anf. 166 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Ja, jag sade det alldeles nyss. Jag ställer mig bakom den för jag tycker att den är bra för de barn som nu ändå befinner sig i den här situationen. Jag vill dock fortsätta att propagera för att gemensam vårdnad och växelvis boende inte är samma sak. Vi säger inte att man ska ha växelvis boende. Det är inte det som är meningen. Det är för att underlätta lite. Det är inga jättestora pengar det rör sig om men det underlättar lite för de barn som ändå är drabbade av detta.

Anf. 167 CECILIA MAGNUSSON (m):

Fru talman! Den politiska färdriktning som man anger med ett bidrag säger ju att det här är bra; detta ska uppmuntras. Det var så man gjorde när underhållsstödet infördes. Det är så man gör nu. Ni får ett bidrag om ni har växelvis boende. Har ni inte växelvis boende utan underhållsstöd i vanlig ordning, då blir en underhållsskyldig. Det är klart som tusan. Det här med beteendepåverkningar är ju något av den största kritik jag har mot det här, alltså att man inte har tittat på det. Hur påverkar detta folks beteende? De ekonomiska frågorna är en sak, men hur påverkar detta? Vad är Kerstin-Maria Stalins uppfattning om hur det här kommer att påverka beteendet? Det undrar jag.

Anf. 168 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Det är min förhoppning, men nu kommer väl Cecilia Magnusson att bemöta det också, att det här inte påverkar beteendet. Om det inte hade varit obligatoriskt hade jag sällat mig till Centerns förslag om samarbetsamtal. Det här är ju sådant som man egentligen ska arbeta mycket förebyggande med på barnvårdscentraler, försäkringskassor och överallt. Man måste diskutera: Hur ska vi göra så att det blir bäst för barnen? Jag menar att det här är ett bra förslag för de barn som nu faktiskt i dag ändå bor i växelvis boende. Jag vill alltså propagera för att växelvis boende inte är samma sak som gemensam vårdnad.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 12 december.)

9 § Ändring i riksbankslagen

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2000/01:FiU14
Ändring i riksbankslagen (förs. 2000/01:RB3).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 12 december.)

10 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Motioner
med anledning av prop. 2000/01:43 Ändringar i Atomansvarighetslagen
2000/01:L5 av Rolf Åbjörnsson m.fl. (kd)
2000/01:L6 av Stig Rindborg m.fl. (m)

Utbildningsutskottets betänkanden
2000/01:UbU6 Forskningspolitik
2000/01:UbU1 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning
2000/01:UbU2 Utgiftsområde 15 Studiestöd

Trafikutskottets betänkande
2000/01:TU7 Lag om järnvägssystemet för höghastighetståg

11 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 8 december

2000/01:173 av *Fredrik Reinfeldt* (m) till statsrådet Mona Sahlin
Storstadsregionerna

2000/01:174 av *Catharina Elmsäter-Svärd* (m) till statsrådet Mona Sahlin

Utredningsman för Stockholmsregionens flygplatskapacitet

2000/01:175 av *Sonja Fransson* (s) till socialminister Lars Engqvist
Östrogenbehandling

2000/01:176 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Höjda taxeringsvärden

2000/01:177 av *Stefan Hagfeldt* (m) till statsrådet Leif Pagrotsky

Utvärdering av Östersjömiljarden

2000/01:178 av *Margareta Cederfelt* (m) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Beskattningen av kommunerna

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 12 december.

12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 8 december

2000/01:397 av *Sten Tolgfors* (m) till utrikesminister Anna Lindh

Aidsproblemet i Kina

2000/01:398 av *Lars U Granberg* (s) till miljöminister Kjell Larsson

Uppföljning av miljömål

2000/01:399 av *Marie Engström* (v) till finansminister Bosse Ringholm

Skatteavdrag för gåvor till godkända insamlingar

2000/01:400 av *Ann-Kristine Johansson* (s) till miljöminister Kjell Larsson

SMHI:s väderprognoser

2000/01:401 av *Roy Hansson* (m) till kulturminister Marita Ulvskog

Länsteatern på Gotland

2000/01:402 av *Dan Kihlström* (kd) till statsrådet Britta Lejon

Internationellt ungdomsutbyte

2000/01:403 av *Ingemar Vänerlov* (kd) till miljöminister Kjell Larsson

Tappning av översvämningshotade sjöar

2000/01:404 av *Jonas Ringqvist* (v) till jordbruksminister Margareta Winberg

H&M:s underklädesreklam

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 12 december.

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 8 december

2000/01:312 av *Mats Odell* (kd) till finansminister Bosse Ringholm
Byte av premiepensionsfond

2000/01:322 av *Ulla Hoffmann* (v) till finansminister Bosse Ringholm
Premiesparfonden

2000/01:323 av *Ulla Hoffmann* (v) till finansminister Bosse Ringholm
Premiesparfonden och generationsfonder

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 12 december.

14 § Kammaren åtskildes kl. 17.15.

Förhandlingarna leddes

av tredje vice talmannen från sammanrådets början till ajourneringen
kl. 10.54,

av förste vice talmannen därefter t.o.m. 7 § anf. 82 (delvis),

av talmannen därefter t.o.m. anf. 123 (delvis),

av förste vice talmannen därefter t.o.m. 8 § anf. 158 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till sammanrådets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
2 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.....	4
3 § Hänvisning av ärenden till utskott	5
4 § Förnyad bordläggning.....	5
5 § Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m.....	5
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2000/01:SfU1	5
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2000/01:SfU6	5
<i>Utgiftsområde 10.....</i>	<i>5</i>
Anf. 1 MARGIT GENNSER (m).....	5
Anf. 2 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v)	8
Anf. 3 MARGIT GENNSER (m) replik.....	11
Anf. 4 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	11
Anf. 5 MARGIT GENNSER (m) replik.....	11
Anf. 6 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	12
Anf. 7 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd).....	12
Anf. 8 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	15
Anf. 9 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik.....	15
Anf. 10 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	15
Anf. 11 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik.....	16
Anf. 12 BIRGITTA CARLSSON (c).....	16
Anf. 13 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	18
Anf. 14 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	18
Anf. 15 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	19
Anf. 16 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	19
Anf. 17 BO KÖNBERG (fp).....	20
Anf. 18 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	22
Anf. 19 BO KÖNBERG (fp) replik.....	23
Anf. 20 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	23
Anf. 21 BO KÖNBERG (fp) replik.....	24
Anf. 22 MARGIT GENNSER (m) replik.....	24
Anf. 23 BO KÖNBERG (fp) replik.....	25
Anf. 24 KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	25
Anf. 25 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik.....	27
Anf. 26 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	27
Anf. 27 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik.....	27
Anf. 28 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	27
Anf. 29 BO KÖNBERG (fp) replik.....	28
Anf. 30 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	28
Anf. 31 BO KÖNBERG (fp) replik.....	28
Anf. 32 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	29
Anf. 33 GÖTE WAHLSTRÖM (s)	29
(forts. 7 §).....	33
Ajournering.....	33

Återupptagna förhandlingar	33	Prot. 2000/01:43
6 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 7 december	33	8 december
BoU1 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande	33	
BoU2 Bostadsförsörjningsfrågor m.m.	36	
7 § (forts. från 5 §) Anslag inom socialförsäkringsområdet och vissa ålderspensionsfrågor, m.m. (forts. SfU1 och SfU6)	37	
<i>Utgiftsområde 10 (forts.) .....</i>	<i>37</i>	
Anf. 34 MARGIT GENNSER (m) replik	37	
Anf. 35 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik	38	
Anf. 36 MARGIT GENNSER (m) replik	38	
Anf. 37 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik	39	
Anf. 38 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	39	
Anf. 39 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik	39	
Anf. 40 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	40	
Anf. 41 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik	40	
Anf. 42 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	41	
Anf. 43 BO KÖNBERG (fp) replik	44	
Anf. 44 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	45	
Anf. 45 BO KÖNBERG (fp) replik	45	
Anf. 46 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	46	
Anf. 47 BIRGITTA CARLSSON (c) replik	46	
Anf. 48 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	47	
Anf. 49 BIRGITTA CARLSSON (c) replik	48	
Anf. 50 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	48	
Anf. 51 MARGIT GENNSER (m) replik	48	
Anf. 52 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	49	
Anf. 53 MARGIT GENNSER (m) replik	49	
Anf. 54 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	50	
Anf. 55 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	50	
Anf. 56 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	50	
Anf. 57 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	51	
Anf. 58 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	51	
Anf. 59 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	51	
Anf. 60 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	52	
Anf. 61 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	52	
Anf. 62 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	53	
Anf. 63 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	53	
Anf. 64 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	53	
Anf. 65 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	54	
Anf. 66 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	54	
Anf. 67 MARGARETA CEDERFELT (m)	54	
Anf. 68 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik	57	
Anf. 69 MARGARETA CEDERFELT (m) replik	57	
Anf. 70 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik	57	
Anf. 71 MARGARETA CEDERFELT (m) replik	58	
Anf. 72 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	58	

Anf. 73 MARGARETA CEDERFELT (m) replik.....	58
Anf. 74 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	58
Anf. 75 MARGARETA CEDERFELT (m) replik.....	59
Anf. 76 BO KÖNBERG (fp).....	59
Anf. 77 GÖTE WAHLSTRÖM (s)	60
Anf. 78 BO KÖNBERG (fp).....	60
Anf. 79 GÖTE WAHLSTRÖM (s)	60
Anf. 80 BO KÖNBERG (fp).....	60
<i>Utgiftsområde 11</i>	<i>61</i>
Anf. 81 GÖRAN LINDBLAD (m)	61
Anf. 82 CLAES STOCKHAUS (v)	63
Anf. 83 GÖRAN LINDBLAD (m) replik	65
Anf. 84 CLAES STOCKHAUS (v) replik	65
Anf. 85 GÖRAN LINDBLAD (m) replik	65
Anf. 86 CLAES STOCKHAUS (v) replik	65
Anf. 87 KENNETH LANTZ (kd).....	65
Anf. 88 BIRGITTA CARLSSON (c).....	68
Anf. 89 CLAES STOCKHAUS (v) replik	70
Anf. 90 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	70
Anf. 91 CLAES STOCKHAUS (v) replik	70
Anf. 92 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	71
Anf. 93 BO KÖNBERG (fp).....	71
Anf. 94 CLAES STOCKHAUS (v) replik	73
Anf. 95 BO KÖNBERG (fp) replik.....	73
Anf. 96 CLAES STOCKHAUS (v) replik	74
Anf. 97 BO KÖNBERG (fp) replik.....	74
Anf. 98 KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	74
Anf. 99 BO KÖNBERG (fp) replik.....	76
Anf. 100 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	76
Anf. 101 BO KÖNBERG (fp) replik.....	77
Anf. 102 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	77
Anf. 103 LENNART KLOCKARE (s)	77
Anf. 104 GÖRAN LINDBLAD (m)	80
Anf. 105 LENNART KLOCKARE (s) replik.....	80
Anf. 106 GÖRAN LINDBLAD (m) replik	81
Anf. 107 LENNART KLOCKARE (s) replik.....	81
Anf. 108 KENNETH LANTZ (kd)	81
Anf. 109 LENNART KLOCKARE (s) replik.....	81
Anf. 110 KENNETH LANTZ (kd) replik.....	81
Anf. 111 LENNART KLOCKARE (s) replik.....	82
Anf. 112 BO KÖNBERG (fp).....	82
Anf. 113 LENNART KLOCKARE (s)	83
Anf. 114 BO KÖNBERG (fp).....	83
Anf. 115 LENNART KLOCKARE (s)	83
<i>Utgiftsområde 12</i>	<i>84</i>
Anf. 116 CECILIA MAGNUSSON (m).....	84
Anf. 117 ULLA HOFFMANN (v).....	87
Anf. 118 CECILIA MAGNUSSON (m) replik.....	89
Anf. 119 ULLA HOFFMANN (v) replik.....	89

Anf. 120	CECILIA MAGNUSSON (m) replik	89
Anf. 121	ULLA HOFFMANN (v) replik	90
Anf. 122	DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd)	90
Anf. 123	ULLA HOFFMANN (v) replik	93
Anf. 124	DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	93
Anf. 125	ULLA HOFFMANN (v) replik	93
Anf. 126	DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	94
Anf. 127	KENNETH JOHANSSON (c)	94
Anf. 128	BO KÖNBERG (fp)	96
Anf. 129	KERSTIN-MARIA STALIN (mp).....	98
Anf. 130	BERIT ANDNOR (s)	98
Anf. 131	BO KÖNBERG (fp)	101
Anf. 132	BERIT ANDNOR (s) replik.....	102
Anf. 133	BO KÖNBERG (fp) replik.....	102
Anf. 134	BERIT ANDNOR (s) replik.....	103
Anf. 135	CECILIA MAGNUSSON (m)	103
Anf. 136	BERIT ANDNOR (s) replik.....	104
Anf. 137	CECILIA MAGNUSSON (m) replik	104
Anf. 138	BERIT ANDNOR (s) replik.....	105
Anf. 139	DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd)	105
Anf. 140	BERIT ANDNOR (s) replik.....	106
Anf. 141	DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	106
Anf. 142	BERIT ANDNOR (s) replik.....	106
Anf. 143	ULLA HOFFMANN (v)	107
Anf. 144	BIRGITTA CARLSSON (c)	107
Anf. 145	BERIT ANDNOR (s)	108
	(Beslut skulle fattas den 12 december.).....	108
8 §	Underhållsstöd vid växelvis boende	108
	Socialförsäkringsutskottets betänkande 2000/01:SfU7	108
Anf. 146	CECILIA MAGNUSSON (m)	108
Anf. 147	BIRGITTA CARLSSON (c)	111
Anf. 148	MONA BERGLUND NILSSON (s)	113
Anf. 149	CECILIA MAGNUSSON (m) replik	115
Anf. 150	MONA BERGLUND NILSSON (s) replik	115
Anf. 151	CECILIA MAGNUSSON (m) replik	115
Anf. 152	MONA BERGLUND NILSSON (s) replik	116
Anf. 153	ULLA HOFFMANN (v)	116
Anf. 154	CECILIA MAGNUSSON (m) replik	118
Anf. 155	ULLA HOFFMANN (v) replik	119
Anf. 156	CECILIA MAGNUSSON (m) replik	119
Anf. 157	ULLA HOFFMANN (v) replik	120
Anf. 158	DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd)	120
Anf. 159	BO KÖNBERG (fp)	121
Anf. 160	KERSTIN-MARIA STALIN (mp).....	122
Anf. 161	ULLA HOFFMANN (v)	123
Anf. 162	KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	123
Anf. 163	ULLA HOFFMANN (v) replik	123
Anf. 164	KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	124
Anf. 165	CECILIA MAGNUSSON (m)	124

Anf. 166 KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	124
Anf. 167 CECILIA MAGNUSSON (m).....	124
Anf. 168 KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	125
(Beslut skulle fattas den 12 december.).....	125
9 § Ändring i riksbankslagen.....	125
Finansutskottets betänkande 2000/01:FiU14	125
(Beslut skulle fattas den 12 december.).....	125
10 § Bordläggning.....	125
11 § Anmälan om interpellationer	125
12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	126
13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	127
14 § Kammaren åtskildes kl. 17.15.	127

Elanders Gotab, Stockholm 2001